

UNIV. BIBLIOTH.
* 1910 *
HELSINGFORS

ANDERS ALLARDT

BYBERÄTTELSE

FJÄRDE SAMLINGEN

HELSINGFORS
HELIOS FÖRLAG

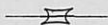
BYBERÄTTELSER

BYBERÄTTELSER

AF

ANDERS ALLARDT

FJÄRDE SAMLINGEN

HELSINGFORS
HELIOS FÖRLAG

BYBERÄTTelser

ANDERS ALLARDT

FRÅN KÄLLORNA

BORGÅ 1908

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖS BOKTRYCKERI

ETT SAMHÄLLE I UPPROR.

Det var en höstmorgon 1298 e. Kr. börd. I Glimminge skärgård strålade morgonsolen bedårande vackert öfver dess fjärdar och sund, dess röda granitberg och gulgrå skifferhällar. Utanför Brantuddsberget hade hafvet nyss skakat sömnen ur kroppen och var blankt som en silfverspegel, men andades tyngre än vanligt och smekte i skummande lek de blankpolerade Dunkahällsskärens låga hällsträckningar.

I vattnet stimmade några ungsälar. Än jagade de efter hvarandra på djupet, än döko de upp, betraktande hällarna med sina mörka, kloka ögon, än kastade de sig bakut simmande tätt under vattenytan med smidigt behagfulla rörelser. Tvenne af dem hade klängt upp på hällslutningen, gassade sig i solens strålar och lågo orörligt högtidliga i det främmande elementet, där instinkt och erfarenhet varslade om faror och försåt.

Ut genom sundet gled en båt med tallruskor i fören. Vid årorna, som liksom årtullarna voro beslagna med sälskinn, sutto tvenne kortvuxna män

i sälmössa och sälskor. Det var Rödsondaren och hans äldste son. Båten gled ljudlöst framåt närmande sig allt mer Dunkahällsskären. Rödsondaren höjde bågen. Den främre sälen låg fortsättningsvis helt lugn på rygg gassande sig i solen. Den andra, som tycktes fått till uppgift att hålla vakt, lyfte upp hufvudet, riktade de runda kloka ögonen mot den simmande miniatyrholmen och vädrade med näsborrarna.

I skydd af de täta tallruskorna förde Rödsondaren bågen till ögat, ställåset knäppte, strängen dallrade, bågen klang, den med stålspets försedda pilen hven, och en röd blodstråle sprutade fram ur sälens bröst på klippan. Kamraten välte plum-sande ned i vattnet, de lekande ungsälarna voro i samma ögonblick försvunna; blott då och då dök ett sälhufvud fram därute på hafvet.

Rödsondaren drog sitt byte högre upp på hälen, skuggade så med handen öfver sina kupiga, långt bärande blå utskärsboögon.

„En underlig skuta!“ sade sonen.

„Det ser ut som det vore något på tok med skutan, den drifver ju vind för våg.“

„Det är väl någon est-skuta?“

„Näppeligen! Den har alltför rena och snygga segel. Så är den ock litet större, sannolikt från Reval eller Riga.“

I raska tag rodde de farkosten till mötes.

Fick den följa sin kosa, skulle den inom kort ofelbart törna på grund.

De hade icke hunnit synnerligen långt från Dunkahällsskären, då en lax, en riktigt grann och stor herre, med en löjas ängslan, kastade sig i långa hopp upp öfver vattenytan.

„Öder du bytet mitt, får du ge skinnet ditt“, småpratade Rödsondaren, lade bort årorna och tog pilbågen.

„Det är nog flere än en säl, som sätter efter den“, menade sonen.

Efter en kort stund sågo de laxen göra nya hopp ett godt stycke på andra sidan båten och några ögonblick därpå tvenne sälar dyka upp för att hämta luft.

„Se, så glänsande och grann! Det var ingen raku-kaxe, det! Nu har den nog bärgat sig undan för denna gång“, sade Rödsondaren och fortsatte att ro farkosten till mötes. Denna låg för babordshalsar; stormasten var kapad och fockmastens segel trasade. Då de kommo närmare, sågo de, att skutan var så godt som i sjunkande tillstånd. Ingen syntes till uppe på däck, och Rödsondaren planlade äntring. Stark var visserligen ej den fart farkosten sköt, men lätt var det ej att komma ombord, ty den vaknande morgonbrisen ryckte allt häftigare i de slappa seglen. Tillfälle att grubbla öfver ställningens vanskligheter gafs dock icke.

Ännu några kraftiga årtag, och de voro så godt som inpå haveristen. Rödsondaren tog in årorna, reste sig på förbrädet, tog sats, klamrade sig fast vid farkostens vattenbord och svingade sig upp på däck. Rodret var borta och skutan öfvergifven. Sannolikt hade den under gårdagens storm gått öfver något grund och besättningen tagit sin tillflykt till båten. Så fort sig göra lät, bärgade änt-raren fockmastens delvis trasade segel och lyckades genom att hala det öfver till styrbord ändra fartygets gir. Där stod han nu, den fattige Rödsondaren — han var blott rik på barn — som han tyckte på eget däck och styrde egen skuta. Hans lugna, kloka anlete lyste, och han var nära att jubla högt af fröjd, då han klarade det hotande grundet.

Snart var han i lä af Brantuddsberget, kastade en tågände öfver till sonen, som rodde bredvid, och ankrade kort därpå i en skyddad vik inom sundet.

Själff stannade Rödsondaren ombord och sände sonen hem efter storbåten och hjälpmanskap.

Snart var ock hela familjen samlad på stranden. Hustrun, en bleklad kvinna med jämförelsevis fina, regelbundna drag och rödkantade blå ögon, som i tiden varit vackra, var betydligt längre än mannen; men de åtta barnen, allesamman gos-sar, buro mer eller mindre faderns stämpel i sina drag — så stor skillnad det än var mellan dem till ålder och storlek.

De större deltog i lossningsarbetet, som genast begynte. De mindre höllo vård om de minste. Lasten bestod af mjöl i säckar, i de större råg-, i de mindre hvetemjöl. Men öfver det sjöskadade mjölet simmade större och mindre kaggar med mumma och brännvin. Mjölsäckarna släpades upp på utsprången af berget för att torka i sol och vind. Men kärLEN med mumma och brännvin hissades omedelbart ned i den invid skutan för-töjda storbåten, och ju mer deras antal tillväxte, desto mer kände sig Rödsondaren jublande glad. Han gick och gnolade eller rättare brummade under arbetet.

„Går oss nu allt väl i handom, tror jag vi kunna säga farväl till Glimminge vrakplundrar-samhälle“, sade han till sin hustru.

„Gud gifve det“, svarade hon i klagande ton, som hade hon icke mer rätt kunnat hoppas på en så stor lycka.

„Men hvart vill man styra färden med en sådan barnskara. Vi ha ju svårt att till och med här mätta så många munnar.“

„Vi skola väl västvert finna någon vänlig kust; medel till de första tidernas uppehälle ha vi här“, sade mannen pekande på storbåtens innehåll. „Redan i dag far jag upp till Åminne handelsplats!“

Samma dag på e. m. styrde Rödsondaren, åtföljd af sin äldste son, upp till Åminne, än seg-

lande för knapp sidvind, än kryssande allt efter-
som fjärdarna och sunden lågo till. Han hade
hunnit ett stycke in på Fallholmsfjärden, då han
hörde bakom sig ropet: „Töfva“!

Han såg sig om och mulnade. „Har man
sett på den sure!“ sade han till sonen. Båten,
som seglade efter honom, tillhörde Stor-Pelle Pers-
son, vrakplundrarsamhällets höfding.

Med sina kupiga, långtbärande ögon kunde
Rödsondaren se Stark-Ottar, Stor-Pelles jättestarka
vapendragare med de små blå ögonen kisande i
solen och mungiporna dragna upp nära öronen,
liksom storflinade hela hans stora godmodiga an-
sikte.

„Töfva!“ Det var stark-Ottars mjuka, god-
modiga stämma.

„Töfva! — Töfva!“

Denna gång ljöd befallningen kärft och skräl-
lande.

„Det där var Stor-Pelle Perssons röst“, sade
Rödsondaren.

„De vinna på oss; vi få allt lof att bida“,
svarade sonen.

„Ned med seglen, lurendrejare“, ljöd åter
glimminge-höfdingens röst öfver vattnet.

„Inga lurendrejare! Vi färdas med eget, är-
ligt förvärfvadt gods“, svarade Rödsondaren, men

redde sig i alla fall, ehuru långsamt, att efterkomma befallningen.

„Ärligt förvärfvadt! Sedan när har stöld undan samhället räknats som ärligt förvärf?“

„Godset hör ej Glimminge samhälle till. Skutan tog jag i öppen sjö.“

„Och hindrade den att själf drifva i land. Nej, gå ombord, Ottar, och flytta godset i vår båt.“

„Enligt hvilken lag?“

„Enligt Glimminge oskrifna lag.“

Stark-Ottar hade emellertid godmodigt och med ett nästan opersonligt uttryck i sitt anlete klifvit in i Rödsondarens båt. I skick och rörelse liknade han en väldig isbjörn, och de stora händerna vittnade om stor kroppsstyrka.

„Det här är ju sjöröfveri. Jag fordrar, att allmänheten kallas till tings i detta mål“, sade Rödsondaren, då han såg det ena kärlet efter det andra flyttas öfver från sin båt.

„Ja, gamle sjöröfvare, till tings skall du få komma — kanske redan i morgon“, svarade höfdingen.

Stor-Pelle Persson var en storvuxen, blond gestalt med hög, böjd näsa, som gaf åt hans ansikte ett roffägelsaktigt drag, hvilket yttermera förhöjdes genom hans vana att böja hufvudet på sned, då han betraktade någon, som var kortare än han.

„För gammal vänskaps skull“, tillade han och hans ansikte, nyss så bistert, fick ett godmodigt, skämtsamt uttryck, „låter jag dig behålla storbåten — och här får du en liten kagge att trösta dig med på hemfärden.“

Rödsondaren svarade ej.

„Minns du ej vår gamla vänskap? Kommer du ej i håg, huru du i Estland slog esträklarne omkull, så det dånade i marken?“

Det kom Rödsondaren nog ihåg; men iakttog fortfarande envis tystnad. „Du har nog alltid varit min vän de stunder du behöft min hjälp“, tänkte han. Han kom nog i håg, huru i Estland en afton en lång räkel utmanat Stor-Pelle till brottningskamp. „Åh, inte ids jag; gå, du lille bror“, hade då Stor-Pelle sagt, väl vetande att Rödsondaren var stark och inseende, hvilka fördelar en kortvuxen har vid „runda tag“.

„Och minns du färderna till Baldersbålet på Kasaberget midsommartid? Fulltonig och kraftig ljud vår sång, då vi rodde upp under berget och tonerna rullade bort öfver hafvet. Den tiden stodo glimmingeboarne högt i anseende bland omnejdernas folk.“

„I anseende? I fruktan, icke i anseende“, svarade Rödsondaren kort.

Det drog en mörk sky öfver Stor-Pelle Perssons anlete. „Den nya tidens ande, kristendomens

ande, har smittat äfven Rödsondarens engång så ungdomsfriska väsen“, tänkte han.

Mörk i hågen var äfven Rödsondaren, då han begaf sig hem i sin toma båt. Sonen gick först in i stugan. Kort och motsträfvigt förtäljde han för modern om färdens snöpliga utgång. Hade sonen ej sagt många ord, var fadern än fåordigare. Åt den tryckande stämningen gaf modern uttryck i orden: „Nej, Gud gifver icke så stora bitar åt den fattige.“

Till tings! Till tings!

Budkaflen hade gått. Männen i Glimminge skärgård samlade sig på tingsplatsen nedanom Stor-Pelle Perssons ståtliga ryggåsstuga. En del kommo roende upp till bryggan, andra hade lämnat sina båtar på västra eller norra sidan af Storön och kommo gående gent öfver landet längs någon af dess många stigar och spänger. Tingsplanen bestod af en i skärgårdstrakter icke så ovanlig stenbacke. Domarsätet utgjordes af en stor, rund, ofvantill jämn sten, som nära jordytan hade spjälkt, så att det såg ut som tvenne jättekvarnstenar legat på hvarandra. De öfriga stenarna, än jordfasta än framvälta, voro mer eller mindre jämna ofvanpå och utgjorde mer eller mindre bekväma sittplatser.

Uppe vid domarstenen stod Stor-Pelle Persson och hälsade de anländande välkomna. Där kom gamle Furuvikaren med sitt långa, gråa skägg och sitt prydliga utseende. Där den talföre Lill-Pelle Persson, åtföljd af två vuxna söner liksom fadern kvicka i sina rörelser och kvicka i hufvudet. Riktiga utterungar! Nog hade han tryckt stämpel på sin afkomma.

Där kom Talloddaren med den lurande blicken och efter honom Sillvikaren med de bruna ögonen — något ovanligt här i utskären.

Bland de mera bemärkta männen var äfven Rödsondaren, som stannade nere vid tingsplatsen i samtal med Balga Anund, den ifrige förespråkaren för kristlig sed och kristligt lif bland dessa utskärsbor, hos hvilka hedningen ännu bodde i hjärtat, om de ock voro kristna till namnet. Snart var tingsplatsen uppfylld af en stor samling män, en del tystlåtna och praktiskt förståndiga, andra skroderande och obetydliga; en del glada och uppslupna, andra betänksamma, men sällan någon med dagaträlens frånvarande, trötta uppsyn och vemod i blicken.

I egenskap af höfding för ösamhället gaf Stor-Pelle Persson en enkel och på sak gående framställning af Rödsondarens och sitt mellanhafvande. Han yrkade ej ansvar på den brottslige, men föreslog lastens jämna delning mellan de skilda rökarne

d. v. s. hemmen på ön, efter det han enligt gammal häfd för sin del undantagit sjätte parten. Skutan skulle tillfalla samhället i sin helhet.

Sillvikaren tog ordet. Han unnade gärna Rödsondaren att förfara med sin skuta och dess last, såsom denne hade samvete till. Någon annan hade icke därmed att skaffa — han hade ju bärgat den ur öppen sjö. Häfd fanns icke att åberopa, ty i mannaminne hade icke ett sådant fall inträffat.

„Det var ju icke så heller ur öppen sjö — skutan dref ju in mot land“, upplyste Talloddaren. „Och då föreligger ju gammal häfd.“

Balga Anund menade, att det var hög tid att kasta gammal häfd öfver bord. „Vi ha“, sade han, „numera en konung i Sverige och en höfding i Viborg, som med knektar och täta skaror af jordbrukande korsmän herskar i landet. Våra fäder och förfäder voro hedningar, tände illeldar och hade sin sammanhållning genom en själfvald höfding. Tiderna äro nu andra än fordom. Hvite Kristis lära följes, där fordom Asa-Tor dyrkades. Blott här i Glimminge har man icke förstätt eller velat förstå tidens tecken. Och de ha varit nog så tydliga. Redan länge har blott Lill-bombon ljudit vid glimmingeboarnes likbegängelser. Ha ni hört hvad den säger: 'Nöd! Död! Eld! Brand! Nöd! Död! Eld! Brand!' Det är uttydt: „själsnöd här

i lifvet och de eviga straffens kval efter döden. Vi trefva här i mörker och drifva mot brusande bränningar. Det har länge redan varit klart att vända. Hvad vänta vi på? Våra barn äro ännu oskyldiga och hederliga. Skola de icke få fortfara att vara det? Skola äfven de blifva vrak- och likplundrare? Skola äfven de tända illeldar, tills de af den nya ordningens män utrotas som ulfvar på klappjakt? Nej, det är tid att vända. Någon höfding behöfva vi icke, om illeldar ej vidare tändas!“

Ett doft allmänt sorl åtföljde talet.

Stor-Pelle Persson vardt öfver anletet och ända bakom i nacken hvitblek som undre sidan af en flundra. Men han fattade sig raskt och reste sig spänstig som en yngling.

„Styrmannen på skutan har nog äfven han sett tidens tecken, men han har ock tänkt öfver dem. Vi äro af ödet kastade ut på de nakna hafsklipporna. Marken består af grus och sand, som i lyckligaste fall är täckt med en mager grästorfva. Fisket och sälskyttet är ett spel på vinst och förlust. Utarmade stympare skola vi blifva, om vi lyssna till hvarje ufvelåt. Allt är i naturen tvunget att lefva efter sin art. I dag slår löjan efter flugan, i morgon hugges löjan af abborren, i öfvermorgon slukas abborren af gäddan, som dagen därpå halas upp i båten af fiskaren. Det är värl-

dens gång. På vår lott har det fallit att någon gång fånga in den öfverrinnande rågan på de rika köpmännens vinstandel.“

Balga Anunds granne utropade häftigt: „Icke en dag ha vi att förlora. Våra missgärningar äro så stora, att man blott kan undra, att icke himlarnas herre sänkt dessa vackra öar i hafsens djup, liksom han i tiden lät syndaflo den gå öfver ett syndigt människosläkte.“

„Det är Snyrpans man“, sade Lill-Pelle Persson så högt, att det hördes öfver en stor del af tingsplatsen och väckte muntherhet.

Den sluge Talloddaren, som märkte att tvistemålet var moget till afgörande, tog till ordet: „Icke är det rådligt att alltför mycket rycka i de länkar, som binda oss alla vid hvarandra. Mig synes frågan enkel och klar. Vår höfding uppstår efter gammal sed sjätte parten, Rödsondaren likaså sjätte parten, det öfriga delas mellan de skilda rökarne. Skutan användes för gemensam frakt. Har jag fattat saken rätt? Är icke detta de flestes mening?“

Männen sprungo upp och slog sina vapen tillsammans, så att klangen ljud vida. Talloddarens mening visade sig vara de flestes mening.

Det blef allmänt uppbrott.

Stor-Pelle Persson gick fram till Balga Anund och gaf i hårda ord och med stora åtbörder sin vrede luft.

Rödsondaren stod tyst bredvid och hörde på. Inom sig var han helt belåten; sämre hade det kunnat gå. Han gladdes också öfver att han icke själf behöft utlägga sin sak för tinget. Då hade man kanske varit honom mindre bevågen. Men icke med ett ord kom han Balga Anund till undsättning, sade ej heller ett enkelt ord till tack, utan begaf sig tyst och stilla hem.

Balga Anund kunde ock undvara såväl hans hjälp som hans tacksamhet.

Rikare vedergällning kom Talloddaren till del. Stark-Ottar släpade sig klumpig som en isbjörn, men stark och vig som denna, fram till honom genom männens skara.

„Ser du“, sade han och pekade på Stor-Pelle Persson, i det hans små ögon strålade och den stora munnen drogs till ett bredt, godmodigt leende.

„Ser du, huru han flaxar med vingarna och huru hans falkögon blixtra. Töfva och följ med oss hem. Vi få i afton en ramafylla. Ser du, nog är han nu så arg, att det icke går af med litet.“

Det var en stjärnklar, månljus afton i slutet af januari. Vintern hade skärpt till under de föregående dagarna, och strändernas träd och buskar stodo öfverhöljda af skimrande och blixtrande

rimfrost. Hängbjörkarnes fina förgreningar, hvilka sommartid voro gömda af det täta löfverket, trädde fram i rikaste silfverskir, en dräkt så bländande fin och konstrikt utförd som blott vintern kan göra det.

Öfver Fallholmsfjärden kommo tvenne storvuxna män framåående med god fart. Hästen var ståtlig, till färgen grå och en god gångare — den tillhörde Stor-Pelle Persson. De storvuxne männen voro Stark-Ottar och Talloddaren på väg från Åminne handelsplats. Stark-Ottar hade där sammanträffat med många vänner, hvilka, beundrande hans styrka, hans grofva lemmar och godmodiga lynne, täflat om att undfägna honom med öl och mumma liksom barn fröjda sig öfver att mata en tam elefant och jubla öfver de stora portioner den i ett andetag förmår svälja. Talloddaren hade fått del af välfägnaden och blifvit nästan redlös föst i släden, medan Stark-Ottar, ehuru „väl skotad“, med egen makt „kryssade“ sig fram, grep tömmarna i det soligaste humör och kramade till afsked sina beundrares händer, så det knakade i lederna.

Stark-Ottars häst kände att tömmen sköttes slappt; men han längtade efter det varma stallet, fodret i häcken och bjuggbrödet i krubban samt den ljufva hemtrefnaden och löpte därför raskt långs isbanan.

En långsträckt hare hade jagad af en räf just skjutit ned mot stranden, då hästen trafvade fram genom Fallholms-sundet. I stället för att vända in mot skogen, där dess röda fiende lurade, begynte den sträcka i långa skutt parallelt med vassranden, tills den helt plötsligt sprang ett stycke framför hästen öfver till den motsatta holmen. Stark-Ottar hade vaknat ur sin lätta slummer, såg den öfver körbanan springande haren och befarade, att det bådade olycka.

Det rann honom emellertid i hågen, att mer än engång vintertid en hare spungit tvärs öfver vägen, utan att någon olycka händt honom. Det var väl blott tomt skrock. Emellertid kände han sig glad öfver att det hittills under färden gått dem väl. Isen var svag, och han hade gång på gång inslumrat. Härefter skulle han hålla ögonen öppna. Snart hade han lämnat Fallholms-sundet och kommit in på Åhnholmsfjärden. Talloddaren sof. De passerade udde efter udde, holme efter holme, och Stark-Ottar satt med tömmarna stadigt i högra handen. Bäst han så satt i sina tankar, tyckte han, att hästen sprang ifrån honom långt bort på en vidsträckt betesmark, men det gjorde ej något — han höll den tjudrad vid ett långt rep. Hans tunga ögonlock hade slutit sig samman, hans hufvud föll ned mot bröstet och han sof i kapp med Talloddaren. Hästen kände taget i tömmarna

ånyo slappna, såg sig om, men sprang raskt fram och tog genaste vägen, där han så kunde.

Plötsligt brakade det i isen. Stark-Ottar spratt till och fann sig följande ögonblick i en öppen råk. Hästen gjorde förtviflade ansträngningar att komma upp, men isen brast oafbrutet under hans hofvar. Af Talloddarens hufvud hade Stark-Ottar blott sett en skymt, då denne försvann under vattnet tyst som han varit det under hela färden. Det var ej heller tid att egna kamratens öde stor uppmärksamhet. Äfven under honom själf brast isranden vid hans försök att komma upp. Han simmade igen fram till kanten af isen och lyckades småningom, liggande på rygg, arbeta sig upp ur vaken, slet af sig sin våta päls och gick försiktigt fram till isranden, på hvilken hästen hvilade med hufvudet. Han fattade tag i betset, manade uppmuntrande på sin gångare och gjorde ett kraftfullt ryck, medan hästen sprang upp med framfötterna på isen. Förgäfves! Isranden brast och häst och karl döko åter ned i vattnet. Stark-Ottar kastade sig ånyo på rygg och lyckades äfven nu arbeta sig upp. Han gjorde ett nytt försök att få hästen upp. „Asa-Tor och alla djäfl— alla änglar, hjälpen mig med hästen!“ stönade han, men var nära att ånyo störta i djupet. Slutligen upphörde den uttröttade och af det kalla vattnet stelnande hästen att själf hjälpa till. Stark-Ottar

måste söka främmande bistånd. På något mer än en versts afstånd från olycksplatsen bodde Strömsholms fiskare. Ottar försökte taga pälsen på sig, men den var stel af is. Han lämnade pälsen och försökte springa efter hjälp, men hindrades af benkläderna, som voro nedisade och styfva som hade de varit af bleckplåt. Då han gått ett stycke, vände han om: „Nej, vid Asa-Tor, upp skall jag ha honom“, mumlade han. För hästens skull hade han nästan glömt sin vän Talloddaren. Ottar hann emellertid knappt tillbaka till vaken, förrän den sjönk i djupet inför hans ögon. Han var stelrusen af köld, tog igen ett tag i pälsen, men den stod styf som hade den varit hopslagen af bräder. Stark-Ottar började ånyo vandra öfver isen upp mot Strömsholms fiskar-kojor. Kläderna stelnade allt mer omkring hans kropp, och en isande kyla genomträngde hans kraftfulla gestalt. Han sökte sig upp till stranden, liksom han väntat skydd af skogen. Fötterna begynte dufna och han raglade framåt i zigzagbukter. Slutligen snafvade han öfver en trästam och blef liggande framstupa, på afstånd liknande en stor gråsäl. I denna ställning fann man honom följande dag liggande stödd på armarna, som stelrusna icke böjt sig under hans tyngd.

Underrättelsen om olyckshändelsen kom som ett åkslag öfver glimmingeborna. Stor-Pelle Pers-

son hade mist sina pålitligaste vänner och sitt trognaste stöd, och alla kände att i deras led uppstått ett tomrum, som ingen kunde fylla. Men genom remnan öfver de fallna hjältarna såg Balga Anund en ljusnande framtid för Glimminge.

Det var en vårsommardag med stark sydväst. Ute på Vialsudden, en af hafvet betydligt söndersplittrad bergklack, halflåg med handen under hufvudet i en mindre inskärning i berget, unge Per, Stor-Pelle Perssons äldste son. Framför sig hade han det öppna hafvet, som välte långa, höga hvit-skummiga vågor fram mot stranden, så att stänket, då vågen krossades, stundom kastades högt upp i luften och föll ned öfver honom som ett lätt regn. Till höger om berget inträngde en lång smal vik, kantad af kullerstenar och flyttblock, radade på hvarandra.

Ung-Per var icke svärmiskt anlagd. Det var af en tillfällighet han styrt sina steg hit ut. Förhållandet var nämligen, att det föregående natt varit hans tur att ute på Glosolmsberget underhålla illvårdselden. Han hade pliktskyldigast infunnit sig till illvårdsvaka, men alls icke tändt någon eld. „Gånge det mig huru som helst, men saker till ett skeppsbrott vill jag icke bli“, hade han

tänkt. Fadern hade emellertid varit för att mönstra elden, men sett hvarken till eld eller väktare. Ung-Per låg nu här ännu helt bitter i sitt sinne och svalkade sig efter det oväder, som öfvergått honom i hemmet.

Bäst han så låg i sina föga angenäma betraktelser och såg ut öfver de upprörda böljorna kom ett långsträckt djur — mest likt sagans sjöorm — simmande i en vågdal nedanom berget. Ung-Per reste på sig. I samma ögonblick upplöste sig det långsträckta väsendet i trenne. Det var en utterhona, följd af sina ungar. Snabb som tanken hade hon, så snart hon varnat honom, fått en af de halfvuxna ungarna i munnen, hukat sig ned, tagit den andra på ryggen och dykt. Då Ung-Per hade anledning förmoda, att hon sökte föra dem i säkerhet till lyan, som sannolikt var belägen under något af flyttblocken på stranden af den trånga viken, gick han öfver till den sidan af bergklacken, som vette mot viken. Nedanom hans fötter lågo två tunga stenblock. Mellan dem och bergväggen välte den höga vågen in i viken och drog sig så på sidorna om dem forsannde ut tillbaka. Plötsligt såg han, då vågen drog sig ut, en af de halfvuxna ungarna stående liksom bedöfvad på en sten nere på botten mellan klippblocken.

Utan att betänka sig hoppade han ned och grep utterungen öfver ryggen — och så ett — tu

— tre upp igen. Han hade försökt gripa den öfver nacken, men huggit miste och fått tag litet nedanom öfver ryggen. Unguttern rispade med tänderna hans handled, medan den utstötte ett ihållande långt hvisslande skri. Så snart Ung-Per fått säkert fotfäste i bergslutningen, vände han sig om för att gripa säkrare tag i nacken. I det samma dök modern upp och stannade på en alns afstånd från hans fötter, i det hon hotande visade honom sina hvita, skarpslipade tänder.

För Ung-Pers tanke stodo genast de sägner han hört om uttrar, som öfverraskade upphunnits i den djupa snön och rest sig till motvärn. Hade de då lyckats hugga sina tänder i förföljarens ben, hade de bitit igenom hans vad och icke släppt taget, förrän de fått tänderna ihop. Ung-Per fann, att han råkat i en högst betänklig ställning. Barfotad och utan möjlighet att komma åt något tillhygge, var han öfvertygad om att han vid första steg uppför berghällen hade hälsenan afklippt. Å andra sidan retade det honom att icke frivilligt, utan tvungen nödgas lämna tillbaka ungen. Efter några ögonblicks funderande tycktes han finna en möjlighet till en för bägge parterna något så när antaglig uppgörelse i godo. Med högtidlig uppsyn och hållande utterungen, som gnisslande och sprattlande sökte med tänderna karfva hans handled, framför sig på rak arm öfver modern, sade han de

föga djupsinniga orden: „Egentligen är det icke min unge, utan din.“ Därpå lät han den falla ned på moderns rygg, hvarifrån den omedelbart rullade ned i sjön. Någon vidare godtgörelse väntade icke heller uttern, utan svängde ögonblickligen om och försvann i djupet. Med en obehaglig förnimmelse af att det nog var fruktan för sin hälsena, som stämt honom till denna medgörliga djurvänlighet, aflägsnade Ung-Per sig från Vialsudden. Inom sig beslöt han att icke för någon omtala denna märkliga händelse, den skulle blott ådraga honom, höfdingesonen, gyckel, spott och spe bland männen i Glimminge. Allra minst skulle fadern få veta det; denne ringaktade, nästan hatade honom, emedan han icke hade det rätta höfdingesinnet. Det hade han nog samt denna morgon fått erfara. Och sant var det nog, att han icke ville bli höfding för vrakplundrare, och något annat höfdingeuppdrag väntade honom icke.

Under dessa och liknande tankar mötte han vid en skiljoväg i skogen Balga Anund. Denne begynte följa med honom.

„Vill han omvända mig också? Onödigt besvär; jag är ju redan omvänd“, tänkte Ung-Per. Men den farlige Balga Anund talade hvarken om Gud eller djäfvulen, hvarken om vrakplundring, Glimminge „brännande“ fråga, eller döden och domen. Med en utskärgårdsbos allvar och intresse

tog han till tals årets strömmingsfångst och säl-skytte samt de dåliga afsättningsförhållandena. Under det de så gingo framåt i vänligt samspråk, stannade Balga Anund plötsligt invid en hög gran, i hvars inre hästmyror — i ortens mål bålmyror — byggt sina myrsalar och kamrar. Paradingången utgjordes af ett stort hål — icke mycket mindre än sprundet i en tunna. Högre upp visade trenne mindre hål, något större än vanliga svickhål, huru högt uppåt myrboningarna sträckte sig.

Framför paradingången hade en spindel väft sitt nät och gjort en god fångst, några tiotal myrlik hängde redan i nätet. Ett par af deras kamrater gjorde som bäst anlopp mot det farliga stängslet. Oaktadt de utan synnerlig svårighet skuro spån ur trädet, föll den fina spindelväfstråden just på grund af sin finhet utom räckvidden för deras sågverktyg, de intrasslade sig i väfven och blefvo hängande däri.

Snart kommo andra myror bärande sågspån, som de läto falla till marken, men de varsnade intet. I sin tur skulle de skrida till storms och dela sina olyckskamraters öde. Att de högre upp i granen hade tre utgångar, genom hvilka förbindelsen med den öfriga världen kunde upprätthållas, kommo de ej att tänka på — sannolikt emedan deras facettögon med sin ytterst begränsade synkrets icke öfverskådade faran i hela dess vidd.

„Äro de blinda?“ frågade Ung-Per.

„Ja, de äro andligen blinda“, svarade Balga Anund.

„Dumma kort om godt?“

„Nej, icke kan man säga det“, menade Balga Anund; „de utskära konstfulla boningar med hvälfda tak, sköna som tempel; men i denna strid likna de andligen blinda människor. Hvad är det annat än andlig blindhet, som gör att de flesta glimmingebor låta insnärja sig i djäfvulens garn ända därhän, att de genom irrbloss locka sin i sjönöd stadda nästa för att sedan röfva hans egendom och om det så behöfves, döda honom.“

På Ung-Per gjorde denna jämförelse å ena sidan mellan båla-myrornas och glimmingebornas andliga blindhet som ock å andra sidan mellan spindelnätet och djäfvulens garn djupt intryck. Han märkte lika litet som Balga Anund själf det haltande i bildsammanställningen. Han lät dock ej förmärka hvad som rörde sig på djupet. I en något säflig ton, sade han blott: „Nej, det är väl tid att gå hem, tror jag.“

„Det är väl så“, svarade Anund. Men inom sig jämförde Balga Anund vrakplundrarena med nattugglorna, som voro skygga äfven för den minsta glimt af ljuset.

Det var en höstafton samma år. Inne hos Stor-Pelle Persson flammade på den öppna härden en brasa af bergtall. Den hvirflande röken steg upp mot rökfånget, medan flammorna spredo sitt rödfärgade sken kring den rymliga ryggåsstugan. Nere vid dörren hängde på knaggar af trä hvarjehanda fiskredskap, løj- och braxennät, långref och ståndkrok, medan på sidoväggarna bågar, vikingasvärd och blankpolerade sköldar glimmade i eldskenet. Uppe i hörnet bakom det stora, hvita bordet af asp satt i högsätet snapparehöfdingen, omgifven af tvenne af sina förtrogna, den klipske Lill-Pelle Persson och den kortvuxne Brännholmaren, en rödhårig och småfråknig man med tjocka utstående läppar och sömniga, stora blå ögon — kort sagdt med ett utseende som hade han gått i ständig florshufva.

„Rödsondaren har illvårdsvaka i natt; jag skickade bud på sonen“, sade Stor-Pelle Persson. „Det är tids nog, att han räknas till männen.“

„Och lär sig lydnad“, tillade Brännholmaren.

„Naturligtvis“, sade höfdingen kort och häftigt, som befarade han att icke blifva åtlydd af Rödsondarens son.

Det glimmade ett löje i Lill-Pelle Perssons ögon — det var ej alltid godt att veta, hvad löjet gällde.

„Lyda måste han, då han fått bud“, försäkrade ånyo Brännholmaren.

„Rödsondaren har åtta barn; nog kommer han själf alltid — om ock motvilligt,“ sade Lill-Pelle Persson, medan ett nytt löje lekte kring mungipan.

„En mörk framtid gå vi till mötes, så vidt jag kan se. De gamla falla undan, och de unga äro ej stort att bygga på. Därför sörjer nog Balga Anund. Upp växa de nog, men kärna växer det icke i dem.“

„Vi hade länge sedan bort gallra; jag har alltid yrkat därpå,“ sade Brännholmaren.

Stor-Pelle Persson böjde hufvudet på sned och kastade en snabb roffågelsblick på den talande.

Nu var han ej god; det förstodo de.

„Huru har skörden utfallit på Rödsondarens nyodling?“ sporde Lill-Pelle Persson i afsikt att leda samtalet in på ett annat område.

„Han fick icke engång utsädet igen“, svarade Brännholmaren. „Icke är hvarje sandmo lämplig åkerjord“.

„Nog är det bättre att sofva sig fattig än att arbeta sig fattig“, menade Lill-Pelle Persson.

„Vårströmming fick han något; men säljakten utföll klent, och icke föder man ett sådant hushåll med bara strömming heller“, sade åter den talträngde Brännholmaren.

I detsamma öppnades dörren och Rödsondaren inträdde.

„Stig fram från dörren“, bjöd Stor-Pelle

Persson. Det låg något nedlåtande i tonen, men Rödsondaren låtsade ej märka det. Kommen halfvägs på golfvet, stannade han och såg sig om liksom han sökt en lämplig sittplats. Elden flammade upp och kastade sitt rödaktiga ljus öfver honom. Det runda hufvudet med de kloka ögonen, den kortvuxna runda gestalten påminde något om en säl, äfven om han icke för tillfället varit iförd jacka och byxor af sälskinn. Tyst slog han sig ned på en sidobänk.

„Jag sände bud efter Vidar, sonen din — han har illvårdsvakten i natt“, sade höfdingen i förvånad ton.

„Jag vill ej tvinga honom som barn till handling, hvilken han kanske ångrar som man.“

„Nästa gång kommer jag själf efter honom.“

„Välkommen!“

„Är jag välkommen?“

„Som vattnet i en ny skuta“, skämtade Lill-Pelle Persson.

„Måhända“.

„Hotar du?“ sporde höfdingen.

„Ingalunda — jag har blott sagt, hvarför Vidar icke kom.“

„Skall raringen bli munk?“ sporde Brännholmaren.

„Det gifves många hederliga yrken mellan vrakplundrare och munk,“ kom det slagfärdigt.

„Han ärfver väl åkern?“

„Sämre arf ges det.“

Stor-Pelle Persson böjde hufvudet på sned och kastade en ljungande roffågelsblick på den talträngde Brännholmaren. Det uppstod en kort pinsam tystnad.

„Det är hög tid att gå till illvårdsvakan“, sade höfdingen kort till Rödsondaren.

Denne försvann lika tyst och stillsamt som han kommit.

„Nog växer det tänder i hundmunnen“, sade Brännholmaren smått förlägen.

„Men icke i kalfvens, åtminstone icke sådana, med hvilka man kan bita ifrån“, svarade höfdingen.

Det var sent på natten. På Gloscholms bergklippa flammade illvården och kastade sitt sken öfver den våta, mörka graniten, medan höstnattens tunga, täta mörker stod som en vägg ute mot sjösidan. Rödsondaren låg ett stycke från elden med hufvudet på en stenhäll och yxan invid sig. Han väcktes plötsligt af ett klagande nödrop ute på hafvet, reste sig på armbågen och en rysning genombäfvade honom. Ofrivilligt stirrade han ut mot hafvet, men mörkret stod där tjockt och tätt

som en fjällvägg, medan stockelden färgade tallarne pinieröda.

„Mätte det blott icke hända i natt!“ suckade han.

Det klagande nödropet ljöd på nytt.

Skärgårdsboarne trodde, att det var en för-olyckads ande eller „hamble“, som klagande för-bådade ett nytt skeppsbrott. Så ock Rödsondaren.

Något öfvernaturligt var det emellertid icke. Det var en enslig säl, hvars klagan i höstvinden hade en förvillande likhet med en drunknandes sista rop på hjälp.

„Mätte det icke blott hända i natt!“ stönade Rödsondaren ånyo. Hade han varit blott man för sig och icke ägt stugan full af barn, hade han utan vidare släckt elden, skjutit ut sin båt och styrt okända öden till mötes i hopp om att finna en vänlig kust. Men hvad ville han göra? Han måste bida och se tiden an och finna sig i de olidliga förhållandena ännu några år.

„Det är en klen ursäkt“, sade honom hans samvete. „Förhållandena i vrakplundrarsamhället äro ju icke mera desamma som för något år sedan. Då var det ett samhälle för sig med egen, om ock oskrifven lag, hvars arm drabbade säkert och snabbt. Har du ej sett att Balga Anund och hans anhängare icke mera deltaga i edra missgärningar. Ty missgärningsmän ären I, icke blott efter det

nya ljus, som uppgått med tron på Hvite-Krist, utan äfven efter fädernas lära. Är icke äfven Balder den milde och rättvise? Dundrar icke Asa-Tor i molnen mot onskans makter och mörka dåd. Men du är feg. Din klokhet och försiktighet ha gjort dig feg. Hvarför har du ej slutit dig till Balga Anund? Du fruktar, att fattigdomen med hungersnöden i släptåg håller intåg i din stuga. Men har du icke i Balga Anunds anhängare lika pålitliga vänner som i vrakplundrarne?"

Ånyo ljöd nödropet ute på fjärden.

„Mätte det icke hända i natt!“ stönade Rödsondaren ånyo, i det han såg upp. Elden började slockna, men han steg ej upp för att gifva den ny näring. Han dolde ansiktet i händerna, allt under det hans samvete gick till rätta med honom.

„Sofver illvårdsväktaren?"

Det var Stor-Pelle Persson, till hvars höfdingeuppgifter hörde att se till att elden sköttes med omsorg. I sina mjuka sälskinsskor hade han kommit ljudlöst och stod, då Rödsondaren såg upp, invid den slocknande elden, hvars matta flammor yttermera förhöjde hans högresta kämpagestalt.

„Åh — nej!“ ljöd det långdragna, allt vidare samtal afböjande svaret.

Stor-Pelle Persson böjde sig ned, kastade nytt bränsle på eldstaden och jämkade om brasan med varsam hand.

Så stod han en stund tyst och betraktade flammorna och höll just på att vända om, då plötsligt ett kommandorop ljöd och järnkättingar skramlade, hvarpå korta ångestrop gåfvo genljud mot hållarna.

Stor-Pelle Persson släckte genast elden och skyndade springande längs spången ned mot byn. „Så skulle det hända just i natt“, stönade Rödsondaren, stödde sig i ångest mot en klippa och blickade ut öfver hafvet.

Skutan hade törnat på Sälastenen och skulle väl inom kort slås i spillror af de framvältande brottsjöarne. Han hörde de skeppsbrutna sätta storbåten i sjön och därpå omedelbart länsa undan för vinden österut. I alla fall har intet mänskölif förspillts, tänkte han med en suck af lättnad.

Budkafeln hade gått. Tvenne storbåtar närma sig haveristen. I den främre sitter Stor-Pelle Persson vid rodret, medan Rödsondaren står i fören — illvårdsväktarens vanliga plats. Alla äro väpnade.

Stor-Pelle Persson gör föga hugnesamma betraktelser. Så få män i båtarne! Annat var det förr! Och så ordkarga! Förr pratade de muntert som en skara fiskare, hvilka gjort en god fångst.

De voro snart framme. Skutan låg med aktern under vattnet, medan de långa, tunga höstvågorna spolade öfver fören, som klappade upp

och ned öfver en sten i sälastensgrundet. Uppe i relingen höll sig med möda en ensam, värnlös kvinna. Utan förbarmande hade hon blifvit lämnad af skeppsåten. Stelfrusen var hon, men höll sig tyst som ett möss af fruktan för de annalkande vrakplundrarne.

I den gryende dagen upptäcktes hon dock af Stor-Pelle Perssons skarpa öga, och båten styrde rak kurs på henne. Då hon såg vapen glimma i halfskymningen, sträckte hon mot männen ett guldarmband, i det hon ropade:

„Skona mitt lif!„

„Stöt ned vittnet!“ lydte Stor-Pelle Perssons befallning till Rödsondaren.

„Det är en kvinna!“ svarade denne.

„Stöt ned vittnet!“ upprepades befallningen. Rödsondaren tvekade.

„Kom i håg dina barn!“ ljöd det hotande.

Rödsondaren rörde sig icke.

På en vink af Stor-Pelle Persson reste sig Brännholmaren, klef fram i fören höjande yxan till hugg.

„Ned med yxan!“ befalldes Ung-Per. „Ned med yxan! Genast! Så vida du icke vill se din arm simma där i sjön!“

Brännholmaren vände sig om, såg, att det var blodigt allvar och sänkte ofrivilligt handen.

„Hvem befaller här? Hvad går åt pojken?“

Hugg ned honom! Vräk honom i sjön!“ ropade fadern utom sig af raseri.

„Ung-Per har rätt! Vi döda icke en kvinna!“ ljöd det från det andra båtlaget.

På orden följde handling. Man tog henne ombord.

„Klart att vända!“ kommenderade Stor-Pelle Persson. Männen i båten undrade, hvarför deras höfding utan att taga skutans last i skärskådande lät ro i land. Det var dock hög tid att bärga hvad bärgas kunde. Längre töfvade det nog icke, innan fartyget af de invräkande brottsjörarna var slaget i spillror. Hade han så brådt om att skipa rättvisa eller hvad menade han? Ung-Per var inom detta båtlag den mest skyldige. Han var nogsam och medveten därom, satt med nedslagna blickar och stirrade mot båtbottnen. Han kunde icke själf rätt förstå, huru allt hade kommit sig till. Det var rent af det värsta han kunnat företaga sig att ingripa i händelsernas gång tvärtemot faderns — höfdingens uttalade befallningar. Hvilket straff tillämnade fadern honom? Det var icke godt att veta. Men lindrigt blef det nog icke. Och dock kände han på samma gång en inre fröjd öfver hvad han gjort. Icke blott därför att det var rätt och mänskligt handladt. Detta skulle han icke ångra. Men han kände äfven inre fröjd öfver något, som han anade, att han komme att ångra.

Då han stod upp i båten ung och spänstig hotande med svärdet, hade han känt huru det „fjädrade“ i hvarje fiber vid tanken på att fadern fick sitta och åse huru han gjorde uppror mot honom. Han hade i ögonblickets uppbrusning vedergällt allt det hån och all den ovilja honom vederfarits allt sedan den tid fadern fått klart för sig, att han icke ämnade gå i hans fotspår. Nu satt han och afbidade straffet. Men gärningen ville han icke ha ogjord.

Man hade emellertid kommit till stranden.

Fadern gick ensam i land.

„Klart att vända!“ sade han kort och kärft och sköt ut båten.

Kommen hem satte sig Stor-Pelle Persson att tänka öfver sin ställning. Hans saga som höfding var nu all. Redan i fjol på tinget hade Balga Anund drifvit en kil in i hans höfdingedöme. Remnan hade sedan dess vuxit dag från dag. Nu var allt sprunget i sär. Nyss hade han sett, huru få verkliga anhängare han numera hade. Han hade tänkt sig kunna lefva och dö som höfding i Glimminge såsom hans fäder före honom. Man hade tagit makten från honom. En ny tid med nya män skulle alltmer skjuta honom åt sidan. Men som en jämnlige bland jämnlisar skulle han icke stanna här. De nya männen skulle ostörda af honom få följa den nya stråt de utpekade. Hvad

angick det honom numera, om fattigdom och uselhet följde dem i spåren.

Beslutet följdes af handling. Förgäfves bad Ung-Per.

„Du får ju höfdingevärdigheten, hvars värde nåttopp motsvarar ditt tilltag i dag“, svarade fadern harmset. „Gården får du på köpet, ehuru det visserligen är något för mycket.“

Förgäfves talade hans vänner bevekande ord.

Följande dag hissade Stor-Pelle Persson segel och styrde med sin hustru och de yngre barnen stolt ut mot sydväst för att bosätta sig i Reval, där han hade vänner från tidigare år.

En skara glimmingebor, som kommit att följa honom, stodo på stranden och betraktade hans affärd.

Men då den sista skymten af hans segel försvunnit, gaf Lill-Pelle Persson form åt de närvarandes tankar: „Stolt har han varit och stolt är han, men oklokt handlar han nu. Här hade han alltid varit den främste, äfven om hans makt haft sina gränser; men där i den stora staden kommer han att försvinna bland menigheten som en nål i ett hölass.“

Main body of text, consisting of several paragraphs. The text is extremely faint and largely illegible, appearing as light grey shapes against the white background.

Continuation of the main body of text, also consisting of several paragraphs. Like the first section, this text is very faint and difficult to read.

STAFFANS SYN.

an skref 12:te mars 1571. Dagen var kall och blåsig. De höga granarna, som bildade en dunge öster om Storgårds mangård suckade och ångstades under kampen mot östsvindarna, medan den stora, präktiga björken invid gafvelväggen af ryggåsstugan än svepte sina långa, i själfva vinterkylan mjuka hängen tätt omkring sig, än samlade dem i grupp och kastade dem vid någon kraftig vindstöt rasslande mot väggen.

Den som inträdde i stugan, fick genast en förnimmelse af att man där hade det varmt och godt. Det var öværlidens mest välmående hem — hvilket för öfrigt ej sade så mycket. Væggarna af kärnfuru voro bilade och jämna, nästan som hyflade. I taket, uppburet af väldiga sparråsar, hade furuvirket småningom erhållit en færgton, påminnande om mahogny. Spisen stod hvit i vrån till vänster om den breda dörren med dess rofformiga, valnötsfærgade masurhandtag. På væggen till höger, längs hvilken den breda væggfasta bænken löpte, tills den däruppe i den spisen motsatta vrån förenade sig i

vinkel med gafvelväggens bänk, hängde värjor, rör och knäfveldspjut. Här uppe stod det stora, hvita matbordet af asp. Väggen nere vid dörren uppbar ljuster, löjnet och ett älghorn, på hvars taggar omsorgsfullt hopnystade ståndkroks- och långrefvar samt drag hade sin säkra plats.

Husbonden Staffan Persson var en ättling i rakt nedstigande led till Stor-Pelle Persson. Dennes saga hade dock redan med tiden hunnit förvanskas. Så trodde Staffan, att det religiösa draget i släkten var nedärfadt från den föga samvetsömme vrakplundrarhöfdingen. Denne hade, förtäljer sägnen, som gammal man antagit kristendomen och i ruelse öfver sina hedniska dater begifvit sig till det Heliga landet för att på Jesu graf bedja om förlåtelse för sina synder.

Något af stamfaderns ledareegenskaper hade emellertid gått i arf i släkten, ty Staffan var ålderman för ögruppens kronolotsar. Ett större eller mindre antal örlogsfartyg lågo ofta i hamn här, och de dugligaste af glimmingemännen seglade om somrarna med som lotsar icke blott i de finska, utan äfven i de „narviske vattnen“. Redan under Gustaf Vasas tid hade hans farfar varit ålderman och då blifvit stadgeman, d. v. s. han hade fått sin skatt med alla de på denna tid förekommande hjälpgårderna förbytt i en viss stadga, utgörande blott $2\frac{1}{2}$ t:na strömming och något sälsäck.

Om somrarna var han i följd af sin tjänst merendels borta. Majsa, hans aflidna hustrus moster, hade då tillsynen öfver gården liksom äfven vården om barnen, den tioåriga Staffan och den fyraåriga Per.

Om vintrarna var Staffan hemma och egnade då barnen en faderlig omsorg och nästan moderligt öm omvårdnad.

De fyra senaste dagarna hade han dock varit borta på ett bröllop i Kräpleby och klädde sig ånyo för att begifva sig till hemkomstölet till Skeppars på Öster-Svartö, den östligaste och största ön i Glimminge skärgård.

Han var för tillfället i ögonen fallande tvär och ordkarg. Mostern — Majsa kallades af honom liksom ock af barnen Moster — sysslade tyst vid spiselns med sina sysslor. Hon trodde sig veta anledningen till hans tankspriddhet. Han gick i giftastankar.

Ryktet hade denna gång talat sanning. Senast på bröllopet i Kräpleby hade han egnat fjärdingsmannens dotter, den tjuguariga Cecil en påfallande uppmärksamhet. Men på samma gång hans hjärta slog varmt för henne, tärdes han af samvetsagg. På sin dödsbädd — hans hustru hade dött i barnsängsfeber, då Lill-Per kom till världen — hade hon tagit löfte af honom att icke gifta om sig.

„Om jag ock skulle glömma det afgifna löftet“, sade han till sig själf, „så glömma nog icke hennes mostrar och fastrar det“.

„Pappa! Är Gud så stor eller huru kan han låta det snöa öfver hela världen?“ frågade Lill-Per och blickade med sina trohjärtade barnaögon upp på fadern.

Denne, som afbröts i sin tankegång, blickade upp och svarade nästan otåligt: „Int snögar det öfver hela världen på samma gång“, hvarpå han återföll i sin tidigare tankegång.

„Pappa, hvaraf är himlen byggd, då den är så vackert blå?“

Fadern svarade icke.

„Säg nu, pappa“, återtog gossen och ryckte i hans benkläder.

„Himlen är byggd af solsken och vacker blå luft“, svarade den gamla vid spiseln.

„Nå, huru kan mamma ha roligt där, när himlen är bara luft?“

På denna fråga svarade icke heller Moster.

„Säg nu, pappa!“

Det rådde tystnad en stund.

„Pappa, skall grannas mor dö i vinter?“

„Nej“, svarade fadern otåligt. „Hvarför frågar du så?“

„Om vintern bli ju mammorna änglar.“

„Nej, icke alltid“, svarade fadern och tog gossen upp i sin famn.

„Din pappa är icke nöjd med en ängel i himmelen, han vill äfven ha en ängel på jorden“, tänkte den gamla och suckade. Gossens stora vackra blå ögon och formen på hans ljuslockiga hufvud påminde fadern om hans kära aflidna hustru, och han kände inför Lill-Pers trogna blå barnaögon blygsel och ånger öfver sina planer på nytt giftermål.

„Jag, fattig, syndig människa“, tänkte han. „Jag går och rufvar öfver huru jag skall kunna lösa mig från löftet, som jag afgaf i ett heligt ögonblick, inför helga Guds anlete. Du, min gosse, påminner mig om den kära aflidna, och jag kan förstå, då jag ser i dina ögon, att en sådan stor jordisk lycka som min var, icke kan beskäras mera än engång. Att tänka som jag tänkt och handla som jag handlat de sista tiderna är synd och skam — synd inför Gud och skam inför människor. Hjälp Jesus!“

Staffan satt sedan länge med gossen på sitt knä, lekte och pratade med honom.

„Icke kan det vara så mycket bevändt med hans giftermålstankar, då han icke har större åtrå till bröllopgården“, tänkte den gamla och kände sig helt försonligt stämd.

Staffan Persson gjorde sig heller ingen brådska.

Det hade kommit i hans sinne oro för att något skulle hända — närmast tänkte han på Lill-Per — medan han var borta. Dagens samspråk hade kastat sin skugga öfver hans tankar.

Först då gossen på kvällen insomnat, begaf han sig till bröllopet till Skeppars. Ånyo framträdde under vägen fjärdingsmannens dotter för hans ögon, och ånyo kommo de gamla syndiga tankarna tillbaka.

Men den aflidnas blida, goda ögon lyste som två milda stjärnor bakom honom — han kände det i nacken, att de hvilade med betraktande uppmärksamhet på honom.

Inkommen i bröllopsstugan, styrde han, sedan han hälsat på värdsfolket, brud och brudgum, sina steg öfver till Cecil, fjärdingsmannens dotter.

Det var en frodig ung flicka med tämligen regelbundna drag. Det frodiga framträdde äfven i hennes i öfrigt ganska täcka ansikte. Som värdinna i ett välbärgadt hem skulle hon visst med tiden blifva en mycket fet och präktig värdinna. Då hon log — och hon log ofta — strålade icke blott hennes stora vackra ögon, utan hela hennes anlete. Hon liknade alls icke hans kära aflidna hustru, men påminde dock genom sitt leende och sitt sätt att tänka och tala om henne.

„Hvad tycker Cecil om Glimminge?“ sporde han.

„Bekantskapen är så färsk ännu“, svarade hon.
„Dock är här mycket annorlunda än jag föreställt mig“, svarade hon.

„Ja, glimmingeborna gå ej i sälskinnskläder“, svarade han.

Hon skrattade hjärtligt.

„Jag hade verkligen tänkt mig dem så“, svarade hon. „Jag har en gång hört en visa, som förtäljer det så“.

„Ja så! Är det denna, där det bland annat heter:

Å glimmingbon han hopa och glimmingbon han så,
Där så fick han sia, hvar sälakuten *) lå.
O, glimmingbo. o glimmingbo, skjut icke mej,
På sälskinnsfodralet känner jag dej.
Med dotron till mysso o modron ti sko,
Så klä sig alla, som på Glimminglandet bo.
Men maskar o mott ska förtära din kropp
För alla dom sälaungan du ha äti opp.

Hon skrattade åter. „Jag kan nog äfven visan“, sade hon, „men jag trodde, att det var farligt att sjunga den. Jag har hört, att den någon gång gifvit anledning till ovänskap och blodsår“.

„Naturligtvis finns här i Glimminge äfven folk, som icke förstå sig på ett godt skämt. I visan finnes ju intet af förarglig natur. Tvärtom. Säl-skytte är ett kräfvande och stundom vågsamt yrke;

*) kut = sälunge.

men nyttigt är det för fiskets skull. Icke skulle heller hvarje dummerjöns, som går bakom plogen, reda sig med sälarna.“

Det kom i hans tonfall något af skärgårdsbons underskattande af upplandsbon och hans verksamhet.

„Det kan jag nog tro“, svarade hon trohjärtadt. „Men man har naturligtvis sina barnsliga föreställningar, då man ej varit utom hemmet och ej sett och provvat något“.

Staffan Persson hade blifvit helt allvarsam. Han visste nog, att glimmingeborna icke stodo i synnerligt anseende hos grannarne. I äldsta tider hade de varit kända som vrakplundrare och senare som ett fattigt och opålitligt fiskarfolk. Han hade behof att visa henne, att de nutida glimmingeborna voro bättre än sitt rykte. Tidigt härdad i kampen mot hafvets stormar och van att taga sig fram mellan dess klippor och blindskär hade dess manliga befolkning under Vasakonungarna funnit vidsträckt användning på de svenska örlogsfartygen som kronostyrmän. Den rikligare bärgning och den uppfostran deras ansvarsfulla värf gaf dem, hade gjort dem starka och modiga på samma gång det skärpt deras blick och höjt deras känsla af ansvar. Under dugliga förmäns ledning hade de under årens lopp tämligen omdanats.

Cecil lyssnade till hans ord med en förståelse-

full kvinnas odelade uppmärksamhet. Endast då och då afbröt hon honom med ett: „Det kan man nog förstå“ eller: „Det har jag nog tyckt mig varsna här redan“.

Och då hon lät sina vackra glittrande blickar glida utöfver stugan, fick hon liksom bekräftelse på hans ord. De voro resliga högväxta män, dessa kronostyrmän, med breda skuldror och en frimodig glad uppsyn. Och trots trängseln och kvalmet låg det något af frisk bris öfver de dansande paren.

„Kom sköna flicka dansa med mig, jag tycker om dig“, sade Jeppe från Ebbeskog, en brunögd, gladlynt bondson, i det han bjöd upp henne till dans.

Hon afböjde och såg leende upp mot Staffan Persson.

„Nå, kom nu bara“, sade Jeppe och fattade hennes hand, „icke passar det att stå och prata med gammalt folk, när fiolerna de gå“.

„Ja, ja“, sade Staffan Persson och utan att låtsa om udden i Jeppe's ord sköt han henne mildt framåt.

Hon dansade ut och kom icke igen.

„Den ena släpper och den andra tar“, suckade Staffan. „Men hon är ju dotter till en förmögen man, och rikedom och skönhet i förening verka som magnet på allt hvad manfolk heter“.

Staffan uppsökte den gamle Skepparsvärden och slog sig ned på bänken bredvid honom.

Det blef fråga om väder och vind. Det var en ovanligt kall vinter, menade den gamle. Tidigt hade den kommit och redan före jul slagit sitt istäcke öfver de inre fjärdarne. Väl hade trettondagsvädret brutit isarna och böljan åter slagit fri mot de yttre skärgårdsklipporna. Men så hade kölden åter i medlet af januari skärpt till och gjort istäcket så starkt, att man utan hinder kunnat företaga handelsfärder öfver till Reval.

Staffan Persson hörde, tycktes det, med oaf-låtlig uppmärksamhet på den gamle, men han följde dock med än större uppmärksamhet Cecil.

„Rakt tror jag Jeppe från Ebbeskog i kväll har te nionde rise op se — han dansar bara med Cecil“, hörde han en ung ebbeskogsbo säga.

Det dansande paret stannade i detsamma fram-för Staffan Persson — synbarligen utan att ha lagt märke till honom, där han satt på bänken lågt nere vid dörren.

„Tål icke en uppriktig fråga ett uppriktigt svar?“ hörde han Ebbeskogs Jeppe fråga.

„Ja, visserligen“, svarade Cecil.

„Ja, jag har redan frågat“, menade Jeppe.

„Nå, fick du icke ett uppriktigt svar?“ sporde hon skrattande.

„Nej“, svarade han, „jag har icke lärt mig att tyda gåtor, ej heller fågelkvitter; skämt tål jag nog, men tycker ej om skämt, när det gäller en allvarlig sak“.

„Nå, hvem i all världen kan nu här våga sig på annat än skämt“, svarade Cecil.

„Kom, låt oss gå ut ett slag“, föreslog Jeppe.

„Nej, jag tycker ej om mörkret“, svarade hon.

Så kom en ung lots och befriade henne från hennes enträgne friare.

Förgäfvets bränner Jeppe från Ebbeskog sina kol, tänkte Staffan. Men de äro många, som eftersträfva lyckan att äga henne, ty en lycka är det. Och ånyo begynte han drömma drömmen om henne som sin hustru. Men igen kände han sin afidna hustrus ögon som två blida stjärnor hvila på sig — och han sväljde och försökte slå alla giftasplaner ur hågen. En så stor jordisk lycka beskäres icke två gånger, upprepade han. Och var det icke nog att finna sin fröjd och ro uti att i sin stilla vrå uppfostra sina söner.

„Jag sitter och funderar“, återtog den gamle Skepparsvärden, „om det icke vore rådligt att sända några foror strömming till Reval — i krigstid betalas det bra“.

„Om icke moskoviten toge foror och allt; det berättas, att han med en stor här belägrar Reval“, svarade Staffan.

„Ja, den som rätt visste, huru det förhåller sig“, svarade den gamle.

Dansen hade emellertid blifvit allt lifligare. Golfvet var fullt af dansande, som böljande svängde om i en enda hvirfvel. Knuffar och gapskratt omväxlade. De birfilande fiolspelarna sågo än mer bistra ut än vanligt och stampade takten med bägge fötterna. Kvinten sprang med en gäll klang på Nils Svartes fiol, men allt gned han med samma ifver på de tre återstående strängarna.

Då rycktes med ens stugudörren upp på vid gafvel, och en ung lots sporde efter åldermannen.

Staffan Persson steg upp och gick fram till honom. Ögonblicket därpå vände han sig om och äskade tystnad.

„Ett parti plundrande ryssar är inom några ögonblick öfver oss. Kvinnor och barn rädde sig genom flykt till upplandet eller söke skydd i skogarna. Är ryssen sig lik, skonar han hvarken ålder eller kön. Männen väpne sig — lotsarne främst. Kunna vi ej tillbakaslå dem, dra vi oss i skydd af mörkret in i skogen. Men kvinnor och barn måste bärgas“.

Åldermannens ord verkade som ett åkslag. Vål visste man, att det var krig. Men man hade lefvat i den fasta förtröstan, att det gällde blott den „narviska och revalska sidan“. Ingen hade drömt om ett plötsligt öfverfall midt i vintern.

Man hade ansett den fruktansvärda nyheten för ett dåligt skämt, om icke åldermannen sagt det, och hans ord bekräftats af förbiilande flyktingar och eldflamnor från brinnande byar i öster. Det blef en oerhörd förvirring och brådska. Budkafle kring-sändes. Hästar förspändes. Barnen väcktes och kläddes i största hast. Snart kunde man urskilja ljudet af hästhofvarnes slag mot isen och kosackernas ihållande främmande i — — i — irop.

Barn och ålderstigna stufvades i slädarna, och kosan ställdes i nattens köld och mörker mot obekanta öden. Ett begynnande snöglopp igensopade spåren efter flyktingarna.

Tyst och ljudlöst tågade de väpnade männen ned mot sundet. Man gjorde halt i backsluttningen. Det gaf en viss trygghet, att man hade kronostyrmännen bland sig och skogen och mörkret bakom sig.

Ryssarna kommo ridande flere i bredd upp längs sundet.

„Ge fyr!“ kommenderade åldermannen, då de främst ridande hunnit fram midtemot hans „vänstra flygels“ ytterst stående män.

På skotten följde ångestskri och kommandorop, och det blef för några ögonblick ett lifligt virrvarr ute på isen.

Innan glimmingeborna hunnit ladda om, hade emellertid de första ryttarlinjerna stormat upp mot

stranden. Det blef dem dock genast tydligt, att de till häst icke skulle rå med glimmingeborna, som dolda bakom trädstammarna genomborrade hästen eller ryttaren, innan denne hann begagna sina vapen. Ryssarnes antal ökades stundligen, och anefter, som de anlände, sutto de af och tågade i jämna linjer upp mot backslutningen och stucko efter glimmingeborna med sina långa pikar in bland träden. Dessa togo emellertid skydd af trädens stammar och afhöggo pikarna. Det artade sig snart nog till en tvekamp med svärden. Terrängförhållandena läto till en början segern luta öfver på glimmingebornas sida, men snart nog gjorde sig öfvermakten gällande. Ryssarna företogo en kringgående rörelse och snart nog funno sig glimmingeborna angripna äfven bakifrån. Det blef här och hvar en hetsig strid i små grupper — där resliga glimmingebor förgäfves kämpade mot de omkring myllrande talrika fienderna. Åldermannen, som insåg ställningens svaghet, gaf signal till återtåg — inåt skogen. Själff hade han erhållit ett pikstyg i sidan och led en betydande blodförlust. Det var det första allvarsamma motstånd ryssarne rönt under sitt plundringståg längs kusten. Äfven här blef segern jämförelsevis lätt. Jublet öfvergick dock snart i raseri, ty bytet blef magert. Övärldens få hästar, hvilka lätt kunnat medfölja, voro borta, och det lilla man hade af

penningar och andra värdesaker hade de flyende tagit med sig. Boningshusen antändes — såsom äfven annanstädes, där man ej ville eller kunde betala tillbörlig brandskatt.

Staffan Persson hade skickat ett pålitligt bud med tillsägelse åt Gamle Jovan att skyndsammelingen föra gossen och mostern i säkerhet upp till kungsgården. Han visste icke, att en annan fientlig trupp söderom ön nalkades hans hem. Då de flyende åkte ut från gården med Blixten spänd för släden och gamla Polle som löshäst, kommo de främste af förtruppen ridande upp från isen. Gamle Jovan tog då vägen öfver åkern mot skogen. Då han såg, att kosackerna voro honom hack i häl, stannade han, lössläppte hästarna och stack sig in i skogen. Mostern följde efter, men upphanns och stöttes omkull. Lill-Per ramlade ned i ett utfallsdike och satt där skyddad af mörkret tyst som ett möss. Sedan ryssarne infångat Blixten, återvände de med hästen och mostern i triumf till stugan. Hon grälade och storgret ömsom, snurrande oafåtligt omkring liksom hon förlorat förståndet. Gång på gång sökte hon komma ut igen för att söka Lill-Per, som liksom genom ett trollslag försvunnit från hennes sida, då hon kullkastades i snön. Men ryssarna släppte henne icke utom dörren. För öfrigt voro de vid godt lynne. De gjorde ett jämförelsevis rikt byte i säd och

boskap, ryor, husgerådssaker och vapen. I Gamla Majsas fickor funno de en nyckelknippa, öppnade skåp och kistor och togo det lilla det fanns af smycken och penningar. I dagligstugans öppna spis tändes en väldig brasa, borden framdrogos midt på golfvet, palfvadt kött, rökt skinka och god svin-sylta uppstaplades, öl och svagdricka upphämtades från källaren. Det var matfriskt folk, och Gamla Majsa hisnade, då hon såg, med hvilken snabbhet husets matförråd försvann i „de glupande ulfvarne“.

Medan ryssarne stimmade kring borden i åldermannens stuga, infångade Gamle Jovan Grälle, sökte upp Lill-Per och begaf sig med gossen längs en skogsväg uppåt landet.

Snart bröto äfven ryssarne upp, ty de hade för afsikt att genom öfverraskning i dagbräckningen bemäktiga sig Borgå stad, där bytet blefve rikligare.

Det var en morgon ett par dagar senare. Åldermannen låg i feber i sin om en upp- och nedvänd kajuta minnande kammare. Dörren till stugan stod öppen, och en bred rand af ljus från dess öppna spis föll snedt in öfver kammargolfvet. Bäst han låg där i sina sorgsna febertankar, kom Lill-Per i skinande hvitt linne och med glädjestrålade ögon inspringande från stugan längs den breda ljusranden. Fadern reste sig hastigt upp för att

famna honom, men gossen vek i detsamma undan och var försvunnen som en luftig drömbild.

Staffan Persson hade svårt att i hast få klart för sig, om det som händt var verklighet eller om allt blott var en dröm.

Han ropade på Gamla Majsa och berättade för henne hvad han upplefvat.

Gamla Majsa brast i gråt.

„Nog är det så, att Lill-Per varit för att taga farväl af sin pappa. Icke lefver han mera. Han var så utandist klok och förständig och alltid så snäll. Sådana barn plär Herren taga i tid bort från en syndig värld, full af sorger och vedermödor“. Och så begynte hon berätta den ena sängen efter den andra om huru afidna i dödsstunden uppenbarat sig för kära anhöriga, sägner nedärfda från hedenhös och stundom klädda i kristlig dräkt af munkarna. Ett par tårar stego upp i Staffan Perssons ögon, och han vände sig med ansiktet mot väggen liksom han tröttnat vid den gamlas utläggningar.

Då han blef ensam, tänkte han: „Lill-Per, stackars liten kut, är ej mer. Gud har straffat mig“. Och för honom stod åter i liffull åskådlighet det ögonblick, då hans hustru i dödsängesten krampaktigt slöt hans hand och bad honom att icke skaffa styfmor åt deras barn. Huru hade han hållit sitt löfte? Han hade utsträckt sin hand efter

en ny jordisk lycka. Straffet hade kommit. Kanske Gud dock var nådig och sändt detta kära budskap för att kalla äfven honom själf bort. Den inre striden var väl snart slut och det var bäst så, tänkte han, ty han hade af erfarenhet funnit, att han var af nog jordiskt material.

Han återföll snart i feberdvala, lämnande sina sorgsna betraktelser.

Han hade legat så ett par timmar i halfmedveten dåsighet, då han hörde Gamla Majsa uttala ett upprymdt, hjärtligt välkommen. Det kunde icke vara Gammel Jovan, som åstadkom sådan glädje; kanske lefde han än liten Per. Efter en stund inkom gossen med det lockiga håret och de trohjärtade ögonen. Fadern drog honom häftigt till sig liksom han varit rädd att ännu engång förlora honom. Tårar runno ned i hans skägg, medan han på samma gång kände liksom nya krafter genomströmma sina ådror. Det kom öfver honom en djup ödmjukhet och tacksamhet mot Försynen, och han visste, att troheten mot hans aflidna hustrus minne härefter skulle ligga som en äkta pärla i djupet af hans hjärta. Men öfvertygad var han under hela sitt lif, att han denna morgon icke haft en drömsyn blott, utan att det var gossens ande, Lill-Pers hamble, som kommit för att förebåda hans hemkomst.

MÖRKSENS FUNDER.

„**S**lderman kommer! Göm lönnkrögaren i skrubben, brännvinsflaskan i barmfickan och tagen in ref i munseglen!“ ljöd Lasse Simonssons maning till de i lotsstugan pokulerande kamraterna.

„Tag in ref i munseglen?“ sporde den oförstående Truls Mattsson med lallande tunga.

„Ja, håll käft!“ svarade kamraten Ers Ersson med en otålighet, som nästan hade tycke af hat.

„Jyst, jyst“, sade Nils Nilsson och log lika vänligt mot de bägge kamraterna. Han var en högre man med hög, mycket böjd örnäsa, stora, vänliga blå ögon och den smala, något tillbakaskjutna hakan dold af ett brunt krusigt skägg. Han var idel vänlighet och foglighet. „Jyst så! jyst så!“ var hans stående genmäle till allt, som sades honom. För tillfället var han betydligt dryckesrörd, och hans stående genmäle hade nu smultit ihop till ett kort, mjukt: „Jyst, jyst“.

Lönnkrögaren, som för några år sedan varit dräng hos äldermannen, snurrade rundt midt på golfvat. Han var en lång räkel med ett rödfnäsigt, fräknigt ansikte och ljusgul lugg.

Då Lasse Simonsson såg deras till redlöshet gränsande oföretagsamhet, log han, tog lönnkrögaren under armen och förde honom undan.

Ljud af klackjärn klingade mot berghällen. Dörren öppnades och åldermannen inträdde.

Han stannade nere vid dörren, vädrade lätt med näsborrarna och mönstrade därpå med skarpa blå ögon och hängande underläpp de innevarande lotsarna.

„Nu är han ej god att se i munnen“, tänkte Lasse Simonsson.

„Har jag icke sagt, att Ni icke får dricka här ute i lotsstugan!“ sade åldermannen, och den hängande undre läppen skälfdde af rörelse.

„Får vi int dricka?“ lallade den oförståndige Truls Mattsson. Han var en rödlätt man med godt hull, utskjutande tjocka läppar och sömniga blå ögon.

„Vi ha bara druckit litet öl“, svarade Ers Ersson och försökte se så oskyldig och nykter ut som möjligt.

„Jyst, jyst,“ försäkrade Nils Nilsson.

„Öl, öl, öl!“ skrek åldermannen med af vrede flammande ögon. „Liksom det vore bara oskyldigt öl. Liksom det inte vore öl blandadt med brännvin. Liksom jag inte kände lukten.“

„Inte känner jag någon lukt“, lallade den oförståndige Truls Mattsson.

„Inte känner grisen i stian heller den lukt han lefver i“, svarade äldermannen med ett förkrossande ögonkast, „men synd och skam är det att bära upp kronans lön och sitta och dricka under lotsvakten, så att ett — tu — tre människo-lif kunna stå på spel och förspillras genom af fylleri redlösa lotsar.“

Äldermannen — han hette Henrik Persson — var en femtio år gammal man med regelbundna drag och räknade sina anor från Stor-Pelle Persson, hvilken han enligt sägnen kände som vrakplundrande hedning och omvänd Jorsalafarare. Staffan Perssons saga var glömd, men Henriks fader och farfader hade ofta förtäljt om Vasa konungarna, under hvilka Glimminge hade haft sin lyckligaste tid. De sommaren om kringseglande kronostyrmännen hade af förhållandena och af sin omgifning danats till dugande män, som utgjort goda förebilder för den växande ungdomen inom övärlden. Med lotsstugans uppförande hade en vändpunkt till det sämre ånyo inträdt i övärldens förhållanden. Det enformiga lifvet i lotsstugan utan något slags sysselsättning hade gjort dess invånare till drinkare, och från lotsarna hade dryckenskapen utbredd sig öfver ön. Det var med vemod i sinnet Henrik Persson anställde dessa betraktelser, icke mindre tunga därför att han tänkt dem mången gång förut.

Lasse fick emellertid rätt. Stormen gick lätt öfver, blott man, då den kom, hade „refvade munsejel“.

„Gode vänner!“ tog åldermannen ånyo till ordet. Han talade nu med mild röst. „Då signalen ljuder, skall lotsen vara på sin post. Kvicka tankar och säkra rörelser fordras af den, som skall ut till nödställdt fartyg. Men öl och brännvin göra hufvudet tjockt, tankarna tunga och handalaget, lotsens handalag, famlande, och hans båt kastas af vågorna som ett svagt rö tillbaka mot stranden. Kommer han fram till det nödställda fartyget och lägger till, måste han ha klar blick och lif i hvarje fiber — eljes krossas hans båt som ett äggskal. Det veta vi ju alla“.

„Jyst, jyst“, svarade Nils Nilsson.

„Ja, det veta vi“, svarade den oförståndige Truls Mattsson med sin lallande tunga.

Ur Lasse Simonssons ögon sprutade om gapskratt minnande glädjestrålar, men han sade ej något, och hans anlete vardt ånyo mycket allvarligt.

„Men så kommer härtill“, fortsatte åldermannen, „att ungdomen i Glimminge tager exempel af lotsarnes förargliga lefverne, och vårt exempel är ändock ingenting att taga efter. Annat var det med kronostyrmännen förr i tiden. Den tidens glimmingebor behöfde ingen blygas för. Nu för tiden är Glimminge icke blott bekant för fylleri,

utan ock för opålitlighet och oredlighet. Grannarna i norr tala om oss med ringaktning och kalla oss stocktjufvar. Och tyvärr ha de rätt att kalla oss så. Ty icke så få glimmingebor taga träd ur grannens skog; till och med ved snatta de från hans vedtraf. Alla bland oss veta, att så är, men ingen säger något härtill. Alla stå blott tysta och spetsa öronen liksom svinen i illgärde. Hvarför tiger man? Jo, man har ej rent samvete själf heller. Det ser verkligen ut som hednatidens vrakplundraregenskaper ånyo skulle begynna dyka upp hos oss, men därför bevara oss milde Herre Gud!“

„Amen!“ tillade den oförståndiga Truls Mattsson.

Det sprutade ånyo löjen ur Lasse Simonssons ögon, men han sade ej något och anletet bibehöll sitt allvar.

„Nog behöfva glimmingeborna gå genom nio risel*), innan det blir folk af dem, sade härom dagen Baggböle smeden och det tyckes som han — Gud bättre — hade rätt.“

„Jyst, jyst“, sade den foglige Nils Nilsson.

Åldermannen hade en smärtsam förnimmelse af att lotsarnas sinnen icke voro mottagliga för hans ord, att det var en sådd på hälleberget. Truls Mattssons näsvisa inpass öfvertygade honom ytter-

*) risel = redskap, hvarmed agnarna skiljas från säden.

mera därom, på samma gång de ånyo tände eld i hans sinne.

„Du får begifva dig hem, Nils. Likaså du Truls“, sade han och vände sig till denne. „Lotsstugan är icke rätta platsen för dryckesrörda!“

„Jyst, jyst, sade Nils Nilsson och steg upp för att gå.

„Icke är jag“ — —, begynte Truls med sludrig röst.

„Hem med dig!“ afbröt åldermannen honom med en åtbörd, som visade, att han var van att bli åtlydd.

Truls tog sin mössa och följde på tämligen ostadiga ben sin förman.

„Sade jag icke, att det var rådligast att taga in ref i munvådersseglen. Men nog var Truls bra i alla fall“, sade Lasse Simonsson skrattande.

„Nog kunde litet mindre vind i seglen hinna till äfven för åldermannen“, svarade Ers Ersson, i hvars mörka sinne vreden begynte stiga allt högre, ju mera åldermannen aflägsnade sig. „Och så vill han ändock räkna sig till de gudfruktiga“, tillade han.

„Nå just de gudfruktiga höra den sure till“, svarade Lasse Simonsson uppsluppet.

Då åldermannen hunnit tillräckligt långt ut på fjärden, gick Lasse Simonsson att hämta lönnkrögaren.

Denne hade somnat i sin skrubb.

„Du var rädd för vår ålderman som kycklingen för höken“, retades Ers Ersson.

„Nå, han är ju rentaf tokig“, svarade Ers Ersson.

„Är han tokig?“ sporde Lasse Simonsson skrattande.

„Ja, åtminstone var han tokig det år jag i tiden var hos åldermans.“

„Då du tjänade hos åldermans?“ sporde Lasse Simonsson.

„Var det då den eldröda hanen spände honom i skogen?“ sporde Ers Ersson.

„Ja!“

„Såg någon annan ock den eldröda hanen?“ sporde Lasse Simonsson.

„Nej! vår husbonde blef engång på väg till Koderviken borta hela dagen. Mot kvällen gingo vi att söka och funno honom liggande medvetslös vid foten af Ropanberget. Först hemma i sängen kvicknade han till. Han berättade då, att han nyss kommit från en mycket lång resa och var duktigt trött. Han hade varit i himmelen och sett och talat med Jesus, som satt på sin majestäts-stol med guldkrona på hufvudet!“

„Hade den eldröda hanen fört honom till himmelen?“

„Något dylikt sade han.“

„Den sure, som kan omskapa sig till en ljusens ängel, kan nog förvandla sig till en eldröd hane“, menade den mörka Ers Ersson.

„Det har jag också alltid tänkt“, svarade lönnkrögaren. „Han bar sig ock så förunderligt åt den vintern. Jag kan aldrig glömma Henriks-dagen. Han var då högst drucken.“

„Jaså. Han förstod sig på slikt den tiden?“

„Ja, blott isen låg stadig på hafvet deltog han nog i dryckesgillen. Den dagen grälade han först på mig, att jag, ehuru hans dräng, höll mig styf, men då jag förklarade, att jag var både mjuk och ödmjuk, gaf han mig brännvin ur sitt stenkrus. Men då jag efter någon stund begärde mera och låtsade knäböja för att visa att jag var mjuk, sade han: „Du gör spe af mig och skall icke mer smaka min nattvard.“

„Är det nattvard?“ sporde jag. „Då får jag väl ock syndernas förlåtelse?“

„Jag kan förlåta synderna“, sade han, „ty jag är Jesu högste lärjunge.“

„Det där osar brändt“, sade den mörka Ers Ersson. „Det skulle icke blott kosta honom åldermanstjänsten, utan hart när bringa honom på bålet.“

I detsamma öppnades dörren, och åldermanen inträdde. Lönnkrögaren blef hvit som lärft i synen, och de två andra stego ofrivilligt upp

som soldater inför sin kapten. Åldermannens undre läpp hängde nedåt mer än vanligt, och hans ögon stodo som på skaft. Utan att säga ett ord gick han fram till bordet, samlade flaskorna och slungade dem — så det klingade utför berghällen.

„Slutar du icke upp med ditt lönnkrögeri, ser jag mig tvungen att föra dig till tinget“, sade han vänd till lönnkrögaren, i det han visade honom på dörren.

Men då efter denna dags märkliga händelser den gladlynte Lasse Simonsson och den mörka Ers Ersson sutto på tumanhand, begynte de utgrunda, huru det kom sig, att Henrik Persson förnyat sitt besök — det hade aldrig förut händt. Naturligtvis var det, emedan han fått veta, att de höllo lönnkrögaren gömd under hans tidigare besök i lotsstugan. Men hvem hade förrådt dem? Lasse Simonsson menade, att det var den oförståndige, öfverst druckne Truls Mattsson, som icke kunnat hålla sin onyttiga mun. Men den mörka Ers Ersson delade icke hans mening. „Det är Nils“, sade han. „Han är en sådan där Jyst Jyst, som städse är mest tillgifven den, med hvilken han för tillfället talar.“

Det var några veckor senare. Socknens kyrkoherde Josef Stochæus predikade öfver Luk. 4: 31—37. Han var icke någon framstående predi-

kant; det fanns hvarken något af personlig kraft i hans predikningar, ej heller voro hans utförsgåfvor synnerligen goda. Under denna predikan hade han emellertid oafslåtligt församlingens öra. Ämnet hade aktuellt intresse: Jesus fördrifver en oren ond ande ur en besatt. Man lefde nämligen midt i häxprocessernas tid, bedröfliga i åminnelse, och den andliga farsoten hade äfven hunnit dessa undanskymda nejder. Blott för några dagar sedan hade man bränt å båle den beskedliga, men kroppsligen och andligen svaga Majsa Knutsdotter. Den olyckliga hade blifvit åtalad på grund af själfanklagelse och dömd på egen bekännelse. En för tiden mycket vanlig företeelse. Sagans personliga djäfvul hade i denna ortodoxa tid funnit anledning att i egen hög person framträda eller ock sända någon af sina underordnade till vettskrämde människor, hufvudsakligen till kvinnor och barn. En sådan lakej hade besökt den olyckliga. Hon hade i långa tider fruktat besöket. Men då det fruktansvärda inträffade, en mörk natt, följde hon utan vidare med till sagans Blåkulla. Tidigt följande morgon hade hon skyndat i ruelse och ångest rakt in i fördärfvet. Till själfva prostgården. Där hade hon själfmant aflagt bekännelse för Josef Stochæus. Han nämnde henne i sin predikan som ett varnande exempel.

„Vaken och bedjen“, slutade han, „vaken och

bedjen, att hennes fruktansvärda öde icke må blifva edert“. Icke förstod han, att det gått henne som det gått, just emedan hon oafåligt vakat och bedt i ångest och fruktan, tills hennes förstånd mörknat under kroppsligt svaghetstillstånd. Icke förstod heller någon i den talrika åhörarskaran det. Hon hade rätt och slätt blifvit en häxa och som häxa bland häxor företagit blåkullafärden. Men stämningen var tung och genom den ortodoxt lutherska jämmerdalen trängde de svagas suckan: „Bevare oss milde Herre Gud!“

Då kyrkoherden kom in i sakristian, väntade honom där lönnkrögaren från Glimminge med luggen i pannan och from uppsyn.

För svårt samvete och ångest kunde han icke längre förtiga, att åldermannen Henrik Persson sagt sig vara Herrens högste lärjunge.

„Huru? Huru?“

Kyrkoherden Stochæus kom tätt inpå angifvaren.

„Säg om det ännu engång!“ manade han i girig upptäckareifver.

Lönnkrögaren tog om och utbroderade sorgfälligt den ledsamma tilldragelsen.

„Hvilken grof brottsling! Hvilka mörksens funder!“ suckade kyrkoherden.

„Då jag nekade att erkänna honom som Jesu högste lärjunge, tog han brännvinskruset och sade:

„Du skall hädanefter icke mer smaka min nattvard.“

„Huru? Huru? Huru sade han?“

Lönkrögaren anförde ånyo de anklagande orden.

Kyrkoherden Stochæus välsignade sig.

„Voro andra vittnen närvarande?“ sporde han.

„Ja, hans äldsta son och hans hustru voro närvarande.“

Kyrkoherden upprepade angifvarens ord liksom för att säkrare minnas dem. Så suckade han.

„Men icke skulle jag gärna vilja komma som vittne inför domstol“, sade lönkrögaren.

„Huru! Huru! Så mycket måste vi våga. Det sker ju till Guds namns ära och befrämjelse.“

„Så har han sagt, att han äfven varit i himmelen och talat med Jesus. Det kunna många glimmingebor intyga.“

„Huru? Huru? Det är ju orimligt. Det är förskräckligt. Huru hade han kommit i himmelen?“

„Han mötte i skogen en eldröd hane, som slog honom omkull. Vi buro honom hem, och då han kvicknade till, berättade han, att han varit i himmelen.“

„Huru? Huru? Mötte han en eldröd hane i skogen?“

„Ja! — Efter mitt enkla förstånd var det nog icke en vanlig hane. Han, som kan omskapa

sig till en ljusens ängel, kan nog ock taga skepnaden af en eldröd hane“.

„Just det! Just det!“ sade kyrkoherden reste sig med en liflighet, som man icke skulle tilltrott hans långa, gängliga gestalt, slog ut med handen i luften och sade: „Så tänkte jag ock genast; det riktigt klack i mig, då jag hörde, att det var en eldröd hane och att det var i skogen han mött den“.

Kyrkoherden tycktes emellertid genast ångra detta lifliga känsloutbrott. Han satte sig. Hans ansikte fick ett eftersinnande uttryck, den höga pannan böljade i djupa veck. Knäna klapprade mot hvarandra, och han sög på sina kinder. Han tog sig i detta ögonblick högst besynnerlig ut. Det magra ansiktet var ytterst löst och rörligt. Han såg dock icke alls ut att vara sjuklig; tvärtom tycktes det som vore hans lifstråd spunnen af mycket segt garn. Snarare föreföll det, som han haft att bekämpa alla världens laster och öfvervunnit dem alla.

Han suckade.

Hans ansikte växlade plötsligt uttryck. Vec-ken i pannan utjämnades, och de blackt bruna ögonen fingo ett hvasst, stickande uttryck.

Lönnbrännaren ryckte till. Han befarade, att han var genomskådad; motiven till hans handlings-sätt voro ju icke vackra.

„Mångskiftande i sanning äro mörksens fun-
der“, sade slutligen kyrkoherden och suckade.

Lönnkrögaren kände sig åter lugn.

Sedan kyrkoherden ännu gjort några frågor i
denna sällsamma sak, gaf han tecken till uppbrott.

„Hvilka mått och steg denna djupt sorgliga
fråga än må föranleda, ett böra vi komma ihåg: Guds
namns ära och befrämjelse må vi alltid hafva till
ögnamärke i hvad vi än göra och låta.“

Det var en kall och blåsig dag i början af
november. Täta, gråhvita snömoln drogo öfver
den låga hösthimmelen och gafvo fjärdarnas vatten
en gulgrå färgton. Barrskogen stod mörk på strän-
derna, och de små, öppna fälten tycktes blott vänta
vinterns hvita och rena svepeduk öfver sin vissna,
söndertrasade sommardräkt. Blott här och där lyste
ur den allmänna ödsligheten en glänta saftig grön
rågbrodd i hoppets färg, hviskande om den kom-
mande våren och nytt lif och ny glädje.

Öfver de tunga vågorna kryssade fram en
ensam glimmingestorbåt. I båten sutto sida vid
sida män och kvinnor så tätt, att man kunnat tro
dem vara på väg till kyrkan. Det var dock i bör-
jan af veckan. Man skulle upp till tinget, där
åldermannen Henrik Persson skulle stånda till

ansvar för ett grufveligt religionsbrott. Stämningen i båten var allvarlig; allvarligare än om man haft ett lik ombord. Man följde en man, som lugnt och värdigt gick mot hårda öden, kanske mot döden, och man kände sent omsider, att det dock var övärldens i flere hänseenden främste man. Det hördes ej skämt, ej heller svordom. Öfverhufvudtaget talades det ej mycket; men det lilla en och annan hade att säga, sades i korta, allvarliga ord, utan spår af vemod i tonen.

Åldermannen själf satt vid rodret. Han hade fallit af under de sista mörka tiderna. Särskildt hade de första veckorna, efter det han fått del af anklagelsen, varit tunga. Kvinnorna voro skrämde, och männen undveko honom som en pestsmittad, och han trodde, att skvallret och pratet om honom och hans olycka icke skulle taga någon ända. En tid var han redan starkt betänkt på att rigga sin båt och fly från hembygden till någon främmande kust. Ja, han drömde till och med om att i likhet med hvad sägnen förtäljde om hans stamfar begifva sig till det heliga landet för att bedja på Kristi graf. Ty en stor syndare måste han väl vara, då Gud låtit en sådan fasansfull olycka öfvergå honom. Han som i sin egenrättfärdighet ofta gått så strängt till rätta med sina goda glimmingebor, han hade nu blifvit saltet utan sälta, blifvit den gröfste missdådare, som i mannaminne före-

kommit inom Glimminge övärld. Han var ju en af Gud och människor förkastad man, som det flammande bålet väntade och hvars dystra lefnads-saga släkte efter släkte med rysning skulle förtälja. Nej, han måste fly, fly från hem, från hustru och barn, släkt och vänner. Det vore för honom och allom det minst tunga och smärtsamma. Men då han engång gick i dessa sorgtyngda tankar, liksom ljödo i hans öron orden: „Frukta dig icke, säger Herren, jag är din starkhet och ditt skygd och jag skall icke låta dig komma på skam.“ Han hade förut hört dessa ord — de funnos någonstädes i bibeln, och voro de ej precis desamma, tog han i hvarje fall fasta på dem, upprepade dem gång på gång och beslöt att bida och sedan lugnt gå sitt öde till mötes.

Snart inträdde ock ett omslag i tankesättet inom övärlden. Det straff, som hotade att drabba åldermannen, stod ju ej i något rimligt förhållande till hans brott. Han var ju den vintern påtagligen icke fullt tillräknelig. Härtill trodde man sig ha anledning att misstänka, det Ers Ersson och Lasse Simonsson uppeggat lönnkrögaren — utan uppeggelse hade han aldrig vågat sig på ett sådant tilltag. Det var mörksens funder. Mörksens funder, icke hopsmidda af den sure, utan af män inom deras egen övärld. Oförbehållsamt visade snart alla honom deltagande och vänskap. Bland de

ombordvarande funnos övärldens bäste män, redo att inför domstol vittna till hans förmån, om vittnen behöfdes.

Där Henrik Persson nu satt vid rodret, förnekade sig icke lotsen i honom. Farhågorna för hvad som kunde vänta honom vid tinget, voro för tillfället tämligen bortblåsta. Hans vakna öga och stora erfarenhet, ja, själfva kindens känslighet för vindstötarnes styrka sade honom, huru mycket han för ögonblicket hade att lova och falla. De sakförståndiga i båten fäste sig ock vid huru han vid kryssningen lyckades få ut den mesta möjliga fördel af hvarje slag han gjorde öfver de långsmala fjärdarna.

Då de kommo upp till åmynningen hade man sidvind med god bris i seglen, och båten gled med rask fart framåt. Öfver deras hufvuden ljödo tranornas klagande afsked till fosterjorden. De flögo icke mer sökande och samlande ressällskap. De hade redan bildat kil och med sin ledare i spetsen ställt tåget mot söder.

„Hvarför styrde jag icke i tid kosan som de mot söder?“ tänkte Henrik Persson. „Då hade jag undgått den bittra kalk, som väntar mig. Men hör, huru de klaga! Icke klaga de öfver mig. Mig känna de icke. Ej heller öfver det öde, som måhända väntar mig. Kanske känna de det tungt att lämna hembygden. Så har jag ock känt det

dessas tider, då jag funnit mig stå nära skiljevägen, från hvilken icke mer gifves någon återvändo. Själva de fattiga små kojorna i vår timmerfattiga övärld ha blifvit mig under denna tid så kära, som de aldrig förr varit det.“

Under dessa och liknande betraktelser närmade han sig båthamnen, storseglet firades och båten lade till.

På vägen till tingsgården vandrade människor än par om par, än i större grupper. Dagens samtalsämne utgjorde målet — Henrik Perssons mål. Aldrig torde väl heller någon rättegångssak väckt så stort uppseende inom tingslaget. Då åldermannen åtföljd af glimmingeborna kom fram till tingsgården, var denna redan uppfylld af nyfikna, som kommit för att få se och höra glimmingeaposteln. Att han skulle dömas till döden och å bålet brännas var ju gifvet.

Kvinnorna välsignade sig, och männen sträckte på sig, då åldermannen med sitt sällskap inträdde genom porten. Hans goda utseende och lugna uppträdande — han lät icke engång sin undre läpp hänga — intog somliga till hans fördel, för somliga tycktes det vara en missräkning. Sådan hade man icke tänkt sig honom. Glimmingeborna slöto sig tätt omkring honom som hade de alla varit goda vänner och kära grannar. Han måste vara bättre än sitt rykte. Synd var det i alla fall om

honom. Det var bedröfliga tider man lefde i, då till och med en god och klok karl så kunde snärjas i djäfvulens garn. „I dag dig, i morgon mig“, tänkte mången. Ingenting var visst och bestående i denna jordiska jämmerdal.

Nämndemannen i Haga, skärgårdsboarnas närmaste granne, vände sig till Nils Nilsson med frågan: „Man säger, att två af lotsarne förmått lönnkrögaren att uppträda som angifvare.“

„Jyst, jyst“, svarade Nils Nilsson.

„Men kan man bevisa det; är det någon, som kan taga det på sin ed?“

„Nej“, svarade Nils Nilsson, „man förmodar blott så.“

„Det är mycket här i världen, som är tämligen tydligt, utan att man dock kan bevisa det“, tillade en annan glimmingebo.

„Du har kanske rätt“, menade nämndemannen.

Så kom domaren, och uppmärksamheten afledes för en stund från åldermannen. Domaren var en äldre man med muntert spelande unga ögon och röda, friska kinder. Kyrkoherden Josef Stochæus, som redan tidigare infunnit sig, kom honom till mötes på tingshustrappan och tog genast till tals målet för dagen. Nämndemannen i Haga, som stod närmast, kunde ej höra hvad som afhandlades, men såg på håll att de voro af olika mening. Det var ej att undra på, tyckte han, ty

de två herrarna voro så olika till sin yttre som inre personlighet, så olika som två människor gärna kunde vara det. Då de gingo in, följde han efter.

„Det är klart“, menade kyrkoherden, „att vi här ha att göra med en syndare, som så lämnat sig i djäfvulens våld, att han blifvit ett det farligaste redskap i den ledes händer.“

„Det är just det, som det icke är. Klart är det icke, men vi skola hoppas att vi kunna bringa detta mål liksom andra till slutlig klarhet“, svarade domaren afböjande.

Sedan ett par mindre mål afgjorts, inkallades åldermanen Henrik Persson.

Anklagelseakten upplästes.

„Hvad har den anklagade att säga till sitt försvar?“ frågade domaren.

„Intet“, svarade åldermannen. „Jag vet i denna sak strängt taget intet. Det är bäst, att domaren spørjer vittnena.“

„Huru kommer det sig, att den anklagade vet intet om allt det, som faller honom till last?“

„Allt detta hände det året, då jag blef skadad af åskan, och hade jag icke blifvit skadad, hade det väl icke händt. Jag kommer icke ihåg, hvad jag då sade och gjorde. Jag var under tiderna närmast efter det olyckan drabbat mig icke vid mitt fulla förstånd och lefde som i en dröm.“

Äfven på enskilda detaljfrågor följde samma svar: „Det är bäst att fråga vittnena; jag erkänner hvad vittnena lägga mig till last. Jag kan icke annat, ty själf minnes jag ej från denna tid något och vet ej annat än hvad man senare berättat mig.“

Lönkrögaren inkallades till först. Den anklagade vände sig litet åt sidan och betraktade med så påtaglig vedervilja sin angifvare, att hans undre läpp hängde nedåt som alltid, då han var upprörd öfver något. Men då han såg, att den midt emot honom sittande kyrkoherden i sin tur egnade honom en oafslätlig uppmärksamhet, slog det honom att han möjligen burit sig opassande åt. Han riktade blickarna mot golfvet och stod sedan tyst och allvarlig i denna ställning, som hade han stått och sett ned i sin egen graf.

Lönkrögaren gjorde icke något godt intryck. Det sades, att han under de sista tiderna mer än rådligt var provvat sina varor för att undersöka deras förmåga att söfva ett oroligt samvete. De alkoholstarka varorna i förening med dagens kalla blåst hade gjort hans eljes rödfnasiga anlete blågredelint och hans blodsprängda ögon undveko att möta domarens blick. Sin berättelse afgaf han i öfverensstämmelse med sin anklagelse hos kyrkoherden.

Af större intresse blef Ung-Pers, sonens, vittnesmål.

Då fadern icke gjorde någon jäfsanmärkning, ansåg sig kyrkoherden böra på det högsta förmana honom.

„I denna högviktiga sak“, sade han, „måste du mera tänka på Guds äras befrämjelse och din själs eviga välfärd än på din faders vänskap.“

Efter det Ung-Per aflagt eden, frågade domaren till en början, hvad fadern berättat om den eldröda hanen och sin vistelse i himmelen.

„Ingenting vidare än att den mötte honom i skogen och slog omkull honom.“

„Har han icke funnit något märkvärdigt i att han mötte en eldröd hane i skogen?“ frågade domaren.

„Jag tror knappast det“, svarade Ung-Per“. „Det var svår åska den dagen, och ofta har ju åskan, då den slagit ned i ett hem, rullat som ett rödt nystan in genom tuten och slagit ihjäl somliga, medan den kommit andra i samma rum blott att svimma. Då min fader vaknade upp ur sin dvala, töfvade det till långt in på vintern, innan han kom till sitt fulla förstånd. Det är därför osäkert, om eldklotet ursprungligen tett sig som ett eldrödt nystan eller som en eldröd hane. Han blef som död hemburen. Och då han vak-

nade till lifs igen, berättade han, att han kommit från en lång resa och var mycket trött. Då den eldröda hanen slog omkull honom, öfverskyggde honom i detsamma ett klart sken och blef han så därmed till himla tagen. Där sade han sig ha sett Herren Kristus på sin majestäts-stol i hvita kläder med guldkronan på hufvudet. Och hade Jesus sagt: 'Jag förlåter allom deras synder, som på sitt yttersta dem ångra af ett botfärdigt hjärta. Hvi fruktar du att komma hit? Jag har gett mig för hela världen och gifver lif i alla med den Helga Trefaldighet. Du skall intet frukta, enär du mitt namn nämner, och du skall blifva frisk af din sjukdom, om du tager präst till dig.' Allt detta berättade min fader, men ingen af alla de många, som då in och ut gingo, fäste sig så stort därvid, ty alla visste, att åskan så skakat honom, att han icke var vid sina sinnens fulla bruk."

„Huru kommer det sig, att den anklagade kallat sig Guds högste apostel?“ fortsatte domaren rannsakingen.

„Det var om Henriksdagen, och min fader hade efter gammal sed bjudit sina grannar och vänner till sig. Då alla gått, ställde min moder brännvinskruset i skåpet. Något senare framtog min fader ånyo kruset och välsignade brännvinet — såsom han eljes plägade välsigna gudsgåfvorna. 'Nu få vi nattvarden', sade då drängen —

anklagaren — till mig och log. Min fader som hört hans ord, svarade då: 'Härefter skall du icke smaka min nattvard.' Härvid log anklagaren andra resan. Då vardt min fader vred och sade: 'Hvi spejar du mig, som är Guds högste apostel.' Då min moder senare berättade för honom, hvad han sagt, mindes han det icke. Men full af ångest trodde han, att han sagt de syndfulla orden, alldenstund hans svaga förstånd genom brännvinet blifvit helt omtöcknad. Sedan dess har han icke brukat något starkt. Och hände allt detta den tiden, då han äfven eljes icke var vid sina sinnens fulla bruk.“

De öfriga vittnena samstämde i förklaringen, att åldermannen icke var vid sitt fulla förstånd den tid, då han fällt de syndiga orden.

Kyrkoherden fann detta mål vara af ytterst betänkelig och för åldermannen graverande natur. Aldrig hade man hört, att åskan, då den slog ned tagit form och gestalt af en eldröd hane. Han kunde icke tro, att åldermannen blifvit skadad af åskan. Han såg i hela tilldragelsen i skogen blott mörksens funder. Djäfvulen använde vid fångandet af människosjälur olika garn; maskorna i det nät han här användt, voro finspunna. Åldermannens föreställning, att han varit i himmelen och där sett Jesum Kristus med gullkrona på hufvudet sittande på hans härlighets tron var idel djäf-

vulens bländverk, egnadt att föröda en människosjäl och sprida i Kristi församling förargelse, en ogrässådd till svaga själars fördärf och slutliga fall. Huru ville man ock förklara hans honom öfvertygade ord på Henriksdagen såsom ett yttrande af en vansinnig. En svagsint firar icke sin namnsdag, bjuder icke vänner och bekanta och talar icke sedan de äldre aflägsnat sig med de unga så gudlösa och svåra ord, att de ensamma göra den anklagade saker till döden.

Den anklagade stod som han stått hela tiden vittnesmålen aflagts, med blickarna häftade vid golfvät som hade han sett in i sin redan öppnade graf. Vid kyrkoherdens slutord blef han ännu mera blek och svettpärlor begynte framtränga på hans panna.

Sonen Ung-Per tog ånyo till ordet: „Icke bjöd han själf sina gäster,“ sade han, „vi firade hans namnsdag såsom han själf tidigare plägat fira den.“

Sedan domaren med anledning af sonens ord yttermera förhört några vittnen, afslutades rannsakningen och tingsstugan utrymdes. Därpå skred han till öfverläggning med nämnden.

„Jag kan icke dela den uppfattning,“ yttrade nämndemannen i Haga, „att lifssak här föreligger. Hade åldermannen Henrik Persson i alla sina dagar varit svagsint, hade han för de svåra orden

på sin höjd blifvit inspärrad i dårekistan. Nu har han, skadad af åskan, blott en kortare tid icke varit vid sina sinnens bruk och därunder fällt de förgripliga yttrandena. Skall han då, ehuru han under tiderna förut och tiden efteråt fört en hederlig mans oantastliga vandel, dömas till lifvets förlust? Han blir ju dömd icke för hvad han som svagsint sagt, utan därför att han icke i alla sina dagar varit svagsint“.

Äfven de öfriga medlemmarna i nämnden delade Haga nämndemannens uppfattning.

Efter slutad öfverläggning, öppnades dörren och afkunnades utslag i målet: „Alltså“, ljöd slutstrofen i domen, „ehuru de af flere öfvertygade orden äro så svåra i sig själfva, att Henrik Persson sitt lif förverkat hafver, frikännes han dock, emedan han, såsom alla vittnen samstämmigt intyga, vid den tiden icke varit vid sina sinnens fulla bruk.“

Alla fröjdade sig öfver att den sällsamma rättegången kunde afvecklas så lyckligt.

Domaren icke minst.

„Nå, vi fick icke någon brasa“, sade han utkommen i förstugan, i det han med sina muntert spelande ögon vände sig till kyrkoherden.

„Huru! huru?“ sporde denne.

„Nå, vi fick icke någon brasa?“ upprepade domaren med samma skälmska leende.

Kyrkoherden svarade ej, suckade blott, suckade öfver domarens lättsinne och nämndens fåkunnighet.

Men i storbåten rådde feststämning, då glimmingeborna styrde hem med lättade sinnen och för präktig förlig vind. Farkosten ilade fram med en fart öfver fjärdarnas korta höga vågor som hade den velat höja sig till flykt, medan svallet af de krossade vågtopparna i sjudande sorl smekte dess sidor. Äldermannen skötte rodet. Han var tyst och fåordig; men hans ansikte vittnade om stilla inre fröjd i sällsam förening med ödmjukhet. Han kände sig tacksam mot Försynen, som afvändt den hemska ofärd, som hotande dragit öfver honom. Pröfningarna hade luttrat hans sinne, och han tyckte sig ha blifvit en ny, bättre människa. Han hade lärt sig att älska sina glimmingebor, och han kände, att han kunde förlåta till och med dem, som i oförstånd och illvilja varit nära att störta honom i den grufligaste olycka, som kan drabba en människa. Hat och lust att hämnas kände han icke och tackade Gud därför. Och stucke hans gamla skötesynder: häftigheten och maktbegäret likt onda tomtar upp sina hufvuden, skulle blotta tanken på den nu tilländalupna hårda tiden vara tillfylles att visa dem tillbaka i hjärtats mest undanskymda skrymslen, äfven om han icke med rötterna kunde upprycka ogräset.

LARS BIUR.

yn var långsträckt. Landsvägen följde åstranden, och hemmansägarna hade byggt sina väluppförda boningar invid vägen, men på behörigt afstånd från hvarandra, så att en-hvar hade sina åkrar nära uthusbyggnaderna. Tillfallet att skapa trefnad omkring sig genom anläggande af en trädgård eller planterande af träd hade de flesta hemmansägare försummat. Skönhetssinnet var ej synnerligen utveckladt. Äfven ri- och ladubyggnader hade fått sin plats invid vägen liksom man i sin mån velat utfylla det obebodda tomrummet mellan sig och grannen, och ställvis stucko från ri- och ladutak halmtåtar i vädret, minnande om höst- och vinterstormarnas framfart och vittnande om husbondens bristande sinne för allt arbete, som icke genom afkastning gaf ränta på nedlagd möda. Sedan man sålunda färdats ett godt stycke framåt, tog vägen af till höger öfver den långa, ståtliga åbron. Till vänster bodde nere vid landsvägen i en lång räcka landbönder och torpare hörande under Ånäs gård

och till höger uppe i backslutningen af den höga åsen hängde liksom svalbon backstugusittarnes och handtverkarnes kojor, omgifna af hvar sin lilla potatistäppa, några äppleträd och krusbärs- och vinbärsbuskar.

Från landböndernas och torparnes gårdar utbredd sig vidsträckta åkrar med saftig mörkgrön brodd ända ned mot Ånäs gård, som lik en pärla i sin infattning låg inbäddad i lummig löfskog. Närmast en kort allé af gamla, toppade björkar med yfviga kronor. De fallfärdiga gärdsgårdarna kring åkrarna och det än här än där nödtorftigt stöttade staketet kring den lummiga björkparken vittnade om att den tid var förbi, då trägen id parats med en andlig förfining, som tagit sig uttryck i försköning af hemmet och dess omgifning. Den grönmålade, urblekta paradporten, „stora porten“, som likt en vingskjuten fågel släpade mot marken, och de ur björkparken på hvardera sidan om „stora vägen“ oförsiktigt gallrade träden antydde på sitt sätt, att den engång så trefna och vackra gården gått genom röfvarhänder. Då vid arfskiftet den Björkenrothska släkten genom frivillig auktion låtit det gamla fädernegodset gå sig ur händerna, hade den förste husbonden af affärsmannatyp sålt skog under ett par år för flere tiotal tusen mark och sedan i sin tur bortauktionerat egendomen. Den

följande ägaren hade äfven han funnit i skogen en guldgrufva, som eget nog undgått hans företrädares uppmärksamhet. I köpekontraktet hade han förpliktat sig till utsläpning och flötning af stocken ända till åmynningen och sedan förlorat genom opraktisk anordning en stor del af det penningebelopp han så säkert räknat på. Egendomen hade han till största delen köpt på skuld, och hans husbondedagar voro därmed räknade. Genom förmedling af en affärsbyrå kom då och då med långa mellantider en och annan spekulant af affärsmannatyp till Ånäs gård, ströfvade genom dess ägor och skogsmarker och sporde slutligen gäckande: hvar är skogen? och försvann. Det var mörka tider; åkrarna utsugna, trädgården förfallen, skogen sköflad.

Den nuvarande ägaren, som var skollärare, hade för en vecka sedan tillträdtt egendomen.

Han var „en riktig Ånäs gosse“, en arbetares son, med en säregen blandning af idealist och realist i sitt skaplynne. Under yngre år hade han icke egnat en tanke åt att bli jordbrukare — helt enkelt emedan möjlighet att komma sig till ett landtgoods icke förefanns. Allra minst hade han tänkt sig som herre till den gård, där han som barn gjort dagsverk. — Så snart han fått stadigt fotfäste som skollärare med en lön, som med hans jämförelsevis små lefnadsbehof syntes honom

„stor“, begynte småningom den vackra drömmen om ett eget landtogs allt oftare besöka honom. Rastlöst verksam så i det oaflönade folkbildningsbetet — hans andliga värneplikt — som äfven i kommunens tjänst, hade han med åren vunnit ökade inkomster, medan lifvets realiteter alltmer sprungit den i unga år utpräglade idealisten i ögonen.

Hvarje mindre egendom, som såldes, väckte snart hans lifligaste intresse. Den mörka framtid, som förr eller senare väntade den svenska ståndspersonsklassen, ökade yttermera hans håg för att bli ägare af ett ställe, där hans barn kunde ha ett fotfäste, om de behöfde det. Men med sina begränsade tillgångar måste han på samma gång göra en god affär.

Så gingo år efter år. Det var med en egendomlig blandning af vemod och glädje han såg förfallet och sköflingen på den vackra egendom, vid hvilken hans barndomsminnen anknöto sig. Vemodet blandade sig med glädje, ty han såg huru den sköflade egendomens pris gick nedåt, medan hans köpstyrka tillväxte. Slutligen vågade han underteckna köpekontraktet utan att vara så alldeles säker på att han gjort en god affär.

Lars Biur — så hette den nye egaren, — tog sig helt anspråkslös ut, där han kom vandrande längs den okrattade „stora gången“ klädd i

en halfsliten dräkt, med byxorna instuckna i de leriga, långskaftade storstöflarna. Han hade hållit på med att rensa ett utfallsdike med spade och hacka, medan en del af arbetarne voro sysselsatta med dikningsarbete på beting, andra åter med iståndsättande af en gårdsgård, som buktade hit och dit, hotande att ramla. Då han kom nära trappan, såg han sin hustru och sina barn ifrigt sysselsatta med planteringsarbeten — såningstiden var inne. De hade för resten lofvat taga trädgårdens på sin anpart, och det fröjdade honom — icke blott därför att han för åkerbruket behöfde alla disponibla krafter, utan än mer därför att hans barn i trädgården hade ett godt tillfälle att uppöfva sitt praktiska sinne och vinna hälsa och krafter. Detta trädgårdsarbete var just det de behöfde.

Biur gick in, klädde om sig och lade sig med händerna under hufvudet på den läderklädda soffan i sitt arbetsrum. Han kände sig litet trött, men angenämt stämd.

Efter egendomsköpet hade han stundom burret på känslan af att idealisten inom honom i det afgörande ögonblicket vunnit seger öfver hans praktiska förstånd. Under de några dagar han bott på Ånäs, hade han emellertid kommit till en allt fastare öfvertygelse om att någon fara ej var för handen. Egendomen hade nog sitt värde.

Ånäs hade liksom de flesta gamla herresäten uppstått genom köp af närgränsande hemman. Parcellering kunde därför försiggå lätt, och han hoppades bli kvitt sin gäld genom att sälja tvenne af de nordligast belägna landbogodsen till storleken motsvarande medelstora hemman och såväl i afseende å skogsmarker som öfriga ägor liggande utom gårdens i öfrigt sammanhängande jordområde.

„För öfrigt kommer egendomen i mina händer att redan efter tio år ha ett helt annat värde än för närvarande,“ tänkte han. „Ingen anledning till oro! Alltid har jag burit något af idealisten inom mig. Och hade jag icke det, sutte jag visst icke i denna stund som husbonde på Ånäs, utan som en fattig arbetare i någon backslutning — klent byggd som jag är.“

„Du må blott icke ha öfveransträngt dig“, varnade hans hustru.

„Åh nej, kära Hebla. Jag är litet ovan vid kroppsarbete — till en början. Men för öfrigt befinner jag mig ypperligt. Jag känner det som vore jag nu först riktigt hemma — efter långa vandringsår.“

„Ja, jag har ock känt mig helt angenämt stämd här“, svarade Hebla. „Det hvilar en egendomlig stilla frid öfver gården, nästan helgdagsstämning.“

„Ja, måtte nu barnen finna i Ånäs ett verkligt hem, ett sådant har man ju sällan i staden — man har ju där blott mer eller mindre trefliga rum.“

„Om nu någon kommer att trifvas här, så är det nog vi barn“, fann sig Märta, äldsta dottern, föranlåten att svara. „Jag hade knappt varit här två timmar, innan jag tänkte: här på Ånäs är oss godt att vara. Se, mamma, huru stilig gården tar sig ut här ifrån salsfönstret. De två bersåerna — björkbersån till höger och aspbersån till vänster om stora vägen — och de bäge stilfulla gammaldags flygelbyggnaderna sedan med sina brutna tegeltäckta tak!“

Biur tänkte med en suck på remonterna af just dessa tvenne byggnader, där mejeristskan Malla Berglöf residerade bland ostar och mjölkbunkar i byggnaden till vänster och arbetsförmannen Anders Jovan Runn och dränggossen Janne i flygelbyggnaden till höger, som dessutom inneslöt bagarstugan och det rymliga s. k. dagsverksköket, där dagsverkarena samlades under sin frukost- och middagsrast under vintern.

„Och ser du den vackra björkparken omslutande det hela“, fortsatte Märta. „Hvad kan ej göras här! Man ser ännu spår af de sannolikt bra vackra blomsterrabatter, som engång i tiden funnits på gården“.

Då måste Biur upp och berätta om planteringarna här under hans barnaår, om levkojor och nejlikor, röda rosor och hvita, gula rosor och mörkröda rosor i de mest olika skiftningar. Men det var ju icke så undransvärdt. Björkenrothska familjen var förmögen, och alla dess medlemmar voro blomstervänner. Det var dock allt idel trädgårdsblommor, och sådana kunde blomstervännen få från trädgårdsmästaren, därest han ej föredrog att själf plantera, vårda och drifva dem fram. Men det undransvärda var gräsvallarna, „lindorna“, senare nedtrampade af hästarne, som här utsläppts på bete. Då var hvarje linda en underbar väfnad af blommor — det var som alla markens blomster, eljes spridda här och hvar, samlats till sommarfest inom detta lilla område. Och vid randen af vägar och stigar byggde de näpna löfsångarne konstfärdiga bon med hvälfda tak öfver ägg och ungar.

„Men trädgården då?“ sporde Hebla.

Biur tågade då i spetsen för de andra ut på „stora trappan“, hvars tak uppbars af fyra pilastrar. Till gruppen sällade sig sönerne Erik och Ernst samt „småflickorna“ Greta och Ester. Och Biur förtäljde ur minnet — ty den engång så fagra Björkenrothska trädgården var numera nästan en saga blott. De flesta af de bästa äpple- och päronträden hade gått ut — försumlighet och vårdslöshet

hade låtit vinterkölden spränga deras ömtåliga fibrer. Det stora hallonkvarteret var nedtrampadt, jordgubbslandet tjänstgjorde som potatisåker. Drifbänkarna bakom mejeribyggnaden voro nedruttnade och förfallna. Bäst hade vinbärsbuskarna med de stora nästan kolsvarta vinbären med deras fina arom bibehållit sig.

„När skola vi få trädgården att lefva upp igen?“ sporde Märta.

„Ja, när?“ svarade Biur. „Tala icke om det. Här är så mycket, som påkallar vår uppmärksamhet främst. Den utsugna åkerjorden måste först bringas i växtkraft, de igengrodda dikena öppnas, de fallfärdiga gärdesgårdarna upphjälpas, och än den ena än den andra byggnaden undergå remont. Men engång, skola vi hoppas, skall allt vara i sitt förra skick. Sakta kommer man långa vägar. Det kräfves tid och arbete — men hvarje tid af nydaning medför icke blott ansträngning, den skänker i rikt mått skapandets fröjd och lycka.“

„Den väntan blefve oss väl lång“, svarade Hebla, „vi skola — icke sant? — med Guds hjälp“ — —

„och tjänstjungfrurnas“, hviskade Ernst till sin äldre broder —

„få trädgården i stånd rätt snart.“

„I dag ha vi utfört ett helt dagsverk“, tillade Märta.

„Från kl. 5 på morgonen till nio på kvällen?“
sporde fadern leende.

„Hvem har nu sagt, att man skall ha så lång
arbetsdag?“

„Så lär dagsverksstadgan här på Ånäs“.

„Märtas dagsverk är blott ett dockodagsverk
— — i lös trädgårdsjord“, hånade Ernst.

„Det är vackert så till en början“, sade fadern
uppmuntrande. „Men, Hebla, du får icke arbeta
med; blott gifva råd och inspektera.“

„Icke kommer mamma ihåg, att hon har klent
hjärta, då hon kommer i trädgården“, inföll Ester.

„Och dock skulle mamma icke själf behöfva
lägga hand vid arbetet; hon har ju en hel
skara dagsverkare, blott hon kallar ut alla. Fem
barn, två tjänstjungfrur och mejeristen Malla
Berglöf i reserv. Det är ju lika många som pappa
har på sin åker.“

„Men då måste Ernst komma med“, tillade
Ester.“

„Ernst främst. Det är otroligt hvad trädgårds-
arbete är välgörande för boklärd ungdom“, sade
fadern afgörande.

Följande morgon — det var söndag — finna
vi Biur tidigt ute som vanligt. I fulla drag njöt
han af morgonens friskhet och svalka — morgonen
skänker ju de djupaste intrycken och de angenä-
maste ögonblicken under dagens växlande stunder.

Från åkerbacken vek han in i skogen. Den var sköflad; det visste han ju. Öfverallt bråte; tallskatar med rödbruna, kådiga kvistar, ypperligt vedämne, som här blott hindrade ungtallarna att spira upp. Här och hvar skänkte ungskogen med sina möjligheter sinnet glädje och förhoppningar. Under vårdande tillsyn skulle det nog med tiden bli en vacker skog igen, ty den spirade upp ur en växtkraftig mark. Uppkommen på Furumobacken, vek han in på Slätmalmens tallbevuxna mo. Här hade förödelsens styggelse gått fram med större hänsynslöshet än annanstädes. Borta voro de ståtliga furorna med sina kronor i toppen. Borta var den balsamiska barrdoft, som förr, särskildt under vårsommaren, strömmade vandraren till mötes i tallmons torra och varma luft. Den åkande glömde då att mana på sin häst, hans sinne stämdes ofrivilligt till sång, och han sjöng så det lommade mellan tallarna.

Likaså fotgängaren.

Med en suck lämnade Biur Slätmalmens sköflade mark. Styrde så sina steg än långs en eller annan stig, än tvärs genom växtbestånd af unggranskog. Liksom tidigare tecknade han i minnet icke blott ungrädens utvecklingsmöjligheter, utan äfven bråte af olika slag. Genom arbetsförmanen Anders Jovan Runn hade han låtit kalla landbönder och torpare till gemensam öfverläggning

på e. m. Frågan om följande vinters vedbrand måste då upp. Ungskogen var han mån om; det måste underhafvandena få klart för sig. Icke så mycket som till en gårdsgårdsstör finge de afverka, där ungrädet icke af honom var stämpladt till utgallring.

Upptagen af dessa och liknande tankar, kom han genom glesnande skogsbestånd och glindrande solljus ned till Stor-Kärrensängen. Nere i ängslaggen uthögg en spillkråka sitt bo i en stor asp i rastlösa tag, så att spånorna yrde omkring som hvita bomullstappar. „Ett så stort och präktigt träd har den nog icke kunnat finna inom Ånäs skogsmarker“, tänkte Biur.

Nere på den långa Stor-Kärrens ängen begynte dimman småningom lyfta. Medan den upptill liksom smälte för solens värmande strålar, tycktes den tät som vitkardad ull vilja haka sig fast vid de videbuskar, som under denna förfallets tid öfverallt fått spira upp. Där borta på andra sidan af den långsmala ängen vidtog Ånäs utskog.

Biur hade ofta stått här som vallgosse. Han mindes huru de skyhöga granarnas toppar då höjde sig ur dimman, liksom då man närmar sig en stor stad och på håll ser tornspirorna ensamma höja sig mot skyn, innan man ser något af själfva kyrkan eller staden. Då hände det, att en morgonkry vind helt plötsligt kom söderifrån — från

hafvet — hade något af sitt käcka friska lynne med sig och ref obarmhärtigt i dimväfnaderna, så att de drefvo upp mellan utskogens yfviga granar i skilda dimkolonner, hvilka för hans barnfantasi framstodo som sagans jättar, drifna på flykt till urskogens dystra fjälltrakter, efter det de om natten betat sina hjordar på ängen.

Men af dessa skyhöga grantoppar syntes nu icke en ända — allt var klent, smått och jämnstruket som människorna i framtidens socialist-samhälle och mellan de här och där uppspirande unggranarna funnos stora pölar och försumpningar, skapade af storgranarna i tiden, liknande svåra missförhållanden från storborgardömet och kapitalismens tid. Men han ämnade sig icke öfver till utskogen. Verkställandet af synen där måste han uppskjuta till en hvardag eller följande helgdag. Att grundligt lära känna hemskogen var nog för i dag.

På återvägen hem träffade han de yngre barnen, alla samlade uppe på en hög sten, som vid sprängning fått formen af en vagn med uppslagen kur. Här hade han själf ofta lekt som barn. Ganska riktigt hörde han på håll dem kalla stenen „Kuren“. Utan att de hört namnet, hade de funnit det — alldeles som barn i olika länder liksom genom öfverenskommelse se i granens kottar kor och i tallens får. Biur gick längs spången

ned till forsen och satte sig på en klipphäll, där han som barn fått på mete så många abborre och karp, såsom befolkningen här nämnde den brednackiga iden.

Äfven Märta och Erik hade varit ute på upp-täcktsfärder. Märta hade i en liten hage ofvanom forsen längs åstranden följt en rentaf förtrollande stig, som ledde mellan al och småbjörk och hal-lonbuskar upp till en kulle, hvarifrån man hade utsikt öfver ån, som i form af ett S slingrade sig som ett silfverband genom fälten. Erik kallade spången skämtsamt „Trollstigen“.

„Ja, skämta bara“, svarade Märta. „Huru förtjusande skall ej omnejden med den brusande forsen taga sig ut därifrån en vacker afton i månskenet!“

„Naturligtvis!“ hånade Erik. „Helt visst ser Märta då de luftiga älfvorna tråda en bedårande älfvodans med älfkungen, medan näcken spelar härligare än någonsin i den brusande forsen.“

„Och hela nejden genljuder af ett tusenstämmigt: „Ich liebe dich“, gäckades den femtonåriga Greta, som själfmedveten nyss haft sin första serenad.

„Nej, säg icke så — Märta vill icke höra tusen stämmor — hon vill höra blott *en* röst — Enzios — säga så“, tillfogade Ernst.

„Fi donc! så otäcka ni ären!“ sade Märta, som tycktes ha svårt att värja sig mot öfvermakten.

Biur log inom sig och vandrade tyst hem. „Märta har nog rätt“, tänkte han. Det var den plats, som ofta kommit honom att minnas barn-doms-hemmet. Anledningen var mera prosaisk. Han hade ofta vistats här, ty den gyttjiga stranden ofvanom forsen var synnerligen rik på kräftor och fångsten lönande. Men hvar han senare under sina vandringsår rörde sig i skog och mark, kunde det plötsligt hända att han såg denna strand för sina andliga ögon — han såg då upp och fann att på stället växte al, hvars säll-samma doft väckt hågkomsten af alstranden där hemma ofvanom forsen.

Hemkommen mötte han Anders Jovan Runn på gården. Trött som han var, satte han sig på locket af brunnen invid trappan eller „bron“, som ledde upp till ladugårdsskullen och bjöd Runn taga plats bredvid sig.

Runn var en lång och mager karl med ljus-rödt hår och röda kinder, något inbunden till sitt väsen, men en god arbetare, ärlig och pålitlig. Redan gammal i gården hade han tjänat de väx-lande husbönderna och ägt deras förtroende.

„Nå, huru är Runn nöjd med sitt folk?“, sporde Biur.

„Med dagsverkarne? De äro si och så“, sva-rade Runn.

„Si och så?“ upprepade Biur spörjande.

„Ja, arbetarne här på gården äro icke så dugliga som förr. De ha blifvit så susialistiska — och lata. De stjåla tid och arbete.“

„Socialistiska och lata? Jag känner folket här af gammalt som dugligt“, svarade Biur.

„Ja, de af den gamla svenska stammen och deras barn. Men flera förrätta sina dagsverken genom legdt folk, som gärna lyssnar till Rintala, värden på Hallonbacka, och David Porsén, Janslunds dräng, som nästan är värre än mästaren.“

„Jaså Rintala gör själf sina dagsverk!“

„Merendels, ty han har svårt att få någon tjänare, och får han någon uppifrån finnmarken, töffvar det icke länge, innan denne rymmer. Och det är ju ej under. Han håller dem i så dålig kost och äfven i öfrigt så illa, att de ej orka stå ut därmed. Till och med i dagsverk är Hallonbacka drängens ask den fattigaste.“

„Nå, huru är det då han själf är i dagsverk?“

„Då finnes det nog mer i asken“, svarade Runn skrattande.

„Ser man på socialisten! Han som dock hör till det parti, som lofvat göra alla lyckliga, blott det kommer till makten.“

„Det vill så vara, att den, som afundas dem, som ha det bättre, är den värsta att pina den han rår på“, menade Runn.

De af Runn gjorda meddelandena om det

socialistiska undermineringsarbetet på gården, gjorde som vi se icke synnerligt djupt intryck på Biur. Det hade ej varit att undra på om socialismen under hans företrädare, som utan ansvars-känsla mot sina underhafvande betraktat egendomen helt och hållet ur affärssynpunkt, skulle gripit omkring sig.

Tacksam var han emellertid, att han blifvit upplyst om ställningen — det gaf anledning till eftertanke och eftertanke födde handling! Han var också eljes besluten att ställa det så väl för sina underhafvande som det stod i hans förmåga.

Det var på e. m. samma dag. Det låg helgdagsstämning öfver Ånäs gård. Humlorna surrade kring blommorna, lodusvalorna sjöngo, och de frodiga hängbjörkarna gungade sina långa hängen med de lifligt grönskande, nyss fullt utvecklade löfven sakta för vinden liksom hälsande: „Frid! Guds frid!“

Nere i dagsverksrummet höllo gårdens landbönder och torpare på att samlas — för att sedan gå upp till rådplägning med sin nya husbonde.

De voro tystlättna och tycktes icke ha mycket att säga hvarandra — sammanträffandet med en ny husbonde har för underhafvandena i regeln

något högtidligt med sig. Kanske bidrog till tystnaden äfven olikheten i deras lynnen och lifsuppfattning. Fyra af torparena voro från Björkenroths tid. Tvenne voro söner till deras jämnåriga, som redan aflidit, och kunde på den grund icke af de gamla betraktas som jämbördiga, äfven om de bemöttes som sådana. Tvenne voro finnar, som under de senaste åren inflyttat. Blott Nederkärrasen — alltid liflig och andligen rörlig — förde ordet, talade om årets sådd och hvad han i öfrigt iakttagit under sin stadsresa.

„Hade vi icke skäl att litet orde om våra egna angelägenheter, så att vi icke stå alldeles bortkomna nu, då vi första gången skola till tals med vår nya husbonde“, sade Sylvester Valkeapää, en undersätsig, brunögd man med en allvarlig, förtroendeingifvande uppsyn. „Det synes mig som våra torp- och landbogods vore öfverhöfvan betungade. Arbetsdagen är för lång. Allt betingsarbete borde afskaffas. Likaså höstdagsverken. Bärskatten såsom besvärlig icke mera uppbäras. Kanske vore ock lindring i andra hänseenden önskelig.“

„Ja“, skrattade Jan Janslund godmodigt, „allt det där vore nog väl, om ej husbonden hade andra tankar i saken.“ „Det är eget här i världen“, tillade han, ånyo skrattande, „huru syn på saker och ting förändras beroende på vid hvilken sida af bordet man sitter.“

„Kanske det ej är skäl så här i början“, invände den förståndige, allvarlige Per Perslund. „Låt honom nu först bli varm i kläderna. Miss-tager jag mig ej, få vi i honom en god och med-görlig husbonde, som ej vill pressa folk öfver hvad rätt och billigt är“.

„Nej, just nu skola vi taga ihop med saken“, sade innehafvaren af Hallonbacka torp, Simon Rintala, som af någon för de andra obekant anledning blef röd i nacken, medan hans små gris-ögon stodo som tennknappar i hufvudet. „Är det så, att han är god och medgörlig, såsom det säges, böra vi smida, medan järnet är varmt och tiden är gynnsam. Han lär ju ha tagit egendo-men delvis på skuld och blir väl ej gammal här, innan han gör kullerbytta. Vi äro ju vana vid herreskifte.“

„I alla fall böra vi gå passande och fogligt tillväga“, sade Silfverbro, en 70 års gammal axelbred man med hög, böjd näsa och goda blå ögon, i det han vände sig om mot Rintala, hvars omotiveradt djupa skanderande brösttoner han icke förstod och som därför berörde honom osympatiskt. „Vi kunna annars få samma svar som vår senaste husbonde gaf dig i fjol: 'Ni behöfver icke hålla edra torp; dragen i väg bara; ni skogsförödare bringen egendomen mera skada än gagn!“

„Nog går det an att säga. I luften rymmes

mycket.* Men icke böra vi vara ängsliga därför. Vi behöfva ej töfva så länge, innan torpen äro våra egna och Bobrikoff genomfört samma jorddelning här som redan finnes i Ryssland“, menade Rintala.

„Å soten! Det vore ej fy skam att så där en vacker dag hitta åt sig en egendom“, sade Jan Janslund och skrattade så innerligen, medan han på samma gång visade hur litet han trodde på möjligheten af slika drömmars förverkligande.

„Det är bara kontryss — och gendarmhistorier — man kallar det mullvadsarbete“, sade den unga Lillslotts, som hade läst någon liten folkelig ströskrift om tidsföreteelserna.

„Nog kan man förstå, att så är“, sade Per Perslund betänksamt. „Ryssland är af naturen ett så rikt land, att rågen växer manshög utan att man gödslar och dikar, och dock äro bönderna där mera arma än vi torpare äro det.“

„Kanske är det dock ej idel historier heller“, invände den vresiga Rintala. „Låt det bara kallas mullvadsarbete. Hvad angår det oss! Bobrikoff vill ha herrarna i gropen och därtill behöfver han vår hjälp.“

„Ja, och sen få vi ryska herrar och knutpisen till på köpet“, svarade den beläste Lillslotts.

* Finskt ordspråk.

„Ja, ja, och då få vi först riktiga herrar; stryk, stryk — det är ryska lagen“, tillade Silfverbro.

„Vi få då icke till stånd någon samverkan till gemensamt bästa?“ sporde Rintala.

Intet svar följde. De lämnade en efter annan dagsverksrummet utan att se sig om.

Lars Biur satt framför sitt skrifbord, då hans underhafvande i gåsmarsch kommo tågande upp. Han kände sig varm om hjärtat, nästan rörd, då han såg de präktiga typerna från sin barndomstid, från den Björkenrothska tiden komma i samlad trupp. Janslund främst. Han kom ihåg, huru han i dennes hem som barn åtnjutit gästvänlighet, hans fryntliga något originella moder och de präktiga smörgåsarne med rikligt smör på tunna kakor af hemmaskördadt hvete och korn. Äfven senare hade han, då han besökt sin moder, ofta hälsat på hos Janslund, som han med sin folkeliga läggning ansåg för omnejdens finaste karl, herremännen inberäknade.

Och Per sedan! Den hederlige, förståndige Per! Och Silfverbro, den duglige och krye åldringen! Neder-Kärras var ju kanske något för lätt, med sinne för att ligga på landsvägen och försumma jordbruket och hade det äfven mera knappt än de andra, men en bra karl var äfven han. Det var präktiga underhafvande, han kände ju dem från den tid han lefvat deras lif och hop-

pades som husbonde kunna bevara det goda förtroendefulla förhållandet mellan sig och dem. Torpare kunde ju vara så olika — det hade han under sina vandringsår noggsamt sett! De två unga kände han ju icke — visste blott att deras föräldrar varit dugligt folk. Finnarna åter voro nykomlingar — helst hade han haft svenskt folk, men rättvisa och billighet skulle de röna från hans sida, det var själfallet.

Det var med högtidlig uppsyn Janslund trädde in genom dörren — men då Lars Biur hjärtligt skakade hand med honom, lyste det till i hans ögon, och han log godt och varmt icke blott med de vackra goda ögonen och de stora hvita tänderna — hela ansiktet log.

„Det har dock varit lycka med magistrernas sträfvanden och arbete“, sade han.

Så kom Per. Då han log, ljusnade den höga pannan och huden lade sig i veck längs den stora näsan.

Sedan Biur hälsat på en hvar särskildt och anvisat en hvar plats, blef det fråga om väder och vind, sådd och äring.

Han lät bjuda kaffe — en ringa vänlighet utplånar lätt missförstånd och utjämnar misshälligheter. Till och med nedärfd misstro fördunstar inför uppriktig vänlighet.

Sedan kaffet var drucket, anvisade han dem

det ställe i hemskogen, där enhvar ägde att af den i skogen ymniga bråten under hösten hopbära och upplägga åt sig förrådet af ved för den stundande vintern. Växande träd finge för detta ändamål ej huggas — tillsvidare. Gården själf skulle i detta fall föregå med godt exempel.

Den liflige Neder-Kärrasen fann det naturligt att den sköflade skogen fick tid att tillväxa, undrade endast öfver att deras nya husbonde, som blott varit några dagar bosatt på orten, redan kände sin skog utan och innan, till punkt och pricka.

„Jag känner den sådan den nu är och sådan den engång varit i tiden och kommer att egna den en faderlig omvårdnad“, sade Lars Biur leende. „Detta så mycket mer som den är högst illa åtgången“, tillade han.

Den beresta Neder-Kärrasen berättade, huru man numera öfverallt var mån om skogen.

„Liksom man i allmänhet uppskattar en sak till dess rätta värde först, då man håller på att förlora den“, tillade den förståndige Per.

Det blef så fråga om hurudan skogen engång varit, och gamle Silfverbros väckte allas intresse och uppmärksamhet genom sitt trogna minne och sitt förvånansvärda sinne för detaljen. Han mindes icke blott skogen, utan ofta enskilda träd, stundom utmärkta med särskilda namn.

Innan man skildes, tillkännagaf Biur, att han tänkt förkorta arbetstiden för dagen. Den var ju för lång, särskildt om sommaren, då man arbetade — visserligen icke som i hans barnår från solens uppgång till dess nedgång — men dock från 5 på morgonen till 9 på kvällen. Han hade själf i lifligt minne, sade han, huru tunga de sista timmarna voro och huru långsamt solen skred ned mot skogsranden vid horisonten. En arbetsdag, som om sommaren varade från 6 på morgonen till 8 på kvällen var väl nog för en hederlig människa.

„Nog är det en välsignad sak att få arbetstiden så mycket förkortad“, sade Silfverbros. „En klenare karl har svårt att hålla ut längre, ifall han hela dagen arbetar ärligt. Han måste själfallet „stjäla sin möda“, då han blott kan komma i tillfälle därtill, och sålunda uppammas en oärlighet, som lätt öfvergår till vana. Det gäller då blott att hänga i och få dagen med så liten möda som möjligt till ända.“

„Ja, frästelsen ligger alltid nära till hands; men svårast är det, då frästaren i själfva seden har nätet färdigt, hvarmed han kan fånga syndaren“, sade Janslund och skrattade så hjärtligt och innerligen godt, som hade han sett dem samlade, alla dessa ögontjänare, hvilka i tiden släpat sig

fram öfver herrgårdens åkrar, och som han funnit dem öfvermåttan löjliga.

Hans goda barnsliga skratt smittade, och några andra begynte äfven skratta, som det tycktes, därför att de sågo honom göra det så hjärtligt och godt.

„Ja, det kan förefalla lustigt; men förhållandet har nog sin allvarliga sida; ty den mänskliga naturen är ofta bra nog klen“, sade åldringen allvarligt.

Lars Biur förstod honom fullt. I sitt tysta sinne måste han med en viss känsla af skamsenhet erkänna, att han i tiden hört till de klena. Han kom ihåg huru han en afton nästan hållit på att digna af trötthet. Man räfsade hö i strängar. I stället för att med räfsan kasta höet från höger till vänster förbi sig, fällde han det framför fötterna och snafvade i det. En blygselns rodnad steg upp på hans kinder, då han såg att fogdens mönstrande blickar iakttog honom, och ännu den dag som var efter 40 år gick det ett smärtsamt stygn genom hans hjärta, då bilden af denna tilldragelse steg inför hans andliga ögon.

Han mindes en annan dag från rågskördetiden. Han hade fått till uppgift att binda råg efter sex skäror — fem ansågos vara ett tillräckligt antal. Hans teglag, som därtill hade några goda „skäror“ i bland sig, inlät sig på kappskärning

med det andra teglaget. Han ansträngde sig till det yttersta. Svetten lackade och fingrarna blödde. Då solen ändtligen gått ned, hasade han sig nedför åbranten, klädde af sig och gick ned i vattnet som till någon del förtog tröttheten och styfheten i hans leder. Eljes hade han knappt orkat hem.

Han förstod så väl den gamle Silfverbros iakttagelser, men hans husbondeställning gjorde att han för närvarande teg så väl med den ena som den andra erfarenheten.

Han afbröts i sin tankegång af Valkeapää, som med sin lugna, trovärdiga uppsyn tackade för arbetsdagens afkortning, men på samma gång anhöll om afskaffande af allt betingsarbete såsom varande en börda för underhafvandena.

Lars Biur kastade en blick öfver de närvarande, men kunde i deras lugna uppsyn ej läsa om det var en allmän önskan eller icke. Man hade just talat om de klenare arbetarena, såväl de af naturen klenlytt byggda som de i moraliskt hänseende klena. Ett måttligt tilltaget betingsarbete tycktes honom just vara måttstocken på om dagsverkaren var målfyllig eller icke. Att underkänna ett dagsverke vore i allmänhet så förhatligt, att en med förstånd och känsla utrustad husbonde i det längsta drog sig för att företaga sig något dylikt.

„Vi skola tillsvidare i detta fall stanna vid det gamla“, sade han.

„Betingsarbetet är nog i mitt tycke det angenämaste dagsverket, ifall det är måttligt tilltaget. Så gammalmodig är jag“, menade Neder-Kärras.

„Det är tillika det ärligaste“, menade den trygge Perslund, „ty där behöfver dagsverkaren hvarken frukta, att han gör för mycket eller för litet. Är han rask och vig, kan han, om han så vill, komma hem litet tidigare.“

„Ett önskningsmål vill äfven jag uttala“, sade Biur med låg stämma. „Efter hvad jag hört, ha de ryska gårdfarihandlarena, som för närvarande öfversvämma landet, haft sitt stamtillhåll hos någon af gårdens underhafvande. Min önskan är, att Ni måtte afvisa dem och deras gelikar. Helt enkelt därför, att det framgent vore förargligt att höra, att en eller annan af mina underhafvande står så lågt, att han alls ej uppfattar hvad allmänt väl kräfver. Enligt folktron förbådas i en gård olyckor, bråddöd eller osalig hädanfärd af gnagare, som plötsligt i ovanligt stort antal uppenbara sig — den ledes tjänsteandar i gnagareskepnad. I stort är Finland en sådan hemsökt gård, vimlande af ryska gårdfarihandlande och hvarjehanda agenter som under generalguvernör Bobrikoffs beskydd med lögn och svek bedrifva sitt undermineringsarbete.“

Härtill svarade de närvarande intet; blott Rintala blef röd i nacken, och hans små grå ögon stodo som tennknappar riktade på Biur.

Alla visste hvem hans ord åsyftade, men ingen sade något; man ville ej lägga sten på börda, undrande blott i sitt stilla sinne öfver att den nye husbonden var så inne i ställningar och förhållanden.

Silfverbros fann tiden vara inne att bryta upp. De andra följde hans exempel.

Ett fördelaktigt intryck hade Biur emellertid gjort på sina underhafvande.

„Jag tror allt vi ha fått en god husbonde“, sade Neder-Kärrasen.

„Nå, det vore ju ej så underligt. Den, som själf har pröfvat på fattigdom och försakande arbete, han förstår nog, huru en annan kan ha det,“ svarade Silfverbros.

„Husbondevälde är husbondevälde i alla fall“, menade Rintala.

„Nå, är du icke själf husbonde“, svarade Neder-Kärras.

„Hvad är jag för husbonde! En dräng och en piga och själf under främmande piske“, menade Rintala.

„Ja, vore du i Biurs ställe — då vore det annat, menar du. Det vore nog roligt att se, hvad du då skulle företaga“, menade värden på Jovas.

„Gud bevare! Blefve Rintala husbonde, finge vi andra taga till harpasset och lämna torp och allt“, sade den något stygge Neder-Kärras.

De andra skrattade vid denna anspelning på Rintalas missöde med sina tjänare, hvilka ofta rymde från honom midt i året.

„Ni talar, som Ni ha förstånd till“, svarade Rintala.

„Hvad förstå vi då icke?“ sporde den oefterrättlige Neder-Kärras. „Är det den nya läran? Kontryssläran?“ Rintala blef röd i nacken, hans barm häfde sig och han talade i djupa, skanderande brösttoner! „Den nya läran är socialismen. Den talar icke blott om att alla skola ha del i jorden. Den vill äfven fördela det guld, som inströmmar till landet genom våra fabriker, jämnt mellan alla. Socialismen skapar med andra ord ett nytt samhälle, där afkastningen af produktionsmedlen d. v. s. af allt, som afkastar något, delas jämnt mellan alla. Efter den nya ordningen ha alla lika mat och lika arbete. Ingen är rik, ingen fattig. Genom socialismen bli vi frälsta från den trældom, under hvilken vi nu slafva. Ty hvad är en dagsverkares lif? Det är den ena tunga, långa arbetsdagen, som lägges till den andra, tills veckan är all, tills hvilodagen är inne, då tröttheten något hinner lätta ur kroppen, men ofta lämnar styfheten kvar. Man har knappt hunnit hvila ut,

förrän den nya arbetsveckan gör sitt inträde. Så fogas vecka till vecka, tills året är fullt, och år till år, tills lifvet är slut. Och lönen för allt detta slit och släp är ofta ett mörkt och fattigt hem lika tröstlöst vid lifvets början som vid dess slut.“

Det uppstod en stunds tystnad. Det var som ett mörkt moln dragit öfver torparenas hufvud, och de kände det för ett ögonblick som de hela sitt lif vandrat i skugga och mörker.

Den beläste Lill-Slots hämtade sig först och sade: „Icke lär det heller bli så härligt i socialistsamhället; det kan man förstå däraf, att den late där har det lika godt som den arbetsamme.“

„Lika uselt som den arbetsamme, tror jag mest“, rättade honom den unge värden på Stor-Slots, som blott var 18 år gammal och därför undantagsvis tog till ordet, därest han ej blef tillspord.

„Så är det väl“, svarade Silfverbros, i det han gaf sin barndomsväns son ett gillande ögonkast. „Jag har i 70 år här på Ånäs haft dagligt bröd och ett huldrikt hem. Och så har jag tyckt, att äfven de bland grannarna haft det, som blott velat sköta sig. Ingen gör här heller sex dagar i veckan, 3 à 4 år det högsta.“

„Men så har man ju arbetet hemma öfver sig“, svarade Rintala.

„Naturligtvis! Själfägande äro vi ju icke, och för dem, som vilja arbeta, tager nog arbetet icke slut här i världen“, menade Silfverbro.

„Då det bäst varit hafver, hafver det varit möda och arbete“, mumlade Janslund liksom för sig själf.

„Nej icke är det nu rätta tillfället att brodera i svart“, återtog Silfverbro. „Vår husbonde har uppväxt här på gården under Björkenrothska tiden och jag tror, att jag ej misstager mig mycket, om jag säger, att hans sträfvan kommer att gå ut på att återinföra det goda förhållandet från denna tid.“

„Så är min mening ock. Det enda, som återstår oss är att se till att vi nu få skriftligt kontrakt — för öfrigt må vi hjälpa honom i hans sträfvande för gårdens och vårt bästa“, menade Per.

„Det står dock fast, att vi arbeta liksom till skänks åt andra, som icke arbeta.“

„Säg icke det! Icke är det till skänks“, svarade Per. „Och hvad arbetet beträffar, så kunna vi väl knappt jämföra oss med Biur. Nog fordras det arbete för att medellös vinna de framgångar han vunnit i lifvet. Helt visst har han arbetat i sina dagar mer än du och jag tillsammans“.

Per sökte dölja vid uttalet af du den ringaktning han kände för Rintala som arbetare. I

samma syfte — att vara hänsynsfull — föddes äfven orden: „och jag“. Det låg en viss förfining, man vore böjd att säga kultur, öfver en del af männen från den Björkenrothska tiden.

Emellertid hade man hunnit till vägskillnaden. Man sade Rintala farväl utan att engång vända på hufvudet. Denne gick i dof förbittring ensam längs tåget, som ledde till Hallonbacka. Plötsligt vände han sig om, slog ut med handen och utbrast: „Minä vihaan!“

„Minä vihaan“ upprepade han än engång och gick så med något lättare sinne hemåt.

„Märta vi ha fått främmande. O, mitt hjärta brist icke! Det gifves ögonblick i det mänskliga lifvet — — o! o! — då det oroliga hjärtat klappar så våldsamt — o! o! att det rent af håller på att sprängas!“

„Nå, men Ernst, huru du bär dig åt — riktigt som ett åbäke. Hvem är det nu?“

„Jag kan icke säga — o! o! och du kan icke gissa — tyvärr, tyvärr!“ —

Märtas och Ernsts samtal afbröts af Erik, som med skyndsamma steg kom ned i trädgården. Då han fick syn på Märta, fnittrade han lätt, i det han sade: „Jag vill minnas det du engång

sade, att Enzo var skapad för den diplomatiska banan. Vet du, hvad han nu har uträttat? Pro primo — härvid slog Erik med låtsad högtidlighet högra handens pekfinger mot vänstra handens tumme — han har slagit sig på det folkeliga och skall hålla folkeligt föredrag i morgon på folkfesten i Nederby — kan du tänka dig: Enzo skall hålla folkeligt föredrag! Pro secundo har han kommit hit ut för att låta pappa som „fackman i det folkeliga“ gå genom sitt föredrag. Visar icke allt detta diplomatiska anlag?“

„Nå, blef pappa smickrad af förtroendeuppdraget?“ frågade Ernst.

„Vet icke.“ Han gick tyst som en af „Egyptens präster“, såg blott på Enzo, liksom han vägt hans andliga människa, tog så slutligen hans opus och gick in till sig. Skynda nu upp, Märta, och hjälp mamma att underhålla Enzo“.

Hebla gick något senare på kvällen med en känsla af att en storm var i antågande in till Biur. Hon möttes ganska riktigt af bistra blickar.

„Hvad är det nu?“ sporde hon.

„Nå, den där!“ svarade Biur. „En riktig lycksökarnatur! Och så lik sin far! Sådan var ock han. Färdig att när som helst tränga sig på folk! Det är synd om Märta, om hon förgapat sig i honom. Han måste afspisas och afvisas“.

„För all del! Icke får man visa sig ovänlig mot folk, som besöka ens hus“.

„Ja, ja, ja,“ svarade Biur. „Det måste i hvarje fall på sätt eller annat bli ett slut härpå.“

Hans dåliga lynne hade emellertid funnit ett aflopp, och då han senare kom till kvällsvarsbordet visade han hvarken ovilja eller glädje öfver den objudne gästens intrång i hans hem. Han sysslade blott med sin aftonvard med en uthållighet, som hade hans tankar helt och hållet varit upptagna däraf.

Efter kvällsvarden gaf Biur Enzoio en vink, och denne följde tyst efter honom in i hans rum.

„Hvad tycker magistern om föredraget?“ sporde Enzoio med en viss nonchalans.

„Åh, ja“, svarade Biur, i det han från sin bordslåda upptog ett vanligt skrifhäfte, på hvars omslag stod omsorgsfullt textadt: Om Finlands grundlagar. „Åh, ja, det är ju ett nätt och väl-skrifvet föredrag — och af aktuellt intresse — men icke är det folkeligt. Nog skulle jag råda herr Grönfeldt att skrifva om det — här är grundlagarna och här är papper“.

I Enzoios drag läste Biur först förvåning och därpå ett gäckande leende. Han tystnade därför liksom han väntat svar, men då Grönfeldt ej sade något, fortsatte Biur: „Skildra icke lagtexten, läs

upp den för dem. De uråldriga, kärnfulla orden ha liksom ordspråken något folkeligt i sig och förstås och bevaras därför af folket i minnet mycket bättre än det bästa Ni och jag kan åstadkomma. Huru lätt — så nytt det än är för dem — få de icke t. ex. klart för sig att vår kejsare, som „lefver i Peterborg“, har sina förpliktelser äfven mot oss, då man läser upp för dem själfva texten i Regeringsformen. Hör på bara: 'Kejsaren (konungen) äger styra Rike sino som Finlands (Sveriges) lag säger, Han och ingen annan, Rätt och sanning styrka, älska och gömma; men *vrångvisa och orätt förhindra, afskaffa och undertrycka.*' Så förklarar man texten i samtalstonens enkla, lättfattliga ord och tager ännu engång, innan man lämnar paragrafen, tillfället i akt att långsamt och tydligt läsa upp den. Och så undan för undan genom grundlagens viktigaste § §, af hvilka man icke bör taga ett öfverhövvan stort antal.“

Biur ansåg sig härmed ha fullgjort sitt förtroendeuppdrag som „fackman i det folkeliga“ och räckte Grönfeldt häftet.

„Hvad tyckte pappa om föredraget?“ frågade Märta.

„Han tyckte, att det var nätt och välskrifvet; men nog tyckte han äfven annat“, svarade Enzoio.

„Tänk så roligt“, svarade Märta.

„Ja, så var det med den saken“, sade Enzo skrattande.

Märta såg med beundran upp till honom; han kunde då taga allt så tryggt och öfverlägset, Enzo.

„Pappa sa' väl, att det är bra hopplitadt af en som — — inte kan“, hviskade den stygga Ernst till sin äldre bror.

„Men nu skola vi gå och se på rummen i ert nya hem och sedan på possessionatherrskapets trädgård och hästar och kossor,“ föreslog Enzo.

Märta ursäktade sig med att intet ännu var i ordning, men tillika fröjdade hon sig öfver hans intresse för deras nya hem, som redan hunnit blifva henne så kärt.

„Ja så, det här är din kammare; det ser man på allt“, sade Enzo.

„Nej, nej,“ svarade hon ängslig öfver att hon möjligen lämnat ett eller annat framme, som hon icke ville presentera för honom; ty med alla sina förtjänster kunde han ju vara rätt ironisk.

Han klef emellertid modigt på, tog hennes album och begynte blada däri.

„Minns, du, att du lofvat mig ditt kort?“ sporde Enzo.

„Ja, blott jag får ett bättre än“ —

„Tänker du ej infria ditt löfte? Gör inga undanflykter“.

„Nå, om du nödvändigt vill ha det där gamla, må du taga det.“

„Ja, nu säger du: om du nödvändigt vill ha det, må du taga det; och då du senast lofvade mig ditt kort, sade du: du får det mycket gärna“.

„Ja, nog kan jag lika väl säga: du får det mycket gärna“.

I detsamma blef hon bortkallad af modern.

Då hon kom tillbaka, hade Enzoio gått ut. Hon slog genast upp sitt album och såg med glädje, att han tagit hennes kort och ställde därpå undan albumet.

Då hon senare mötte Enzoio, fann hon, att han brutit en kvist från hennes vackra, omsorgsfullt odlade myrten och stuckit den innanför sitt vänstra rockuppslag; men höll rocken öppen så, att hon tydligt kunde se myrtenkvisten sticka fram. Hon rodnade vid den oväntade upptäckten, men låtsade ej märka något.

Senare på kvällen voro Biur och hans söner upptagna af att med tillhjälp af Nilsson och andra författare af zoologiska handböcker konstatera, om det var bastardnäktergalen eller icke Ernst tidigare på kvällen hört i björkparken. Märta och Enzoio sällade sig till gruppen. Med ett spjufrigt leende lösgjorde Enzoio myrtenkvisten från insidan

af sitt rockuppslag och stack den lätt och försiktigt, men med stadig hand i Märtas rika guldgula hår.

Hon gissade genast hvad det var, men sade ej något, vände ej ens på hufvudet. Likt unga flickor i allmänhet hade hon egnat sin myrten all omsorg i hoppet, att hennes brudkrona engång därpå skulle bindas. Det var som han genom något magiskt konstgrepp velat binda henne vid sig, en sällsam skälfning genombäfvade henne och tårarna stego henne upp i ögonen.

Hon var sedan allvarsam, nästan högtidlig hela aftonen. Med själsstyrka ville hon bära sin hemlighet — icke ens för Enzio ville hon visa, att hon förstätt honom. Men då modern kom för att säga godnatt, kastade hon sig hejdlöst i hennes famn, omfamnade henne krampaktigt och brast i gråt.

Först sedan hon något lugnat sig, kunde hon förtälja hvad som händt.

Modern blef smått häpen, men fann sig och förklarade, att det icke behöfde betyda något. Det kunde ju blott vara en nyck, och helt visst menade Enzio ej något därmed — han var ju emellanåt så själfsväldig bara för att det roade honom.

Hon måste emellertid lofva att icke låtsa om

något, men följande morgon kunde hon icke låta bli att berätta för Biur hvad som passerat.

Denne blef rasande. Han ansåg det oförskämdt af Enzoio att nästla sig in hos dem och förvrída hufvudet på deras barn, kanske drifva öppet gäck med dem. Det var med möda Hebla kunde lugna honom och hindra honom att öppet visa Enzoio ur sitt hus. Hela förmiddagen höll han sedermera ett vaksamt öga på de unga. Och då det sedan gällde att begifva sig till folkfesten, hade han rekvirerat Janslunds dräng och häst att med schäsen föra Enzoio till festplanen, ehuru plats nog funnits i deras rymliga, något gammalmodiga vagn.

Enzio hade icke en aning om de debatter, för hvilka hans person var föremål med anledning af hans tilltag. Han hade på kvällen somnat genast, då han lagt sig. Då han efter att ha sofvit lugn och utan drömmar, vare sig onda eller goda, vaknade på morgonen, sken solen redan varmt in genom fönstret. Med en förnimmelse af obehag kom han ihåg, att han i dag skulle hålla „det där föredraget“. Han hade det ju visserligen skrivvet eller rättare afskrifvet — men kände sig efter Biurs utlåtande därom icke fullt tillfreds med sig själf, ej heller med sitt föredrag. Till en början var han visserligen icke hågad att omarbета det — ett öfverflödigt och ledsamt göra. Men ju längre det led på morgonen, dess envisare började tanken

på att verkställa en omarbetning ansätta honom. Han såg sig ute i det fria omgifven af en stor allmogepublik, som han icke lyckades intressera — och hvad kunde väl intressera plebsen annat än grötfatet och kaffepannan? — han såg åhörarne under en för honom olidlig halftimme, pratande med hvarandra, skrattande eller dragande bort för att icke behöfva höra på hans för dem ointressanta och svårförstådda ordström. Och som krydda på anrättningen stodo här och hvar ståndspersoner med mer eller mindre god uppfattning som vittnen till hans nederlag. Det var till hälften jagad af fruktan, till hälften eggad af vrede han raskt steg upp ur sängen, klädde sig i hast, satte sig vid skrifbordet och började författa. Det under så mycken misstämning påbegynta föredraget växte så småningom och därmed äfven en ljusare syn på ställningen. Då han fått sitt föredrag färdigt, gaf han sig till och med tid att läsa det utantill, allt under det han lofvade sig att framgent akta sig för att inlåta sig på slika äfventyrligheter. Längre lät han ej tankarna irra, innan han ånyo begynte gå fram och åter öfver golfvet, tvinnade sina välvärdade mustascher, då och då blickande upp „under lugg“ liksom han varit sysselsatt att uppgöra lömska, fruktansvärda planer mot en hatad och fruktad fiende.

„Nå, nog har jag nu lagt ned arbete på ett

folkeligt föredrag“, sade Enzoio, nedkommen från sitt vindsrum, och fnittrade liksom han funnit ett dylikt arbete ända till löjlighet onödigt.

Biur såg på honom helt allvarsam, utan att ändra en min.

„Jag känner mig riktigt konfys“, sade Enzoio ånyo fnittrande, i det han vände sig till damerna.

„Då kommer ju en liten åktur att verka rätt angenämt“, svarade Hebla.

„Jag hoppas det“, svarade han, i det hans blickar stannade vid Märta. „Hvad hon tager sig härlig ut i dag!“ tänkte han.

Märta liknade bra mycket sin moder, som härstammade från en gammal adelssläkt, hvars flesta medlemmar ända till senaste tid varit krigare. Hon var dock vackrare än modern varit. Hennes näsa hade visserligen en aristokratisk böjning, men var mindre hög än moderns; hennes djupa, vackra blå ögon voro mera sjäfulla, och hennes guldgula hår var ovanligt rikt och lockigt. Sommarsolen hade i dag gett hennes kinder lifligare färg, och tanken på en åktur i sällskap med Enzoio lät glädje och sällhet genomströmma hela hennes varelse. Reflexverkan från det ljusröda fodret i hennes sommarhatt förhöjde den skära rodnaden på hennes kinder. Hon liknade skogens linnea med dess skära fina färg och angenäma doft.

Biur hade emellertid satt sig upp i vagnen och hjälpt Hebla upp vid sin sida, hvarpå han kallade på Märta, som tog plats på vis-à-vis-sätet. Hon såg på hvardera sidan om sig. „Här hade varit plats nog äfven för Enzoio“, tänkte hon.

Denne gjorde samma reflexion, såg än upp mot vagnen, än upp mot schäsen, hvars närvaro han fann ändamålslös.

Vagnen rullade emellertid i väg.

„Herrn är god och stiger upp“, sade David Porsén, Janslunds dräng.

„Mina blifvande svärföräldrar tycka om att breda ut sig“, tänkte Enzoio, i det han såg efter den bortrullande vagnen. Då han under färden vände sig om, såg han Porsén sitta trumpen med nästan mörk uppsyn. Han var enögd. Medan det ena ögat var täckt af en hvit hinna, stod det andra riktadt mot Enzoio som en pistol.

Denne var ganska litet folkelig till sin läggning och inlät sig ej gärna i resonemang med personer, som han icke ansåg med sig jämbördiga. I dag gjorde han härifrån ett undantag.

„Du har väl gått i skola?“ frågade han bland annat af Porsén.

„Min skolgång är ej mycket att tala om“, svarade denne. „Hade jag gått i skola, sutte jag väl ej här som torpardräng.“

„Då hade du väl redan varit pappi?“ * fortsatte Enzoio öfverlägset leende.

„Det hade jag lämnat åt andra“, svarade David.

„Verkeligen!“ utropade Enzoio och log inom sig.

„För resten kan jag nog komma mig upp ändå, jag har nog mina vägar, jag ock“, menade David.

„Utan skolgång?“ sporde Enzoio.

„Skolorna äro till blott för de dumma“, kom det oväntadt.

Enzio skrattade till.

„Ja så, du är af den meningen?“ sade han blott.

Därmed upphörde samtalet.

Plötsligt höll vagnen inne, och Enzoio hörde Biur säga till en vid vägen stående äldre man: „Hör du, Janslund, är du på väg till folkfesten?“

„Ja“.

„Nå, hvad skall du, gamla karlen, gå till fots, stig upp; nog är här rum i vagnen“.

„Nej, icke kan jag det. Hvad skulle folk säga, om de såge torparen åka i vagn med sitt herrskap. Sådant har väl ingen förut sett“, sade Janslund och skrattade, visande sina stora, vackra, hvita tänder.

„Stig upp bara; det vore ju sorgligt, om man här i världen aldrig vågade göra, hvad ingen gjort

* pappi = präst.

förut. För resten är det icke galnare än det att husbonden går till fots, medan han låter sin lata dräng åka“, tillade Biur med hänsyftning på David Porsén.

„Nog går det an att säga, nog“, murrade David Porsén doft bakom Enzios rygg.

Denne log, men sade ej något.

Janslund hade emellertid stigit upp i vagnen, som rullade vidare.

Biur hade ju tidigare idealiserande nämnt Janslund nejdens „finaste“ d. v. s. ädlaste man, „herremännen inberäknade“. Som husbonde hade han emellertid redan kommit underfund med att den godmodige mannen lät sig tyranniseras af drängen, som Biur funnit vara den opålitligaste bland dagsverkarena, därtill lömsk och möjligen legd tolk för de rykten om en blifvande jorddelning, som utspridts af de ryska gårdfarihandlandena.

Hela tilldragelsen föreföll Enzio bra besynnerlig. Det var ju ock ett märkeligt faktum, att för honom icke funnits plats i vagnen, men väl för en torpare med fattigmanslukt. Och med ens stod det klart för honom, att Märta omtalat för sina föräldrar hans skämt med henne och hennes heliga myrtenkvist.

I vagnen samspråkade man muntert med Janslund. Till den angenäma stämningen bidrog det

vackra sommarvädret och icke minst det af hela familjen senterade sakförhållandet, att de voro ute på åktur och det efter egna hästar. Särskildt satt Biur i en poetisk upprymd stämning. Att åka efter god häst var ett favoritnöje, som erinrade honom om barndomens sorglösa dagar. All trötthet var liksom bortblåst, och han liknade i detta ögonblick en lycklig, sorgfri människa i lyckliga, sorgfria förhållanden. Han insöp i fulla drag blommornas vällukt, som fläktade kring honom från åkrar och klöfvervallar, omväxlande med den friska angenäma doften från björk- och furuskog.

De kommo in på Ramsö gårds ägor — det gamla Örnhjelmiska släktgodset. Här stodo väldiga öfvermogna furor fredade midt under dessa den hänsynslösa skogssköflingens och de slösaktiga vanornas tider. Biur måste rentaf låta vagnen stanna, medan han klef in i furuskogen för att öfvertyga sig om att man på Ramsögård lät det kapital, som låg i skogen, stå orördt. Så var väl icke fallet. Dock hade afverkningen öfvats med stor försiktighet, och de väldiga, lågt nere vid marken afsågade stubbarna visade, att man endast låtit hugga de sig till öfvermognad närmande furorna och grannarna, medan man som hemved synbarligen användt topparna och annan vrakved. Skogen stod därför icke blott ståtligare än hvad den numera i

regeln gör i södra delen af vårt land, utan var därjämte parkartadt ren och snygg.

Viken till höger om vägen låg i lä af björkparken blank som en silfverspegel, men längre borta förbi Siperudden drefvos gröna vågor med hvita fransar fram af en angenäm, frisk sydvästbris, medan i själfva rålinjen invid lugnvattnet i lä de rastlöst framilande vågornas kammar glittrade i solljuset liksom tusenden af blixtrande, upp och ned i vattnet guppande diamanter. Till höger strömmade blomdoft Biur till mötes från de väl-skötta klöfverfälten, medan längre fram de väldiga björkarna med sina långa, mjuka hängen gungade sakta för vinden. En öppen plats i björkparken var apterad till festplats. Vimplarna fläktade gladt på den vackert smyckade festplanen, och i flaggorna smällde det muntert liksom manande till en smattrande festfanfar.

Ut från festplanen kom lektor Riddelin emot dem. Han var en rak och ståtlig herre klädd i nyländska jaktklubbens uniformsmössa, blå rock, hvit väst och hvita byxor. Ingen hade af hans yttre ställt diagnosen på en femtio år gammal pedagog.

„Qvem Jupiter odit, tyckes icke ha sin tillämpning på en pedogog vid statens lyceer i våra dagar; snarare då på oss privatskolelärare“, tänkte Biur.

„Ordföranden i den stora fosterländska komitén“, sade Enzo med ett ironiskt leende.

Man hade i staden på vårvintern under intryck af det pågående mullvadsarbetet samlat penningar och tillsatt en komitté med uppgift att genom s. k. hemskolor, föredrag och småskrifter sprida upplysning i dagens frågor bland de lägre folklagren. Icke blott ordförande, utan den egentliga själen i detta folkbildningsarbete var lektor Riddelin.

„Se, huru han njuter af att få „verka“ — och det i spetsen för en stor fosterländsk komitté“, hviskade Enzo till Märta.

Lektor Riddelin hade emellertid hunnit framskinande af hälsa och inre fröjd.

„Se där ha vi honom, som vågat förverkliga det, som vi andra knappt våga drömma om“, sade han, vänd till Biur.

„Och det skulle vara?“ sporde denne.

„Att lägga sig till egendom med alla dess vanskligheter och det i våra tider“, menade Riddelin.

„Nå, just i våra tider är det skäl att breda ut sig“, menade Biur.

„Ärade medborgare!“ ljöd lektor Riddelins bärande stämma öfver festplatsen. Det var hälsningstalet. - Gamla vackra fosterländska tankar i

gamla vackra fosterländska ord och ordvändningar, som engång tändt sinnen och som ännu tycktes ha lif nog att smeka småfolkets öron, ty de hade för det nyhetens behag.

Hufvudnumret på programmet utgjordes naturligtvis af Enzios föredrag. Medvetandet härom gjorde honom nervös. Han gick af och an på festplanen, snodde sina mörka mustascher, tittade helt plötsligt upp „under lugg“, efter det han långa stunder gått och borrar blickarna i marken, liksom hade han letat efter något rart fynd.

Slutligen kom hans tur. Det artade sig att blifva ett väl lyckadt föredrag. Enzio höjde till en början upp boken innehållande våra grundlagar, förevisade därpå 1734-års lag, den lagbok, „efter hvilken domaren dömer på tinget“. Grundlagarnas i stenstil affattade gammaldags ord med släkttycke af ordspråk tilltalade allmogemännen i hög grad. De samtalsvis afgifna förklaringarna belyste ämnet, där det steg öfver deras uppfattningsförmåga. Och helt visst torde mången allmogeman med Janslund utropat: „Jaså, vi ha verkligen sådana lagar! Då behöfva vi ju icke ändå frukta det värsta, om vi ock fått en Bobrikoff att regera öfver oss“.

Dessa allmogemännens tankar anade icke Enzio. Han såg icke huru orörligt uppmärksamma de stodo. Han blott hörde och såg de rörliga

och pratsamma. Framför sig hade han Rintala och Porsén. Den senares öga stod riktadt på honom som en pistolmynning, men bäst det var log han öfverlägset, vände sig till Rintala och pratade halfhögt.

Fördömda skjutspojke!

Hade Enzo vetat, att det var socialistisk kritik Porsén öfvade, hade det bekymrat honom mindre.

Vid ett tillfälle stannade Enzo i sitt föredrag och sökte genom sin blick nedtysta gynnaren.

Tyst blef det, men genom tystnaden skuro följande opassande ord, som kommo längs huslängan från vänster: „Å te harin sku nu springa som besatt!“

Enzo fortsatte med ny fart sitt föredrag, numera blott betänkt på att väl fort hinna till slutet.

„Hvart har lugnet, hvart har den behagliga, episka bredden tagit vägen? Han började dock så bra“, tänkte lektor Riddelin.

Allt har sin ände. Så ock Enzios föredrag. Han störtade från talarstolen rakt fram till student Lindström, som för sommaren hyrt in sig hos en fiskare hörande under Ramsö gård. „Nu bege vi oss hem till dig“, sade Enzo. „Några glas toddy är icke för mycket på all denna folkelighet“.

Då de höllo på att stiga i båten, kom Janslund fram till Enzo, blottade sitt hufvud med

vänstra handen, medan han räckte fram den högra och på sitt hjärtliga sätt tackade för föredraget.

„Drifver han gäck?“ var Enzios första tanke; men då han såg de goda ögonen och hörde det hjärtliga tonfallet, förstod han, att det var ärligt menadt.

Småningom lät han ock student Lindström öfvertyga sig om att det var ett godt föredrag han hållit. En lätt frossbrytning genombäfvade honom dock vid tanken på att han lika lätt hade kunnat misslyckas, och han kände en inre fröjd öfver att allt nu var öfver. Båten sköt raskt framåt för förlig vind, och han log nästan skadeglåd vid tanken på huru han lämnat både Biur och Ånäs och den ohängde skjutspojken Porsén. Måtte Biur häraf lära, tänkte han, att jag dock är af annat virke än en simpel småstadspedagog liksom jag ock väntar en annan framtid.

Sedan Enzo lämnat festen, var provisor Torén Märta's offlåtliga följeslagare. Han lyckades till och med locka henne bort från festplanen och slutnumren af programmet ut till en promenad längs den vackra vägen, som tätt följde sjöstranden.

Torén blef högstämd. Den hektiska rodnaden brann än högre på hans kinder och blicken ur hans stora, mörka ögon tycktes Märta djup och vacker. Det var ädla, vackra tankar han uttalade i de mest olika af lifvets frågor, och Märta tyckte

sig finna, att det låg manlig öfvertygelse bakom de vackra orden. Så olik han var Enzio, som gärna gycklade med allt och alla. Men Enzio var dock Enzio, tänkte hon med en smärtsam suck, och hon kände en beklämning öfver hjärtat — hon visste icke rätt, hvarför han så tidigt försvunnit från festplanen, men hon hade sina aningar.

„Allmän dans“ stod som afslutning på programmet. Och det numret drog som vanligt. Gårdens hölada var apterad som balsal, utrymmet var sålunda rikligt, men de dansandes antal stort och deras uthållighet ändock större. Det var som hade man dansat för dagspenning. Senare på kvällen föredrog man att förflytta balen från höladan upp till det jämna, ofvanom gården belägna „Dansanberget“. Här satte sig de bägge byspelmännen på hvar sin glädjesten och gnedo i kapp sina fioler, och själfva stampade de takten. Och ju bistrare och mera arg deras uppsyn blef, desto ljufligare och liffullare toner fingo de att spritta ur sina instrument. Och torparsönerna och de unga drängarna svängde om med jäntorna, så att klackjärnen slog eldgnistor ur berget och svetten pärlade fram på deras panna; de gingo helt upp i ögonblickets fröjd, obekymrade för morgondagen, som dock skulle medföra tungt och allvarsamt arbete med solgass öfver deras rygg och kanske blytung sömnlust öfver styfva ögonlock.

Men Lars Biur som pratat ut med Riddelin, fann det plötsligt vara tid att bege sig hem. Till sin förvåning såg han, att Märta ingenstädes stod att finna. Hebla försökte lugna honom, men Lars Biur hörde till dem, som det ej var så lätt att lugna, då sinnet började jäsa. Janslund visste berätta, att han sett henne med provisor Torén. Detta lugnade Biur. Emellertid uppenbarade Märta sig snart på vägen mellan de högstammiga björkarna, åtföljd af Torén.

„Hvar har du varit så länge?“ sporde Biur.

„Jag har bara varit ute och flaxat med Torén på den vackra strandvägen längs sjön“, svarade Märta trohjärtadt, men rodnade helt vackert, då hon såg, att fadern såg ogillande på henne.

„Flaxat med Torén?“

„Ja, förstår du nu icke, pappa. Jag har varit och promenerat med Torén. Bara med Torén. Med Enzo skulle jag väl icke vågat gå så där ensam.“

Det öppna och oförbehållsamma i hennes svar och hela väsen afväpnade fadern.

„Hm“! svarade han, helt nöjd med svaret. Hon var så barnslig ännu och egde i hög grad moderns poetiskt svärmiska lynne, men hennes kvinnliga instinkt i förening med hennes öppenhet och omedelbarhet ingåfvo honom en viss trygghet. „Moder natur, du gifmilda, du skänker stundom

dina barn den skyddande förklädnad de, hvart och ett efter sin art, behöfva“, tänkte han.

Då Biur kom ned till vagnen, såg han Janslund just i färd med att svänga upp till vägen för att fara hem.

Naturligtvis hade David Porsén, som förde tömmarna, plaserat sig i schäsen och lät sin husbonde sitta bakpå. Vid denna syn rann sinnet på Lars Biur. Att behandla Janslund, „omnejdens finaste karl“, som vore han drängpojken. „Alas!“ kommenderade Biur med blixtrande ögon. „Alas!“

„Nej, men hur kan du!“ — — — sade fru Hebla.

Men Biur stod icke att hejda. Ännu sedan han fått dem omplaserade, fortfor han att läxa upp socialistynglingen, som tydligen hade mera af tyrannen inom sig än den om utopia drömmande, ideellt anlagda socialisten. Därpå lät han vagnen köra fram och männen i schäsen sakta följa efter. Utkommen på landsvägen, glömde han dock sin förargelse och fröjdade sig åt färden, skogen och omgifningen, och njöt af sin tillvaro som alltid, då han åkte efter en helst något så när duglig häst.

Det var redan långt lidet på natten, då de kommo hem. Det rädde frid och stillhet på den af högsommarnattens lätta skymning omhägnade gården.

Blott en ensam bastardnäktergals klara toner ljödo från trädgården, och i fjärran hördes bruset genom parken från den eljes ganska vattenfattiga och, som det om dagen tycktes, obetydliga forsen.

Till Märta hade Jenny Grankvist, en af hennes allra bästa väninnor, under tiden kommit på besök. Märta smög lätt som en älfva in i sitt rum för att icke väcka henne. Men hon var vaken, och de hade mycket att förtälja om sina underbara öden, sedan de senast träffades. Särskildt måste Märta utförligt tala om dagens och gårdagens märkvärdiga tilldragelser, om Enzoio och Torén och så åter om Enzoio. Solen kastade redan sina strålar in i rummet, då de kommo öfverens om att icke mera prata. De sade hvarandra godnatt. Märta måste dock ännu tillägga, att det var det roligaste hon visste att så där ligga och prata bredvid hvarandra en hel natt. Först då kunde man prata riktigt ut. Och vare sig Märtas tankar i detta ögonblick snuddade vid Enzoio eller Torén eller det drömda manliga idealet i största allmänhet, alltnog hon måste efter ett allra sista godnatt ännu anförtro sin väninna sin oförgripeliga tanke om att det härligaste i äktenskapet vore just att så där ligga och småprata långt in på nätterna. Men Jennys hufvud hade glidit ned mot det yttersta af dynranden, och hon svarade ej mer något härpå. Detta berodde icke så mycket därpå, att

hon skulle tviflat på att de äkta männen voro så pratsamma som helt enkelt därpå, att hennes ande flyttat sig till ett annat plan — till drömmarnes land.

Det var en dag under förra hälften af november månad. Den andra stora höststormen hade kommit. Tunga vemodsfulla regnmoln drogo fram öfver den lilla staden, och den under sommaren så vackra viken slungade sina tunga vågor högt upp mot skeppsbron och de invid denna belägna, små rödmålade strandbodarna. Då och då kom en regnskur, och de stora, kalla regndropparna smattrade mot taken och fönsterrutorna.

Lektor Riddelin satt hög och prydlig i sitt rymliga arbetsrum framför det stora ekfärgade skrifbordet och arbetade på ett tal. Som ordförande i den stora fosterländska komittén hade han inbjudit dess medlemmar till gemensamt samkväm och gemensam aftonmåltid. Klockan sex skulle nämligen de som bäst pågående seminariekurserna för utbildande af lärare i de s. k. hemskolorna afslutas. Han hade anteckningsböcker fyllda med uppgifter öfver hvad centralstyrelsen utfört — ofta en hel kort historik öfver någon sida af dess verksamhet. Där funnos förtecknade antalet hemskolor i de olika distrikten, antalet lärare, som

arbetade utan ersättning eller blott mot en ringa sådan, de vid skolorna använda läseböckerna och undervisningsmaterialen, antalet folkeliga föredrag på olika orter liksom ock de föredragare, som stått i centralstyrelsens tjänst, antalet folkbibliotek och folkskrifter, samtalsmöten i byarna m. m. Det var med tillfredsställelse han såg på sitt verk, ty det var ju dock han, som satte det stora folkbildningsverket i gång. Med ödmjukhet och kärlek hade han arbetat i fosterlandets tjänst, och Guds välsignelse hade i mångt och mycket varit med i detta företag. Och helt visst skulle i dessa bygder förr eller senare framväxa en hög och allmän folkbildning. Och en gedigen folkbildning utgjorde ju den säkraste, ja enda säkra och fasta grunden för hoppet att Finlands folk under de annalkande hotande stormarna komme att hålla sig uppe såsom ett själfständigt folk så i nationellt som kulturellt hänseende.

Han stack sitt skrifna tal i plånboken, såg ännu en gång öfver sitt verk och fann det ganska godt. Då Bengta, hans äldsta dotter, gick förbi genom salen, kallade han på henne och redogjorde i korthet och med synbar tillfredsställelse för hvad man inom komittén redan hunnit åstadkomma.

„Endast sträfvan för hemskolors inrättande har icke utfallit fullt efter önskan“, tillade han.

„På svenskt håll ha de nog verkat med fram-

gång; det är blott på finskt håll man icke fått det att gå“, svarade Bengta.

„Ja, högst eget; folkbildningssträfvanden af olika slag ha ju dock alltid omfattats med lika stort och i många fall med större intresse på finskt än på svenskt håll“.

„Det beror på att de här i komittén lämnat för mycket arbete åt de svensksinnade. Pappa och Torén och Biur är det ju som fått på sin andel en stor del af verksamheten i de finska socknarna“.

„Icke är det så,“ svarade fadern och hans undre läpp skälvde. „Nog deltaga de ju från finskt håll i arbetet allt eftersom de förfoga öfver tid och krafter därtill; bagar Nuorunen är ju en af de verksamaste i hela komittén. Men huru som helst; i hvarje fall böra vi akta oss att på något sätt snudda omildt vid nationalitetsfrågan; ty om något har den visat sig kunna draga ofrid och ofärd öfver vårt land“.

„Visserligen; men jag får ju ändock säga det åt dig, pappa. Är det icke försmädligt att se redaktör Rautio sitta tyst som en buddha-bild, då han någon gång kommer till ett sammanträde. Man kunde tro att han är både utan intresse och utan begåfning. Men ställa gammalfennomanerna till något möte i Helsingfors, då finner man honom bland referenterna af frågor med helt annan

bärvidd än våra enkla folkbildningsspörsmål. Här sitter han och låter med smak de svensktalande draga lasset, efter det de främst bland sig samlat de erfoderliga penningemedlen, ty icke hade man kommit långt med det, som finnarne tecknat.“

„Icke skall man alltid bokföra, hvad den ena tecknat och den andra tecknat, huru många steg den ena tager och den andra tager. Se på ett teglag vid rågskörden. Du ser en duktig karl, hvars skära ensam för halfva tegen. Icke går han och med ängslan nagelfar därmed, att de andra, som höra till hans teglag, icke hinna med precis lika mycket som han. Han är dock blott en enkel arbetare. Vi må väl i Herrans namn stå lika högt som den enkla arbetaren, då det gäller att utföra ett godt och ädelt arbete till fosterlandets bästa“.

„Pappa har alldeles rätt. Men man får väl ändock något rätta sitt omdöme och sitt handlings-sätt efter hvad folk man har att skaffa med. De låta oss arbeta — och sedan tjäna som offer vid det bobrikoffska förödelseverket. Äfven Biur ansåg, att tydliga tecken förelågo, att man på en del håll tagit intryck af den 'gamle mannens' lystringsord“.

„Biur, ja!“

„Ja, må han icke ha rätt. Den 'gamle mannen' är i de finsktsinnades ögon folkledaren och statsmannen. Hans ord äro profetens. Och hans

mening är så förunderligt enkel — tyvärr alltför enkel. Intet språk kommer i detta land till en sådan makt som det svenska innehaft och dels ännu innehar. De finsktsinnade ha blott att följa sitt gamla program. Grundlagarna må, om det är nödigt, uppoffras. Att de svenska i landet försvara dem, ser han väl rätt gärna och ännu hellre att de genom sitt, låt ock vara blott passiva motstånd, begrafvas under spillrorna af den gamla samhällsbyggnaden.“

„Väl tror jag, att 'den gamle mannen' ännu kan komma mycken skada åstad. Men att man allmännare skulle följa hans lystringsord, kan jag ej tro. Jag kan ej förstå, att finska män under stundande järntider kunna bära på mer än en enda tanke, blott en enda tanke: „allt för fosterlandet.“

Ehuru Bengta väl visste, att fadern i fosterländska frågor ofta var optimist, gjorde dock hans starka öfvertygelse intryck äfven på henne, och hon sade smått exalteradt: „Gud gifve det vore så“!

Klockan ute i staden slog sex. Den stora fosterländska komitténs medlemmar begynte redan samla sig till den förestående avslutningen i samskolans lärarerum. Till och med Enzio, som sedan sitt stora föredrag icke mer deltagit i komitténs arbeten, hade i dag infunnit sig. Han pratade helt lifligt med en af lärarinnorna vid den

finska kursen. I motsatt hörn suto Märta och Torén. Märta var synbarligen nervös. Enzio hade ock varit så besynnerlig emot henne under sista tiden. Under sommaren hade hon icke alls sett till honom, och det var ju ej att undra på, ty hon hade bott ute på Ånäs. Men under hösten hade han ock ytterst sällan sammanträffat med henne, och då hade han än varit till ytterlighet vänlig och uppmärksam emot henne, än åter knappt sett åt henne engång. Så äfven i kväll. Ett och annat kunde väl räknas på hans flitiga läsning på sina examina — han höll ju som bäst på att tentera och var väl något nervös, men detta kunde dock icke förklara hans så ytterst ojämna bemötande. Det var därför långt ifrån med odelad uppmärksamhet hon lyssnade till Torén. Denne åter märkte intet. Han var nu en gång i farten. Han hade under sommaren och hösten läst madam Blavatskys och Annie Besants skrifter och sväfvade för tillfället omkring i högre rymder, fjärran från jordelifvet och dess små intriger och bekymmer.

Men possessionaten Hultman, som en stund stannat och hört på honom, gick sedan till Enzio och berättade, att han talade med Märta om Jesus. De sågo på hvarandra och skrattade.

Så sågo de efter några ögonblick på hvarandra ännu en gång och måste skratta ånyo.

Men midt i rummet satt hög pastor Älynen och talade med sakförståndig uppsyn om det misslyckade i de anordnade hemskolekurserna. Lektor Riddelin gick högbröstad och grann af och an och instämde mest i hvad han sade, liksom hade han glömt, att hans dotter Bengta nyss gjort sig till tolk för en helt annan mening i denna fråga. Men hans patriotism ville nu engång, att icke några olika meningar i hufvudfrågor skulle finnas mellan „finnar — antingen de voro finsk- eller svensktalande“.

De lärda herrarna afbrötos emellertid i sina funderingar af en sång, som intonerades i rummet bredvid; det var den svenska sommarkursafdelningen, som uppstämt:

„Arbetare vi äro vi,
Vårt hedersnamn det är --“

„Nå, ändtligen!“ sade Älynen. „Han är nitisk, Biur“.

Denne kom emellertid in i lärarrummet. Halft harmset, halft skämtsamt berättade han om ett obehagligt uppträde under den senaste timmen. Det hade behagat en af gendarmerna, som ju visserligen under kurserna ständigt patrullerat på gatan och stått och lyssnat vid fönster och dörrar, att plötsligt stiga in midt under lektionen.

„Tänk, sådan oförsynthet“, sade Riddelin med ovilja.

„Ja, och jag hade rent af svårt att få ut honom; det måste ske halft på öfvertygelsens väg, halft med våld.“

Pastor Älynen satt hög och oberörd och hörde på de två herrarnes uttalanden. Slutligen tog han till ordet och sade: „Det är emellertid dylika herrars rapporter, som göra att generalguvernören sträfvar efter att komma åt vår församlingsfrihet“. Biur studsade. Det var då äntligen äkta suometariansk uppfattning och suometariansk logik!

„Nej, nog har han djupare syften med sina sträfvanden att förinta vår församlingsfrihet än så. Och kan han det, gör han det — utan all vår förskyllan eller värdighet“.

Icke ett ord växlades vidare i denna sak. Man ansåg sig från svenskt håll böra vara försiktig. Man märkte nog, att stämningen från massadressens dagar icke mer besjälade alla. Den 'gamle mannens' herdabref hade här och hvar gjort sin verkan. Den kringjublade två språk, ett sinne, kaksi kieli- yksi mieli-teorin hade visat sig vara en vacker dröm blott. Man kände det, men man sade intet. Somliga ville ej se sakerna sådana de voro i all sin nakothet. Till denna grupp hörde Riddelin. Andra bidade med stilla resignation. Dimslöjan skulle väl rifvas, och då skulle kanske oväntade, ja rentaf fula saker framträda — men icke ville de bidra till att skingra den. Till dess gick man i väntan.

Lektor Riddelin gaf emellertid tecken till uppbrott, och man samlades i bön- och samlings-salen. Där sutto redan både de svenska och finska deltagarna i kurserna — de förra till höger, de senare till vänster — och väntade.

De svenska unga männen och kvinnorna, som nu frivilligt och i de flesta fall utan hvarje ersättning voro beredda att rycka ut till andlig värneplikt, bildade en anseelig trupp. Däremot voro de finsktalande i ögonen fallande fåtaliga och ojämnt vuxna, andligen och kroppsligen. Hvad var anledningen? Det finska folkbildningsarbetet hade ju under tidigare år drifvits med vida större framgång än det svenska. Man hade på finskt håll haft på folkbildningsarbetets område dugligare krafter och äfven vunnit rikare resultat. Var det lusten att låta de svenska ensamma draga det gemensamma lasset, som hämnat sig?

Man afbröts i sina funderingar af pastor Älynen, som lugn och hög trädde upp i katedern. Enligt Riddelins uppfattning af yksi-mieliteorin hörde det till saken att börja med finskan äfven om, såsom här var fallet, svenskarna utgjorde flertalet.

„Apostelen säger: 'Hvi eftersträfvén I att blifva lärare?'“ Så lydde Älynens ingångsord, och detta ämne utvecklade han sedan trygg och orädd i sitt tal. Han förtäljde för de unga det allvarliga arbete

och den stränga själfpröfning en blifvande folkets lärare bör underkasta sig. Det första oundgängliga villkoret var att han egde kunskaper. Huru förhöll det sig nu med deltagarne i härvarande seminariekurser. De ägde ju hvarken tietoja eller taitoja — — — —“

Det måste erkännas, att redan början af talet gjorde mycket lifligt intryck på åhörarne. Men det väckte mycket olika tankar hos olika individer. Tvenne af lärarinnorna vid de finska kurserna kunde icke underlåta att energiskt nicka bifall öfver till hvarandra. Öfversatt i ord betydde det väl: „Det var då ett ord i sinom tid!“

Enzio vände sig leende till sin granne Hultman och hviskade: „Så skall det ta's! Locka först enkla människor från landet hit till staden och sedan låta dem förstå, att de till intet duga, att de låtit sig förledas af ett lättvindigt och fåfängligt sinnelag.“ Biur stod mörk i sin vrå och kalkylerade öfver bär- och räckvidden af pastor Älynens ord. Huru många af de svenska deltagarna förstodo finska? Och hvilket intryck gjorde hans tal på dem?

„Nå, hvad tycks?“ sporde Enzio, som hade roligt åt det hela och gärna kastade några stickor på, där han såg en eld uppflamma.

„Naturligtvis är vårt arbete här bara humbug. Lefve realismen, de stora lönerna, det makliga

arbetet och de höga dividenderna“, svarade Biur. Men han genomskådade plötsligt spjufvern och tillade med ett leende: „Egoismen är ju det enda solida hos oss, oma- suu- proxi- mus-folket. Har icke du också känt inom dig något liknande?“

Utan att afvakta svar steg han fram på golfvet ett stycke från katedern. Enzio hade utan att ana det, gjort honom en stor tjänst. Han hade slagit gnistor ur hans lätt antändliga sinne. Biur hade varsnat gnistorna och dämpat elden. Med ett glimmer af strålände lynne — liksom hade den välgörande humorn i rätta ögonblicket med sin vingspets vidrört hans sinne — såg han öfver de unga och började gladt och godt — hans eljes hårda stämma ljud sympatisk, nästan vacker. Han kände i sitt hjärta, sade han, en innerlig tacksamhet till de unga, som så talrikt infunnit sig till dessa seminariekurser. Han tackade dem af hjärtat icke för sin egen skull, utan för hembygdens och fosterlandets skull. Då ungdomen i fjol höstas infunnit sig, hade han känt det som en frisk fläkt från hafvet. Senare hade han funnit, att många rätt väl, en del ypperligt löst sin uppgift. Utan fåfänga och förhåfvelse, utan anspråk på lärarevärdighet hade de som kamrat bland kamrater meddelat vetande i de stycken, hvori de hunnit längre än folket på landet mest. Det gafs lyckligtvis mer än en väg till kunskap och

vetande. Han mindes huru han i barnåren sett några drängar i all tysthet regelbundet på söndagseftermiddagen samlas hos en skrifkunnig kamrat för att inhämta denna så nyttiga, nästan nödvändiga konst. Icke gjorde denne unge dräng anspråk vare sig på lärare- eller profetvärdighet.

„Utan ersättning och lön skriden I till edert arbete“, fortsatte han, „men lönen gifves dock, och helt visst skall ännu i lifvets afton minnet af denna eder ungdomstid, då Ni voro så modiga och starka, att Ni hade råd att utföra ett så kräfvande arbete utan lön, stå för Eder som Eder bästa tid i lifvet, och helt plötsligt skall under en eller annan skymningsstund minnet af Eder gärning ljuda i edra öron som en aflägsen ljuflig sång öfver vägen.

Gån därför med tro och hopp till edert uppoftande arbete. Gören eder sådd i all anspråkslöshet och ödmjukhet, och Herren skall väl vattna växten.“

„Icke många ord — men de gingo till hjärtat — det är visst“, sade Riddelin, som var lätt att omstämman och som under talets lopp helt lämnat Älynens uppfattning i hemskolefrågan.

Huru olika komittémedlemmarnas åsikter i lifvets frågor än voro, andades allt frid och förnöjsamhet på tebjudningen efter afslutningen hos lektor Riddelin. Han var en älsklig värd. I af-

ton rent af strålade han af belåtenhet och välvilja. Själf fann han en fröjd i arbetet och en djup tillfredsställelse i medvetandet, att han i sin mån sökt och kunnat upprätthålla ifvern och hänförelsen. Icke utan en viss tvekan hade han öfvertagit ordförandeskapet i den stora fosterländska komittén och kände sig nu så innerligt tacksam öfver att allt gått så väl och att så mycket blifvit uträttadt. Samtalet vände sig ock i afton gång på gång tillbaka till detta ämne, till betraktelser öfver hvad man uträttat och till de uppgifter, som förelågo i framtiden.

„Det har, ehuru vinter hotar i öster, legat vårstämning och ungdomshänförelse öfver vårt arbete“, sade han, „vare sig det sedan gällt att skrifva och genom hektograf mångfaldiga föredrag, trycka folkskrifter, inrätta läsestugor och hålla folkeliga föredrag och arrangera folkfester eller inrätta hemskolor“.

Enzio hade, åtföljd af Hultman under hans entusiastiska uttalande närmast sig gruppen. Ridelin vände sig om med sin mest strålande uppsyn. Det såg ut som han tänkt säga något, men orden stannade i halsen och det stramade lätt till öfver hans ansikte. Det var som om han själf funnit, att nog mycket af hvad han sagt i kväll var idel poesi, diktad af ett entusiastiskt lynne.

„Så borde vi publicera en berättelse öfver vår verksamhet“, sade Torén vänd till Riddelin.

Enzio uttalade sig med en för honom ovanlig ifver mot hvarje slag af publikation.

Biur log. Å ena sidan kände han Enzios svaghet för att hans res gestæ äfven skulle synas, — en svaghet som Biur ansåg honom dela med en stor del af den svenska ståndspersonsklassen öfverhufvud — särskildt på folkbildningsrådet måste ju ofta obetydliga gärningar förstoras betydligt för att vara värda att införas i en tidning. Å andra sidan roade det honom att se hans påtagliga fruktan för offentliggörandet. Han var ju så godt som färdig med sina examina och skulle snart enrolleras bland tjänstemännen. Som han städse blott brukade räkna med hvad han kallade realiteter, var det klart, att han lätt fann att det råde ingen rimlig proportion mellan fröjden att se sitt namn i en publikation rörande ett i stort bedrifvet folkbildningsarbete och den våda det kunde medföra att därifrån bli öfverförd i generalguvernörskansliets stora Svarta bok.

Älynen kom trygg och säker honom till hjälp, och därmed var saken afgjord.

Under kvällsvarden höllos tal både många och långa. Det var folkeligt anlagda människor, och talen rörde folkeliga ämnen. Allting flöt.

„På allt hvad man i kväll hört, behöfves nog

litet kaffe och munk“, hviskade Enzo till Hultman, och de försvunno tyst.

Blott Märta märkte att Enzo var borta.

Likaså Torén. Han skulle just hålla tal till kvinnan, och han kände sig lugnare, då Enzo var borta. Talet var vackert, och hans blick var varm och djup. Han försäkrade för de närvarande, att det innevarande året skulle af framtidens historieskrifvare upptagas som ett märkesår i Finlands historia. Innevarande år hade nämligen kvinnan i vårt land öfverallt begynt deltaga i det offentliga lifvet d. v. s. i folkbildningsarbetet, och hon hade gjort det med lika, om icke med större framgång än männen. Särskildt besjög han ortens och omnejdens kvinnor för deras inlägg i det gemensamma arbetet.

„Skål, Märta!“ hörde han en spjufrig kvinnlig stämma bakom sig.

Därute hade skyarna skingrats, himlen var hög och blå, och månen kastade sitt silfverskimmer öfver staden. Hvad den var vacker, där den låg i den stjärnklara nattens majestätiska belysning. Blott björkarna stodo bleka och allvarliga, som hade de ensamma fruktat den annalkande vinterkölden, medan lönnar och rönnar skimrade i fagra, fina, skiftande färgnyanser, liksom förädlade i profningarnas och lidandets skola.

Komittémedlemmarna fröjdade sig under hem-

färden åt den glans stjärnenatten kastade öfver deras hemort och gjorde hvarandra uppmärksamma på hvarje plats, som var särskildt täck och anslående. Det låg öfver deras sinnen midt under den annalkande hösten vår- och feststämning; ty de buro omedvetet på den fröjd, som ädelt uppoffrande arbete skänker goda människor.

Det var i slutet af augusti. Biur hade hela dagen varit ute med sitt folk på hafreskörd. Han var afmagrad och tård. Det tunga jordbruksarbetet hade synbarligen tagit för mycket på hans icke synnerligen stora kroppskrafter. Danandets och skapandets fröjd, som han städse under sin verksamhet i folkbildningens tjänst lofsjungit, kände han icke heller nämnvärdt. Det gick långsamt framåt för honom i hans sträfvanden att höja Ånäs gård ur dess lägervall. Under den första tiden hade han ärnat helt ägna sig åt jordbruket. Dessa planer såg han emellertid sig snart tvungen att uppgifva för ett obestämdt antal år framåt. Den nettobehållning egendomen gaf, åtgick till jordbrukets höjande och till att iståndsätta, hvad som var förfallet. Han arbetade -- i hoppet. Hvad han för närvarande sådde, skulle han i en framtid skörda. Möttes hans barn ute i lifvet af

motiga vindar, skulle de här ha en trygg hamn att lita till. Och svårigheter skulle utan tvifvel möta dem liksom de svenska i allmänhet — „de framtidslöse“.

Då Biur steg in, hade Hebla redan kokat te och höll just på att servera Märta och Fanny Grankvist, som en tid bott ute hos dem, och Malla Berglöf, som nyss kommit hem från staden. Han blickade gladt öfver gruppen, hälsade på Malla Berglöf och slog sig ned vid bordet. Märta hade fått ett bref, som synbarligen var af stort intresse; hon satt tyst och bröt snart upp, följd af Fanny.

„Det är ledsamma nyheter jag i dag hämtar,“ sade Malla Berglöf.

„Ja så, har smöret fallit i pris?“ sporde Biur.

„Åh nej; det står nog högt denna tid på året; men det är andra nyheter, som tungt hvilat öfver mig hela dagen.“

„Ja så!“

„Egentligen är det hälsningar till magistern från polis Westerberg.“

„Ja så; då måste jag väl få höra dem.“

„Fast nog är det så, att jag icke förstår mig på om de egentligen ha någon synnerlig betydelse, ehuru de gjort på mig ett så tungt intryck.“

„Nå, hvad gäller det då?“ sporde Biur tålmodigt, i det han lade socker i sitt te.

„Kanske det, när allt kommer till allt, icke engång är sant.“

„Jag kan småningom bli nyfiken“, sade Biur och rörde långsamt om de smältande sockerbitarna.

„Man hör, gunås, så mycket i våra dagar, om hvilket man icke vet, huruvida det är sant eller sagan likt“, sade fru Hebla och suckade.

„Ja, Gud nåde så visst“, svarade Malla Berglöf.

Biur smakade på teet, fann det för hett och ställde glaset ånyo på bordet. Så undrade han öfver att Malla Berglöf, som rentaf var ypperlig som mejerist, behöfde så lång tid att komma till kärnan af saken, då hon skulle berätta något. Hade det icke varit Malla och här ute på landet vid tebordet, hade han visst förlorat tålamodet.

„Nå, hvad sade Westerberg då?“ sporde Hebla, som började bli orolig.

„Icke är det väl något att oroa sig för. Det hela kan ju bero på ett misstag. Äfven en polis kan misstaga sig. Men det förhåller sig så, att han bad herrskapet taga sig i akt för Fanny Grankvist — hennes syster är spion och rappor-

terar hvad hon får höra till gendarmöfverstyrelsen.“

„Det är ju horribelt“, sade fru Hebla. „Då kunna vi när som helst ha gendarmerna öfver oss med åtföljande husundersökning och landsförvisningsdom.“

„Nå“, svarade Biur lugnande. „Icke är det stort att fästa sig vid; allmänheten är under våra tryckta förhållanden lätt upprörd och alltför snar att fatta misstankar. Och vore det äfven så, att hon gjort spiontjänst åt gendarmstyrelsen, är det ju icke sagt att hon angett just oss“.

Han fattade sitt glas och drack sitt te lugnt och långsamt.

„Jag kan icke förstå, att du kan vara så lugn. Icke är det stort att fästa sig vid, sade du äfven här om dagen, då du fick underrättelse om att David Porsén besökt stadens gendarmofficer“, sade Hebla.

Biur svarade icke; tömde blott långsamt sitt teglas.

Då skar plötsligt genom tystnaden något liknande en undertryckt snyftning.

Biur ändrade icke en min, men spetsade öronen. Så ljud plötsligt den hemska, liksom fåfängt undertryckta snyftningen ånyo. Den kom från småflickornas rum. Biur steg upp och gick för att undersöka sakförhållandet. Det rådde re-

dan fullständig skymning i det eljes nog ljusa rummet med dess tre rutor breda fönster. Biur trefvade i sina fickor, tog fram en tändstickslåda och tände ljus. Han fann ej någon i rummet. „Spökar det ändå?“ tänkte han; men fick redan följande ögonblick förklaring på de säregna snyftningarna, hvilka ljödo som frampressade af en osalig ande. Bakom sängen låg smärt och slank Fanny Grankvist. Hon hade kommit ned för att söka en ny volym af Fältskärns berättelser. Så hade hon hört Malla Berglöfs uppgift om sin syster, segnat ned bakom sängen och brustit i gråt.

„Stackars barn!“ sade Biur och förde sin hand smeksamt öfver hennes hufvud. „Gråt icke. Icke är det något att fästa sig vid. Det pratas så mycket i våra dagar“.

„Hvarför har Gud låtit min syster handla så fult“, sade hon snyftande. „Jag vågar härefter ej se en hederlig människa i ansiktet; jag känner det alldeles som jag själf gjort det. Och händer det efter detta herrskapet något, så får jag icke mera en lefvande ro.“

Medan Biur höll på att trösta Fanny, hade Hebla kallat ned Märta. Hon tog Fanny med sig upp på sitt rum och försökte förgäfves trösta henne. Fanny storgrät. „Händer det något herrskapet, får jag icke mera en lefvande ro här i

världen och kanske icke heller i den kommande“, upprepade hon. Först då Märta började berätta för henne sina bekymmer, lugnade hon sig. Märta hade med dagens post fått tvenne bref — bägge sorgebref.

I det ena berättade en af hennes väninnor, att Enzoio blifvit utnämnd af „den så kallade“ guvernören till t. f. borgmästare. „Nog är han ju nu dömd“, hette det i brefvet. „Men han hoppas väl i en framtid kunna göra sitt fädernesland sådana tjänster, att den hårda domen öfver honom från nutiden faller i glömska.“ „För öfrigt uppträder han“, hette det vidare, „om möjligt än mer elegant än förr — i hög hatt och slängkappa. För att utestänga ensamheten har han hämtat från hufvudstaden en af sina bohème-vänner och går aldrig ut utan att ha denne sin „famulus“ vid sin sida. En vacker newfoundlare fullbordar stäten“.

Det andra brefvet var en af öfversvinnelig kärlek glödande epistel från Torén, som anhöll om hennes hand och hjärta.

„Jag ser honom hela tiden för mig med de stora, djupa sorgsna ögonen“, sade Märta. „Han är den ädlaste unge man jag känner, men jag kan icke, jag kan icke . . .“

„Tänker du allt ännu på Enzoio?“

„Kära Fanny, tala icke om Enzoio.“

Något senare redde de båda väninnorna sig

— stillsamma och lågmälda som till ett signeri
— att i vänliga och värdiga ord skrifva ett af-
böjande svar till Torén.

Härunder glömde Fanny sin djupa smärta;
blott då och då kände hon ännu i sitt hjärta ett
lindrigt styng efter den tagg, som Märta så för-
ståelsefullt och behändigt petat bort.

Det var en lugn, halft drömmande försom-
marnatt i början af juni följande år. Öfver Ånäs
gård rådde hvila och ro. Blott på afstånd hördes
forsens brus, och de stora asparnas rörliga blad
hviskade stundom något till hvarandra, då en lätt
vindfläkt drog genom parken.

Människor och djur lågo försänkta i ljuf slum-
mer. Blott gårdens köksa svärmade ute vid gun-
gan med sin sommarkavaljer från i fjol.

Då hördes plötsligt på afstånd jämnt, oafbru-
tet: trapp, trapp, trapp. Ljudet växte och öfver-
röstade snart forsens brus.

„Hvem får nu sin friare?“ sade köksan. Hon
var från landet och hade endast under vackra
sommarnätter hört en sådan ridt, då någon ung
rusthållare begaf sig till sin käresta, som bodde
„utbys“.

„Det är en utmärkt trafvare — den slår icke

in i streck en enda gång“, anmärkte hennes kavaljer.

„Trapp, trapp, trapp“, ljöd det emellertid allt närmare, tills plötsligt ljuden af hofslagen blefvo mindre hårda, ty ryttaren hade vikit upp för „stora vägen.“

„Herre Gud! Det är till herrskapet! Något viktigt bud!“ sade köksan, sprang upp och försvann in i köket, väckte Fredrika, husan, och öppnade dörren för budet. Biur spratt till vid den stora tamburdörrnyckelns gnisslande i det gamla, stora låset. Han gick fram till fönstret, kastade en blick på ladugård och stall och lugnade sig, då allt tycktes stå väl till där. Emellertid hämtade husan in ett bref med hälsning, att han genast borde taga del af dess innehåll. Det var från lektor Riddelin, affattadt i telegramstil. Från hufvudstaden visste ryktet berätta, att Biurs landsförvisning var undertecknad af Bobrikoff. Rheinbott med polis och gendarmfölje hade rest österut med nattåget. Gällde det Ånäs, kunde de vara framme redan kl. 3, kanske 2.

Egentligen innehöll brefvet intet oväntadt för Biur. Det gjorde emellertid så här midt i natten på honom ett så djupt intryck, att han bleknade och satte sig. Det var dock ingen tid att förspilla; han reste sig åter liksom beredd till kamp. Nej, honom skulle de visst icke sända till någon

aflägsen del af Ryssland att där förtvina — det ville han vara man för. Men kunde han lämna Hebla med hennes hjärtlidande och något ängsliga sinne ensam med barnen och tjänstefolket? Huru skulle han ej evigt ångra sig, om en katastrof inträffade. Han gick att väcka Märta, redogjorde för saken och bad henne underrätta modern försiktigt, medan han klädde sig och rustade sig till affärd. Han lät bedja Hebla, att icke stiga upp vare sig nu — han kom in för att säga farväl, — ej heller senare, om Bobrikoffs handtlångare infunne sig för husundersökning. Hebla fann sig i hans önskan. Icke blott af hälsoskäl. Hon visste, att hennes man äfven hade andra skäl. Han var i grund och botten en lättrörd natur — född med tåren i ögat — en blödighet, som han under vanliga förhållanden dolde bakom en viss kärfhets, men som ock helt plötsligt kunde oemotståndligt bryta igenom.

Hon hade rätt. Stora tårar föllo öfver henne, då han med orden: „Gud skydde dig!“ tog farväl af henne.

Därpå gick han på tå genom rummen, där barnen sofvo på samma gång han kände, att det beredde honom en lättnad, att de icke voro vakna.

Genom Märta visste han, att Heblas bestämda önskan var, att han skulle söka om möjligt undgå att bli fördd till Ryssland.

„Kalla Malla Berglöf upp!“ var hans sista order till Märta.

Utkommen sökte han skaka af sig sin sentimentala stämning genom att rikta tanken på sina fiender, men till en början med klen framgång. Den vände åter och åter till hemmet, till de egna. Hade baributschki anländt redan? Huru stodo Heblas hjärta och själskrafter bi? Icke tilläto sig barnen väl någon oförsiktig handling, som kunde ha svåra följder för dem alla? Det var farhågor af olika slag, som genomkorsade hans sinne.

Någon fara för sig själf fann han icke vara förhanden. Endast Hebla visste, att han först skulle vika in hos Bengt Magnusson, en gedigen och pålitlig skärgårdsbonde, som lifligt deltagit i alla folkbildningssträfvanden under föregående år och ofta varit i deras hem. Men ingen kände hans plan att stanna en vecka i landet, innan han fann det rådligt att öfver öppna hafvet bege sig öfver till Sverige. Ej heller hvar han under denna tid tänkte hålla sig undangömd. Och då han i långskaftade stöflar, med väska på ryggen och staf i handen i nattens mörker begaf sig längs gångstigen öfver Anäs marker, voro spåren från början igensopade efter honom. Han beslöt nämligen att långs en sällan använd genväg öfver skogar, ängsmarker och åkerfält genom de södra byarna så obemärkt som möjligt nå kusten.

Då han kom till Rajamossens ängsmarker, rann solen upp. Dimman som fyllde ängs- och kärr-markerna, blef helt genomskinlig och begynte småningom lätta och förflyktigas i de öfre luftlagren. Men nedtill i de af vide och pil ovanligt rikligt öfvervuxna ängsmarkerna låg den tät som vadd. En ensam storspof hade på afstånd flugit upp och lät höra sitt gälla klagande läte, liksom den jämrat sig öfver att vinden låg inslumrad och ej hjälpte solen att i rask flykt drifva de täta dimmorna från fältet. Äfven Biur klagade i sitt stilla sinne öfver huru litet man lyckats göra af dessa vidsträckta ängsmarker, då den senaste generationen icke ens haft viljekraft och förstånd nog att rödja den alltmer tilltagande uppväxten af videbuskar.

Han stannade plötsligt och drog djupt efter andan, så att dimman skar isande genom lungorna. Nej, tankarna läto icke afvända sig ifrån hemmet.

Klockan inemot 7 kom han till Söderbyn, här följande en tydlig stig. Solen kastade sina förgyllande strålar in mellan träden, furornas kala stammar lyste pinieröda, de tunga, långa grankvistarnes mörka grönska hade erhållit en ljusare och gladare färgton än vanligt, den gröna mossan mellan träden och de vackra tufvorna lyste i solstrimmorna mjukt och varmt som sammet, rikt och fagert som guld, medan hvitmossan lockade

inbjudande till promenad i furuskogens härliga pelarsalar. Naturen spred friskhet i hans sinne. Hvad hjälpte här att ängslas! Hvad som händt på Ånäs, hade nog allaredan händt. Icke voro de nu heller några baschibozuker, om de ock voro bobrikoffska karriärister och hejdukar.

Kom igen,
Kom igen,
Trofast vän!

hälsade honom taltrasten från toppen af en gran.

En skock tofsmesar jagade insekter i en yfvig tallbuske invid. Han måste stanna och betrakta dem. De sågo förtroendefullt upp på honom som hade de velat säga: „Käre vän, det kan väl ej falla dig in, att göra oss, som äro så små, något ondt — du som är så stor“.

Något längre fram gled plötsligt från en tufva på ena sidan spången till en tufva midt emot ett halfalns långt i guldrödt och silfverhvitt glänsande band lätt och snabbt och var plötsligt försvunnet blott på några stegs afstånd från honom. Han gissade, att det var en kulle vesslor i sommar-dräkt — ljusbruna ofvan och snöhvita undertill. Plötsligt och snabbt, ljudlöst och hemlighetsfullt hade de i en oafbruten räckta glidit förbi och försvunnit i den bredvid vägen belägna tufvan. Det var som en hemlig uppenbarelse. Var det vess-

lor eller icke? Och hvad betydde det, om det var vesslor? Då en hare sprang öfver vägen betydde det enligt folktron olycka; det här betydde visst lycka. Och där långt borta hörde han ju än taltrastens

Kom igen,
Kom igen,
Trofast vän.

Han grep om stafven och tågade raskt vidare inom sig smått leende öfver sina halft vidskepliga funderingar. Skogen glesnade efterhand och han kom till bebodda trakter. På afstånd såg han från en bergklack hafvets blå med dess hundra holmar och öar — det var Glimminge skärgård.

På Helgas stod Bengt Magnusson nere vid båtstranden, där han höll på med att tjära sin skötbåt, då Biur anlände. Han var en storvuxen skärgårdsbo med brunt hår, blå ögon och ett godt utseende. Man behöfde blott se honom för att genast kunna sluta till, att det var en kärnkarl med stort inre värde man hade framför sig.

Biur redogjorde omedelbart kort och klart för sitt ärende. Ehuru något säflig till sitt väsen som allmogen mest var Magnusson genast redo att förskaffa honom vidare. Efter att ha varit inne och bytt rock, bad han Biur stiga i en vid stenbryggan förtöjd båt, hissade segel och sköt ut

båten. Det var med välbehag Biur betraktade sin vän, på samma gång han med tillfredsställelse tänkte: „Hvad det ännu finns mycket goda, präktiga människor i det svenska Nyland — ehuru det varit feodalbetungadt genom sekler. Denne Bengt Magnusson och Johannes Lindberg på Ånö, dit han ämnade sig, voro män, som med afseende å guldren karaktär godt kunde jämföras med de präktiga dalkarlar, som frälste Gustaf Wasa i tiden undan Kristians bödlar. Han log inom sig åt sin i hast uppdragna parallell. Det var allt skillnad dock! Åtminstone mellan hufvudpersonerna! Strängt taget kunde det ej ha så stor betydelse för det stora ryska riket, om satrapen i Finland icke lyckades förvisa en anspråkslös barnalärare till någon aflägsen ort i Ryssland, emedan denne föredrog frivillig landsflykt.

Det hade legat i sakens natur, att Biur afbrutit hvarje förbindelse med fasta landet. Oron öfver huru husundersökningen där hemma utfallit lät honom ändock icke fullfölja denna afsikt. På Bengt Magnussons förslag löstes dock frågan på ett lyckligt sätt. Denne skulle i staden taga reda på sakläget och sedan följande dag sammanträffa med Johannes Lindberg på den halfvägs mellan Helgas och Ånö belägna Bjonholmen.

Ånö holme låg nästan midt i arkipelagen. En kort, smal vik, på hvars västra strand höjde

sig en berghäll bildade en förträfflig båthamn, hvarifrån en stig ledde upp till Lindbergs stuga, omgifven af potatisland, äppleträd och humlegård. Denne kom ut och tog hjärtligt emot sin objudna och oväntade gäst. Han var en rödhylt 30-årig man med ljust hår och blå ögon. Han hade gått i folkhögskola och öfver hela hans väsen låg något rent och snyggt. Detta tycktes vara nedärfdt, ty äfven öfver hans gamla moder hvilade denna prägel af snygghet. Likaså öfver stugan med dess omgifning.

Biur fick sig anvisad kammaren till boning, visserligen tämligen liten, men så var det ju sommar med sol och en härlig luft därute.

På eftermiddagen följde Lindberg honom till sina två andra båthamnar på olika sidor af ön. I hvardera skulle han under den tid Biur vistades hos honom hålla en båt, så att denne kunde undkomma, om emot all förmodan gendarmerna genom någon spion lyckades vädra upp hans tillhåll.

Då Biur lämnat Ånäs, satte sig Märta genast vid fönstret i matsalen och höll utkik längs stora vägen. Efter en stund kom Malla Berglöf upp och slog sig ned bredvid henne och blickade liksom Märta oafvändt ut genom rutan. Så sutto de

timme efter timme, blott då och då växlande ett och annat ord. Men allt förblef tyst och stilla i den lugna, halft drömmande sommarnatten. Kl. 5 gick Malla Berglöf ned till sig och Märta vandrade en stund därpå ut i trädgården fram till Storåkern, hvarifrån hon hade utsikt öfver landsvägen, som slingrade sig utmed Kvarnberget fram genom den på andra sidan åkerfälten belägna byn. Men intet syntes eller hördes. Blott fredliga människor, som sysslade med fredliga värf ute på fälten. Och öfver dem sjöng lärkan med en hänförelse och en lyckoberusning, som hade ingen oro, inga stormar funnits i världen. Men Märta hade ej sinne för lärkans drillar lika litet som för den konsert sångare af olika slag stämt upp bland trädgårdens träd och buskar och i de höga hängbjörkarna. Hon tänkte blott på den olycka, som redan öfvergått dem och som kanske blott var inledningen till ännu större, som väntade. Hon liksom hörde de dofva, skramlande slagen på den gamla stora tamburdörren gifva genljud genom rummen, hon hörde sporrar klirra, dörrar slås igen, böcker ramla från sina hyllor och lådor kastas öfver ända ut på golfvet. Hon hade redan tidigare efter fru Majanders död i hjärtslag och den hemska upptäckten, att hennes bästa väninna Fanny Grankvists syster stod i gendarmeriets sold då och då öfverfallits af en ängslande farhåga för

sin moder i händelse af en husundersökning efter de bobrikoffska tjänstemännens metod. Hon hade då lätt slagit bort de ängslande tankarna och tryggat sig vid att hennes fader var hemma. I hans närvaro kände sig modern så lugn och trygg som om hon burit på någon talisman med förmåga att skydda mot allt hvad ondska och fara i världen fanns. Men nu! Nej, hon kunde icke få det dofva bullret och dånet från den befarade förödel sen ur sina öron i dag. Och modern skulle icke låta bli att oroa sig och skrämma upp sig. Och hon såg henne famla ett par tag omkring sig, sträcka på sig och det sjuka hjärtat hade slagit sitt sista slag. Redan nästa natt! Redan nästa natt! upprepade hon för sig själf. Nej, det måste förekommas till hvarje pris. Här gäller det handling, snabb handling. Var hon icke Biurs dotter? Kunde hon icke som han handla modigt och vara själfuppoffrande? I ett nu hade hon sin plan färdig. Hon skulle med dagens tåg resa in till Helsingfors, där för vederbörande klargöra saken och utlämna sig själf såsom numera den enda på Ånäs, som hade någon del i politiskt fronderi genom att utsprida förbjuden litteratur. All sådan på Ånäs var med anledning af den befarade husundersökningen bränd.

Hebla hade insomnat på morgonen, och Märta sände från stationen den föga upplysande hälsnin-

gen, att hon måste resa i en viktig angelägenhet och ärnade sig hem med nattåget. — — — —

Det var icke utan ångest och beklämning hon kl. 11-tiden stod vid målet för sin resa. Hvilken himmelsvid skillnad mellan hvad hon förr pröfvat på sina färder till hufvudstaden och hvad hon nu skulle få upplefva. Som ung flicka hade hon ju ofta varit inrest till någon konsert eller för att se något skådespel. Huru glad och förtröstansfull hade hon icke då spatserat omkring på dessa gator omgifven af sitt sällskap — äldre och yngre småstadsbor, som alla tagit godt humör hemifrån med på resan. Helsingfors var den tiden för henne den enbart goda och glada staden med många nöjen och många förströelser. Men hon bar den tiden icke på något tungt ansvar — förstod knappt hvad ansvar var — hade icke engång tänkt på att hon dock bar ansvar för sin egen person och skulle hon af en eller annan anledning kommit att tänka därpå, hade hon väl burit detta ansvar fjäderlätt. Men hvad hjälpte det att klaga — obehagligt var det, men med ett halft vemodigt, halft näpet trotsigt leende begynte hon trippa uppför landskansliets trappor. Inkommen i ett stort rum, — hon visste icke om hon skulle kalla det korridor, såg hon framför sig en hel mängd rum, där ämbetsmän rörde sig af och an och blott tycktes stå i förbindelse med allmänhe-

ten genom en lucka i hvarje rum. Hon anhöll i en af luckorna att få tala med guvernören. Han hade ännu icke anländt, och man anvisade henne plats. Hon såg sig om och såg här och hvar supplikanter som väntade. Hon fäste sig vid att hufvuden stucko fram än ur en lucka än ur en annan för att kasta en nyfiken blick på henne. Vid de öfriga supplikanterna tycktes man icke fästa något afseende. Tvenne svartmuskiga tjänstemän hviskade något till hvarandra och skratade sedan simpelt såsom hon någon gång hört dagsverkare göra, då de talade i erotiska ämnen. Trodde de, att hon var en äfventyrerska, en spion eller hvad? Hon hade trott, att hennes ärliga ansikte skulle fritaga henne i folks ögon från det, som var uselt och lågt. Men det var väl så, att folks lekamliga ögon liksom genom färgade glasögon lätt sågo det, som var förhärskande i deras tankar och sinnen — det var ett utslag af deras allmänna själsriktning.

Snart såg hon den ena supplikanten efter den andra mottaga eller inlämna handlingar. Hon hade icke haft sådana, blott gjort en muntlig förfrågan efter guvernören — det var väl denna olikhet som riktade en obehaglig uppmärksamhet på henne, från hvilken de öfriga gingo fria. Hon hade visst hört mycket om de bobrikoffska tjänstemännen, men ångrade att hon kanske tänkt för fula tankar

om dem. Många af dem voro måhända icke en gång bobrikoffare. Se där den långa, smärta, axelbreda medelåldersmannen, hvad han såg hederlig, rent af ridderlig ut.

Hon afbröts i sin tankegång af att en man med klingande sporrar och steg, som gåfvo genljud i hvalfven, inträdde och gick förbi henne.

Det var guvernören. Hennes ärende anmälles. Han kom artigt fram till henne och hälsade belevadt. Han hade vänliga ögon och såg godhjärtad ut. På bruten svenska bad han henne följa sig. De gingo genom en rad af rum. I det innersta — det allra heligaste — fick hon taga plats invid honom, och han bad med dämpad röst henne berätta hvad hon hade på hjärtat. Detta tycktes vara rummet, där hemliga angifvelser framburos.

Hon hade redan känt sig tämligen kall och lugn. Men nu, då hon skulle begynna berätta och tanken leddes till modern med det klena hjärtat och fadern och hans flykt, svek henne lugnet, tårar trängde upp i ögonen, och hon måste stanna i sin berättelse för att svälja gråten. Hon blef nästan ond på sig själf. Detta fattades bara! Fälla tårar inför dem, som förorsakat hela landets och enhvar enskildts lidanden. Åh! Hon vidtog på nytt med sin berättelse och redogjorde klart för ställningen i hemmet och sina farhågor för en undersökning.

„Nej, nej, goda fröken, inte frukta, frökens mama icke störas, ingen husundersökning företagas på Ånäs — det jag lofva“.

Märta strålade upp, steg upp och tackade. I detta ögonblick var hon strålande vacker.

„Nå, nå, inga tack förtjänas“, sade den godhjärtade mannen och klappade henne. „Fröken också vara fri, fara hem, trösta mamman, men icke dela ut Fria Ord mera, icke sant?“

Han klappade henne ånyo.

Han var fruntimmerskarl, gamle stariken.

Det gick vid hans beröring en hastig skälfnings genom den vackra flickans aristokratiska näsvingar och meddelade sig åt öfre läppen, som ofrivilligt tillkännagaf, att hon fann det vämjeligt liksom hade hon kommit med sina luktorgan vid något stinkande ämne.

Guvernören såg det och steg utan att säga något två steg tillbaka. Därpå gick han till telefonen, ringde upp någon tjänsteman vid generalguvernörskansliet och framställde på ryska språket frågor, på hvilka han synbarligen erhöll uttömmande, upplysande svar.

Sedan han ringt af, vände han sig åter med sin lifliga hjärtlighet till Märta, i det han sade: „Frökens fader icke vara landsförvist, ej heller har man tänkt därpå. Likväl han icke vara väl meriterad på generalguvernörskansliet, och man

indraga statssubventionen för skolan, där han vara rektor, om han ej lämna sin tjänst“.

„Icke landsförvist sålunda!“ utbrast Märta glad, och en svallvåg gaf åter hennes kinder färg.

„Nej goda, käraste fröken“, svarade åter guvernören och klappade henne liksom om han haft behof af att ännu engång se henne värdesätta hans galanteri. Och värdesättningen följde omedelbart. Samma skälfning genom näsvingarna, som meddelade sig åt öfre läppen och liksom sade att hans anima, hans andliga jag, dvaldes i tankar, som gjorde ett obehagligt intryck på ett jungfruligt sinne.

„Döttrarna i de svala strändernas land ha svalare känslor än söderns. Genom nedärfd abstinens stå aristokratins döttrar här underbart högt. Ju, ju, här finns mycket godt och ädelt i detta land. Skada blott, att de äro våra motståndare, äro schwedomaner“, tänkte guvernören.

Men Märta förgat lätt den känsla af obehag hon känt. Det jublade och sjöng inom henne, och hon nästan hoppade och dansade utför trapporna. Ingen husrannsaking! Hennes mor kunde sofva lugnt. Hennes far var icke förvisad till Ryssland. Han hade visserligen mist sin tjänst, men med det bristande sinne för lifvets realiteter och den ringa erfarenhet hon hade i ekonomiska frågor tyckte hon, att det var lyckligt bara. Härefter skulle de bo hela året om ute på Ånäs. Hon

visste icke rätt, huru hon ensam som hon var i den stora staden skulle ge uttryck åt sin glädje och tacksamhet. Och huru snabbt hade icke allt förändrat sig! Huru mörkt var ännu icke allt i morgse, mörkt framför henne, omkring henne och bakom henne. Huru hade icke allt det mörka som genom ett trollslag skingrats. Ja, hon visste icke rätt, hvad hon skulle företaga sig — hon hade velat taga hela världen i famn. Men människorna strömmade förbi henne, enhvar upptagen af sina tankar. Södra Esplanadgatan låg ock i ett bländande solljus, och man skyndade undan hettan. Utanför Vaseniuska bokhandeln mötte hon pastor Älynen och besvarade så gladt och hjärtligt hans hälsning, att han fann sig föranlåten att vända om och prata, ehuru hennes far och han knappt hälsat på hvarandra under de senare åren. Huru oförbehållsam Märta än var och huru gärna hon velat tala om huru lyckligt allt ställt sig för henne på hennes hufvudstadsresa, sade dock instinkten henne, att allt detta icke borde berättas åt en suometa-rian af Älynens skrot och korn. Han skulle nog icke förstått henne och somt skulle han väl äfven nog missförstått. Men det var ju i detta ögonblick redan roligt att få tala om hvardagliga ämnen. Hennes hjärta var så fullt, att det dock kändes som det lättat litet.

Midt i det bländande solskenet utanför Nor-

diska bosättningsmagasinet svartnade det plötsligt för hennes ögon, och hon var senare förvånad öfver att hon icke sjönk afsvimrad på gatan. Enzio gick förbi dem arm i arm med en icke mera alldeles ung, bleklad dam af slavisk typ med bruna ögon och mörkt krusigt hår.

„Det var sålunda räddningsplankan“, sade pastor Älynen. „Stackarn“! tillade han efter några ögonblick. Han karakteriserade därpå Enzio som en äkta bobrikoffsk tjänsteman: okunnig, lat och begifven på starka drycker. Massor af ärenden, som han som t. f. borgmästare haft att handlägga, hade därför blifvit att ligga; under normala förhållanden hade han för länge sedan haft afsked, men för närvarande hörde det till ordningen för dagen att tjänstemännens öfvergrepp och försummelser liksom hvarjehanda annan olag icke beifrades. I alla fall måtte han känt marken bränna under sina fötter efter han funnit skäl att ingå denna allians — förlofva sig med dottern till en tjänsteman vid generalguvernörskansliet. Att det åter var ett konvenansparti kunde man se på långt håll.

„Stackarn“! upprepade Älynen ånyo. Att Enzio var en dömd man — det hade hon nog hört mången gång. Hon hade dock icke kunnat förmå sig att tro annat än att han blott för tillfället hade syften, som kunde misstolkas, och att

han nog än en gång genom fosterländskt handlingssätt skulle upprätta sitt anseende. Så mycket djupare grepo henne nu pastor Älynens ord — detta så mycket mera som han var suometarian, och de voro ju i liknande frågor milda i sina omdömen. Hon anade icke, att Älynens dom sannolikt utfallit annorlunda — om Enzio varit fenno-man. Pastor Älynen kom icke en gång själf att tänka därpå att så skulle varit fallet — han hade alltför länge arbetat i politikens lösa jordmån och härunder i alltför stora doser insupit gammalfen-nomanins jesuitmoral.

Uppkommen på sitt rum på Kleinehs hotell — hennes säregna ärende i hufvudstaden hade gjort, att hon icke velat taga in hos någon af sina bekanta — reglade hon dörren om sig och kastade sig handlöst ned på soffan, medan tårarna strömmade i näsduken.

Så var då allt slut. Solen i hennes lif hade slocknat. Ty huru man än under de senare åren dömt och fördömt honom, hade han dock förblifvit den ljusa punkten i hennes framtidsdrömmar.

Nu var allt slut.

Mörker och nattsvart sorg omgaf henne, och hon tyckte, att hon sjönk, sjönk allt djupare ned i mörkret.

Först vid tågtiden steg hon upp och begaf

sig dödstrött, tung och tankspridd ned till järnvägsstationen.

„Fröken ser så ängslig ut, att det riktigt gör mig ondt i hjärtat att se på fröken“, sade Syster Sofi, i det hon slog sig ned på vis-à-vis-sätet midt emot Märta. Den unga flickan rodnade upptill hårfästet, men sade ej något. Ej heller föll det henne in, att det var något närgånget af Syster Sofi, med hvilken hon aldrig växlat ett ord, ehuru de som invånare i en småstad naturligtvis sett och kände hvarandra — utan och innan. „Det är dock blott ett enda, som fordras“, återtog Syster Sofi, „för att förjaga all vår ängslan, all fruktan och alla våra bekymmer.“

Märta böjde liksom jakande på hufvudet för att visa, att hon förstod och att hon följde med.

„Och det är att vi oförbehållsamt öppna vårt hjärta för Jesus, då han klappar på“.

Märta böjde åter på hufvudet liksom till tecken, att hon var af samma mening.

„Kommen till mig, I alle, som ären betungade, jag skall vederkvicka eder, har han ju sagt oss“, fortsatte Syster Sofi. „Och med betungade menas här icke blott de af kroppsligt arbete betungade. Här menas ock dem, som äro betungade i följd af ängslan i sin själ eller i följd af jordiska bekymmer och sorger. Och dessa andliga bördor äro ofta tyngre att bära och tära på

kropps- och själskrafterna mera än kroppsarbetet. Ja, de kunna föra oss i en förtidig graf och hvad värre är störta oss i det eviga mörkret. Men allt detta vill Jesus lyfta af oss. Han vill skänka oss frid och sinnesro och en fröjd, som varar evigt.“

Märta satt hela tiden tyst och hörde på, blott då och då böjande på hufvudet liksom jakande till hvad Syster Sofi sade. Hon hade i detta ögonblick emottagit ett tröstens ord af hvem som helst. Och Syster Sofi talade så lugnt med bibelns ord, som voro riktade till alla på samma gång som just till henne, och de trösterika orden nedföllu som balsamdroppar i hennes för tillfället blödande och därför så mycket mera mottagliga sinne.

Det var icke enbart med glada känslor Biur mottog underrättelsen om att han icke var landsförvist. Visserligen kände han, att det kanske varit tyngre för honom än för mången annan att vara utelykt från hustru och barn. Hemmet hade alltid dragit honom till sig med undransvärd makt och då han blifvit ledig från något uppdrag hade han genom dag och natt påskyndat färden hemåt. Han hade betraktat det som Försynens särskilda nåd, att han undgått landsförvisningen, om han

icke på samma gång känt sig smått generad öfver att han så lätt låtit skrämman sig att fly.

Hvem hade satt ryktet om hans förvisning till Ryssland i omlopp? Var det af en tillfällighet blott det uppstått? Nästan af ingenting som emellanåt rykten uppstå. Man hade hört att statsanslag vägrats skolan, därest han kvarstod såsom rektor, och af fjädern hade blifvit en höna. Eller var det illvilja och hämnd? Han tänkte härvid på Fanny Grankvists syster, hvilken han blifvit i tillfälle att säga några ord, som han visste, att hon länge skulle minnas. I hvarje fall hade han — ryktet må nu ha uppstått huru som helst — bort ha omdöme att inse, att han icke intog en så betydande plats i det passiva motståndet, att han hörde till dem, som man landsförvisade eller förvisade. Hos honom hade, tyckte han, i löjeväckande grad framträdtt den icke så ovanliga egenskapen hos människan, som nämnes själföfverskattning.

Ett mera reelt och djupt i hans och familjens lif ingripande skäl till bekymmer var det bedröfliga sakförhållandet, att han måste lämna sin skollärartjänst. Han hade väl fröjdadt sig åt den tid, då han kunde draga sig tillbaka till Ånäs och där framlefva som jordbrukare sina återstående dagar. Men han hade redan för lång tid tillbaka funnit, att det kunde ske först i en icke så alltför snar

framtid. Det var icke att tänka därpå, förrän barnen avslutat sina studier och kommit ut i lifvet eller och beslutit sig för att stanna hemma. Själf hade han ju som student redt sig på egen hand, men han var ju i mångt och mycket ett naturbarn med stor förmåga att lämpa sig efter förhållandena. Det skulle de helt visst icke kunna. Han hade därför beslutit att till det sista understöda dem. Men han fann nu, att det var ganska problematiskt, om han kunde gifva dem den uppfostran de önskade och i det hela hade rätt att fordra. I hvarje fall kunde detta icke ske utan inteckning i Ånäs — och inteckning i egen dom med åtföljande räntebetalning var ett slutande plan, utför hvilket äfven den försiktige lätt kunde halka.

Till sin öfverraskning fann han vid följande direktionssammanträde det man icke så utan vidare tänkte foga sig efter Bobrikoffs planer eller som ordföranden, den snart 80-årige assessor Qvist, uttryckte sig „göra sig till verktyg för generallöjtnantens förföljelselusta.“ Hellre finge statsanslaget indragas. „Vi få väl böja oss för nödvändigheten,“ menade Biur, „Afgår jag icke, gäller det icke blott statsanslaget, utan skolan blir nog förr eller senare indragen. Och jag vill icke vara anledningen till ett svenskt läroverks undergång. Men äfven i bästa fall blir det omöjligt

för oss att i längden upprätthålla läroverket utan statsanslag“.

„Icke är det sagdt“, svarade den gamle. „Icke kan mörkrets välde fortvara så länge. Icke trotsar man så hejdlöst de himmelska makterna. Straffet kommer nog. Ännu våra ögon skola få se det.“

Det var icke första gången Biur hört den djupt anlagda mannen uttala denna sats.

„Denna trosvisshet hos den gamle har nästan tycke af en fix idé“, tänkte Biur. Han kunde ej heller låta bli att skeptiskt säga: „I den stora grytan på andra sidan gränsen har det puttrat årtionden. Någon gång har det litet lättat på locket; men tryggt ligger det på grytan i dag som är“.

En vecka senare inträffade Bobrikoffs dödsfall, och därpå följde småningom den långa led samma afräkningen.

Det var en vacker morgon följande sommar. Biur hade med sin kopp kakao och sina hembakade skorpor gått från matsalsbordet och slagit sig ned på den solvarma mot öster vettande trappan. Då hörde han plötsligt gråsångarhonan, som hade sitt bo i en nyponbuske i trädgården, i klagande nästan ångestfulla locktoner liksom kalla på hjälp.

Gråsångaren var för öfrigt denna sommar hans speciella skyddsling och älskling inom fågelvärlden. Den hade byggt sitt bo i en tämligen gles nyponbuske, som under blåsiga dagar gungade för vinden, så att Biur fruktade det boet skulle slitas i sär. Sådana kvällar brukade han förrän han gick till sängs, smyga barfotad eller i gummigaloscher — såsom han tyckte ljudlöst — för att se huru gråsångaren hade det i sitt gungande rede. Då han stack sitt hufvud fram öfver boet, fann han gråsångarhonan ligga med hufvudet gömdt under vingen — men nästan omedelbart spritta till och se på honom med sina klara ögon. Han drog sig ögonblickligen tillbaka, och den jämförelsevis tama fågeln förblef i boet. Nu kom den allt närmare, hoppande från äppleträdet upp i björkdungen och från den främste björken in i jasminbuskarna, som garnerade framsidan af byggnaden på hvardera sidan om trappan.

„Nå, hvad vill du nu?“ sporde Biur och gick ned från trappan, medan Hebla kom ut för att höra med hvem han samspråkade. Gråsångaren begaf sig tillbaka hoppande från träd till träd lika upprörd. Ganska riktigt! Kråkmoster satt på en gren i äppleträdet och var just i beråd att närmare undersöka nyponbusken.

„Kom gråsångaren verkligen för att söka hjälp?“ sporde den lifliga Ester.

„Ja säg, det“, svarade Biur. „Så såg det ut. Och något så ovanligt är det icke, åtminstone bland de högre djuren. Hund och häst, ja till och med korna, komma till människan och söka hjälp, då rofdjur anfalla.“

„Otäcka kråka!“ sade Greta. Hon är riktigt en socialist.“

„Säg nu hellre anarkist!“ svarade hennes vetenskapliga yngre bror.

„Nå, hvad äro våra socialister annat än anarkister“, invände systemen. „Jag tycker kråkan är symbolen af socialismen. Mat! mat! ropar kråkan och mat, mera mat är ock det enda spörsmål, som intresserar socialisterna. Och kunna de, intränga de gärna i nästans hus. De kraxa om frihet, jämlikhet och broderlighet, men komma de till makten, glömma de nog såväl jämlikheten som broderligheten, och friheten är då vorden en saga blott.“

„Hör huru vinden hviner i vassen“, sade Biur till sin hustru. „Det där har ju riktigt bismak af reaktion. Hvem skulle under nationalstrejkens första stora dagar kunnat tro, att man inom knappt mer än ett halft år skulle hysa sådan ovilja mot socialisterna att till och med skolungdomen tror sig vara på det klara med det svaga och ihåliga i socialdemokratins program. Huru fröjdade man sig ej då åt vårfloden, som

lika oväntad som fruktbringande icke blott nedbröt gamla dammar, resta af fördomarna, utan gjorde den ena sträckan efter den andra af gammalt ökenland bördig. Men i stället för den friska vind, som då drog genom samhället, får man numera vecka ut och vecka in plågas af den afsiktliga lögnens och förvrängningens „förgiftade ord“, som redan framkallat brott och våldsamma tilltag af den mest upprörande art“.

„Skall du verkligen gå på det där socialistmötet i kväll?“ frågade Hebla, som plötsligt öfverfallits af en ängslande oro.

„Naturligtvis måste jag gå — de ha ju haft smak nog att hålla det på min egen mark — i Hallonbacka stuga hos Rintala.

„Det är horribelt! Att du icke genast rensade Ånäs från Rintala och andra dåliga element, när du köpte gården. Jag vet ej huru jag tycker att det är så förfärligt, att du ännu till skall gå dit själf och höra på dem — ensam bland idel fiender.“

„Icke ensam, än mindre bland fiender“, invände Biur. „Jag förmodar, att publiken i hufvudsak kommer att utgöras af mina underhållande.“

„Ja, och du tror att de i sina hjärtan icke hellre följa Porsén, som önskar dela Ånäs mellan dem, än dig som deras husbonde,“ svarade Hebla.

„Huru som helst. Jag har i dessa frågor godt samvete. Å andra sidan vill jag kontrollera det sannolikt betydligt brokiga utsäde, som utsås bland mina underhafvande. Det kan ju ock för somliga af dem vara godt att få se så viktiga frågor från olika sidor och icke enbart ställda i socialismens halfdunkla bengaliska rampljus. Icke så att jag tilltror mig kunna ändra människors åsikter och meningar — allra minst våra socialisters. Men kanske kan jag visa dem, som ännu icke nappat på kroken, hurudant agnet egentligen är.“

„Tycker du icke själf det är oroande?“ frågade Hebla: „Och sedan den där David Porsén! O, hvad han förefaller obehaglig“. Och hon måste berätta huru hon under storstrejken stannat och lyssnat till ett andragande, som lektor Ridde- lin höll från rådstugutrappan till de däromkring sig grupperande massorna. Helt plötsligt hade då ljudat bakom henne ett rungande: alas! som rentaf gjorde ondt mellan axlarna. Och hvad ser hon, då hon vänder sig om? Jo, hvem annan än Porsén, som mot henne riktade sitt ena stora öga, hotande som en pistolmyning och blixtrande af bottenlös hätskhet.

„Nog äro de råa och hänsynslösa“ menade Märta, som jämte Syster Sofi flitigt begynt besöka metodistmötena i staden. „Det är blott ett

de sakna: De känna icke Gud. Och dock skulle de jordiska håfvor, som de ensamt sätta värde på, i sådant fall varda dem i rikligare mått beskärda. Söken först efter Guds rike, så faller eder allt detta till.“

„Utan tvifvel“, svarade Biur. „Socialisterna äro ett trosstarkt folk. Med samma lättrogenhet som de låtit sig bedåra af socialismens skimrande framtidsdrömmar, med samma lättrogenhet hafva de nappat på materialismens illa betade krok.“

En lätt skälfning genomlöpte Märtas fina näsvingar. Detta lilla ord „trosstark“, kommet ur Biurs mun, liknade fotangeln med dess tre utåtvända spetsar. Två voro visserligen riktade mot socialismen; den tredje mot henne själf. Äfven modern kände det, och samtalet afstannade.

Det blef en solvarm högtidsdag. Det låg något af helg öfver hela naturen. Högtidsklädda skaror, mest män, men äfven kvinnor stretade genom de af blomdoft ångande åkerfälten eller öfver de hetta utstrålände bergsklackarna upp till Hallonbacka torp. David Porsén hade ju efter sin flyttning till staden förvärfvat sig namn och rykte som talför socialist. Männen voro klädda i hemväfdt blått vadmal, en och annan i grått, me-

dan andra uppträdde i kläder af fabrikestyg, stundom af fint kläde. Kvinnornas dräkter åter presenterade för åskådaren de mest olika färgskiftningar; dock buro de flesta blårandiga dukar, blå klädningslif och kjolar. Inne på Hallonbacka rymliga mangård slog man sig ned på de breda, jordfasta stenarna eller stod man i grupper under de unga asparna med de skälfvande löfven; några hade stannat vid porten, som om de fruktat att behöfva betala inträdesafgift. På trappan stod David Porsén i svart klädesdräkt och lysande röd kravatt i förtroligt samtal med Rintala, värden på Hallonbacka, äfven han bärande en röd duk knuten rätt elegant.

Det gick en stilla hviskning genom folkgruppen, knappt öfverröstande det stilla prasslet i asparna, då man såg Biur komma gående upp mot torpet.

Inkommen på gården, gick han fram till trappan och hälsade på Rintala, mannen med den elegant knutna röda duken. David Porsén hade gått in i stugan, sålunda undvikande att behöfva hälsa. Biur vände därpå om och gick med en kort hälsning åt sidorna ned mot aspdungen. Männen sutto tysta och trumpna liksom de fruktat ett antågande oväder.

„Tänk hvilken pomo* jag dock blifvit“, reso-

* Finsk benämning på en burgen man.

nerade Biur icke utan ett visst vemod. „Född och uppvuxen bland Ånäs underhafvande framkallar jag ju mörka skiftningar i deras anleten liksom ett tungt ovädersmoln droge förbi.“

Hans sinne ljusnade dock, då han vände sig om. Där kom öfver från motsatta sidan af gårdsplanen Per Perslund säfligt och allvarligt med frid tecknad på sin höga kala panna. Efter honom följde Jan Janslund, tryckte Biurs hand och log, visande sina vackra, hvita tänder. Så den gamle Silfverbros med sin höga näsa och sina goda, blå ögon. Äfven den rörlige, pratsamme Nederkärrens kom fram för att hälsa. Biur kände deras förtroliga närmande som en lättnad och pratade gladlynt med dem om årstiden, dess arbeten och svårigheter. Under samtalen med dessa genomhederliga, hjärtegodas människor lät han blicken glida utöfver de skilda grupperna omkring sig. Han såg nu öfverallt goda ögon och vänliga ansikten. Till och med den grupp han nyss gått mulnande förbi gjorde ett godt intryck på honom. Var trumpenheten och mulenheten i deras uppsyn nyss blott en reflex af hvad som försiggick i hans egen själ? Var det kanske rentaf en gyckelbild af hans inbillning? „Huru lätt insmyger sig dock icke en kylande skugga mellan husbonde och underhafvande“, tänkte han, och vändande sig till de honom omgifvande torparena och landbönderna

sporde han: „Hvad menen I, som ären gamla, erfarna män? Är det sant att tjänstefolket försämrats? Och hvarpå beror det? Hvarför hårdnar hjärtelaget lättare nu för tiden än förr?“

„Det är både sant och icke sant liksom så mycket annat, som sägs här i världen“, menade Silfverbro. „Goda husbönder få goda tjänare liksom förr — de äro kända redan genom ryktet och ha bara att välja, då en plats blir ledig“.

„Silfverbro menar sålunda att om påståendet innehåller sanning, så ligger antagandet nära tillhands att de goda husböndernas antal alltmer aftager“, invände Biur.

„Ja, kanske en sådan utsago icke är så galen som den låter. Åtminstone kände tjänarne sig mera förr i tiden, om icke precis som barn i huset, så dock på sätt och vis hörande till familjen. Då åto husbondefolk och tjänare vid samma bord och gingo sedan till samma arbete. Nu är förhållandet icke mera sådant på många ställen“.

„Ärade medborgare!“ ljöd det skarpt, nästan tillrättavisande. Biur vände sig hastigt om och såg Porséns öga hotande som en pistolmyning riktad mot sig på samma gång talaren i en själfsäker ton uppdrog en teckning af det oefterrättliga borgerliga samhället såsom inledning till skildringen af socialiststaten, som närsomhelst kunde förväntas träda i stället för den nuvarande ordningen.

Invånarne i det borgerliga samhället, sade han, läto liksom invånarne i bikupan gruppera sig i tvenne klasser, nämligen arbetare och drönare. De senare utgjordes af herremännen, hvilka liksom drönarne i bikupan icke arbetade, utan framlefde sitt fåfängliga lif på arbetarnes bekostnad. Men den skillnad rådde mellan arbetarne i bisamhället och arbetarne i det borgerliga, att de förra icke läto sig utsugas, medan de senare trots alla sina ansträngningar ofta fingo framsläpa sitt lif i fattigdom och elände. Hvarje tum af vårt lands jord har dock ursprungligen tillhört den arbetande klassen. Genom våld och list har den bästa delen af denna jord under tidernas lopp beröfvats de rättmätige ägarne. Hela byar, ja till och med socknar, ha sålunda blifvit förvandlade till herresäten, och man har genom lagar skyddat rofvet. Rövvarne ha nog länge fått njuta af sitt byte. Men nu är slutet hart när och deras saga all. Bort skola de från sina egendomar vare sig det sker på lagstiftningens väg eller deras välde tager en ände med förskräckelse.

Men bort skola de!"

Han hade under sitt andragande stått med vänstra handen i byxfickan, medan han gestikulerade med den högra. Effekten af sitt sista hotfulla, kategoriska påstående sökte han höja genom att slå knytnäfven i bordet, så att det

skrällde till. Det klack åhörarne i hjärtat, och de vände ofrivilligt sina blickar mot Biur. Hvilket intryck gjorde allt detta på honom?

Men honom blefvo de icke kloka på. Han satt lugn på sin sten med uppmärksamhet följande föredraget, medan en viss godmodighet, snarast lik en inre tillfredsställelse hvilade öfver hans ansikte. David Porsén hade emellertid öfvergått att med mjuk mild stämma och i fagra färger skildra det vardande socialistsamhället, som Finlands folk redan länge väntat på. Staten ägde där produktionsmedlen i sin hand, sålunda all jord, alla fabriker, allt som afkastade något. Frukterna af arbetet fördelades jämnt mellan alla. Alla hade därför tillräckligt af lifvets förnödenheter. Inga rika funnos, men ej heller några fattiga. Barnen uppväxte under god ledning i särskilda uppfostringsanstalter. Inga drönare funnos, men ej heller några trötta och betungade, ty arbetet var jämnt fördeladt mellan alla. Alla hade därför äfven tid att arbeta på sin andliga utveckling eller sköta sina nöjen. Men då det borgerliga kapitalistsamhället var störtadt, skulle Finland icke många årtionden bära samma tröstlösa utseende som i våra dagar. „Våra efterkommande“, sade han, „skola icke mera liksom vi gå öfver vattensjuka frostalstrande marker, ty det jämnt fördelade arbetet skall omskapa dem till bördiga åkerfält,

våra enrisbackar skola kärleksfulla händer förvandla till blomstrande trädgårdar, våra nuvarande åkrar skola bli lika många mäktigt drivvande bäddar för en mångfald af nyttiga kulturväxter, medan skogarna som gemensamma rikedomskällor blifva mäktiga häfstänger för framåtskridandet.“

Biur hade svårt att låta bli att le. Detta skönmåleri af Finlands framtida jordbruk kände han så väl igen. Han hade engång nästan ord för ord i ett hänfördt ögonblick siat denna härliga framtid — men hade sökt göra troligt, att småbrukarna skulle göra't. De hänförda orden, som ingått i lokaltidningen, hade han senare ångrat, som innehållande betydande öfverdrifter, men aldrig hade han drömt om att han skulle få höra eller se dem som sirater på en socialdemokratis skönhetsmåleri.

„Därför må ingen tveka“, fortsatte Porsén, „då budkaflen går, att skynda till fanan för att störta kapitalist- och roffare-samhället, som står i vägen för det nya samhället, där ingen nöd, ingen fattigdom, intet elände skall råda. En del bland oss äro väl ännu icke riktigt vakna och se därför och förstå ej tingen sådana de verkligen äro. Kanske en del bland Er äro så förslafvade, att I icke märken kedjan omkring Eder fot, fastän förtryckaren sitter midt ibland Eder. Men äfven de sömnigaste skola vakna, då stormklockorna gå och

folket reder sig att viga in det nya samhället. Då skall man finna det förlorade Sampo under det borgerliga samhällets ruiner, och först då skall det finska folket gå en hittills oanadt rik och lyckosam framtid till mötes“.

Biur reste sig omedelbart. Porsén gick in i Hallonbacka stuga och slog igen dörren efter sig. Det rådde i öfrigt tystnad och stillhet i den fridfulla högtidskvällen. Blott aspbladens lätta pras-sel hördes från aspdungen, och några matfriska sparfvar slogos om kornen på närmaste åkerteg.

„Jag har med stort intresse hört den föregående talarens tankar i en för oss här ganska ny fråga och ämnade berätta eder, hvad jag för min del tänker om den. Först ser jag mig dock tvungen att tala några ord i egen sak“, började Biur. „Själff angrep jag som ung student missförhållanden, som i mitt tycke då för tiden ställvis rådde i det på stora egendomar tyvärr alltför rika svenska Nyland. Jag använde då emellanåt väl nog starka ord och fällde stränga omdömen — det faller sig lätt för ungt folk, som ännu pröfvat för litet af de vanskligheter verkligheten ofta bjuder på. Ju mindre kunnig man är, desto mera tvärsäker. Den föregående talaren räknade mig bland förtryckarena i det nuvarande borgerliga samhället — detta väl med afseende å min ställ-

ning som innehafvare af Ånäs egendom. Självet jag icke af det, man känner ju sig själf minst, men kanske Ni andra veten det. I så fall mån I träda fram, och jag skall söka godtgöra, hvad jag förbrutit. Självet har jag ej varit vittne till något annat förtryck på Ånäs under de år jag innehaft egendomen än att för några år sedan den något tilltagsne och stormodige ungdängen David Porsén förtryckte sin finkänslige och eftergifne husbonde.“

Skratt.

„Det så k. borgerliga samhället, hvori vi lefva, vill jag ingalunda sådant det nu är till alla dess delar försvara än mindre den herremannaklass, som vuxit upp däri. Men då man säger, att denna klass af människor alls icke arbetar, är detta skeft. Bland dem förekomma ofta nog de människor, som förhållandevis arbeta mest, stundom för två. Också hör man oftare här än bland andra folklager talas om sådana, som i förtid stupat på sin arbetsplats. Så ledsamt det är, måste jag utan att vilja framhäfva mig själf, räkna mig bland de flitigare arbetarne. Många bland er veta ju, huru jag som ung varit tvungen att arbeta för mitt uppehälle och fått hjälpa mina anhöriga på samma gång jag skött mina studier och tagit mina examina. Som äldre har jag skött olika värf, som ofta nog tagit mera krafter i anspråk än det man

plär begära af en man. Jag kunde dock inom den så kallade herremannaklassen uppräknat många, hvilkas lif icke blott varit mera framgångsrikt, utan äfven mera uppfyllt af arbete än mitt. Sedan finnas nog andra, som efter det de kommit på solsidan af lifvet, arbeta för litet, för att icke tala om den stora mängd oduglingar inom denna klass, som måste omhändertagas af dugligare medlemmar inom släkten. Men detta tyckes höra nationen till som gemensamt nationalfel. Huru många oduglingar tynga ej ned den allmänna hushållningen på den besuttna befolkningens hemman. Huru många vräklingar och landstrykare tillegna sig icke den vackra benämningen arbetare. Huru många bland socialisterna ha icke upphört att värdigt uppbära namnet arbetare! En och annan har ju till och med blifvit afslöjad som durkdrifven brottsling. Nej, låtom oss pröfva hvarje fall särskildt och själfva arbeta i hoppet att ett ädlare släkte uppväxer i våra bygder.

Det nuvarande samhället kommer i många hänseenden att omdanas. Finlands jordbruk har framtiden för sig. Småbrukarna skola gifva det en oanad utveckling. Icke socialiststaten. I denna blir det snarare tillbakagång. Småbrukaren äger sin täppa, lär sig älska den och går upp i kärlek till arbetet. Han gör arbetet för arbetets skull och räknar icke så noga hvarje steg han tager. I

socialiststaten, där allt är gemensamt, släpa sig de lata och de mindre hederliga långsamt fram öfver åkerfälten, räknande timmarna och stegen. Den hänfödda, vackra skildring David Porsén här gaf af jordbrukets uppblomstring i framtidens socialistsamhälle är därför allt igenom falsk. Också är framställningen nästan ord för ord ursprungligen afsedd att ge en bild af de resultat framtidens småbrukare skola ernå. Skildringen är kanske alltför förhoppningsfull, men i hufvudsak är den sann och stöder sig på verkligheten. Småbrukarne i Danmark och Belgien ha vunnit märkliga resultat. Men tillämpad på socialiststatens jordbruk, blir skildringen uppenbar lögn.

Fabriksväsendet, tycker man, borde ju med framgång kunna drifvas i socialistsamhället. Erfarenheten från det borgerliga samhället visar dock, att staten gjort dåliga affärer, då den af en eller annan anledning funnit sig föranlåten att öfvertaga en dylik verksamhet. Mycket arbete, mycken ängslan och nervförstörande vakenhet ligger ofta bakom de stora framgångarne på detta område. Huru många misslyckas icke under löpandet på affärsmannavädjobanan. Det är ju därför själfallet att man hos de få, som lyckats hinna längre, måste förutsätta erfarenhet, drift och förmåga. Låtom oss därför icke hata dem, som skapat sig en lysande ekonomisk ställning, äfven om vi icke

skulle kunna låta bli att afundas dem deras rikedomar. I allmänhet förefaller det mig, som hade man att vänta ekonomiskt nedåtgående i socialist-samhället. Alla blefve lika fattiga. Utom ledarne och utdelarne af de jordiska håfvorna. Inom ett tidsförlopp af tio år, tror jag mest, vore Finland en enda stor fattiggård. Äfven det inre lifvet i socialistsamhället tilltalar mig icke. Det förefaller mig som mycket af det finaste och vackraste i människornas tankar och lif ginge under i socialistsamhället. Inbyggarne däri komma ej att känna det förädlande inflytande barnens uppfostran utöfvar på föräldrarna. Hvilken sällhet skänker icke umgänget med barnen! Själfva bekymren bidra att höja och förädla föräldrarna. Och huru rikt belönade bli icke de ansträngningar de göra för att förbättra och säkerställa sina barns framtid. Genom att låta sina barn uppväxa i en allmän uppfostringsanstalt ådagalägga socialisterna sin brist på sinne för allt det, som höjer och förädlar. I socialiststaten är himlen låg — om den alls finnes — där finnes intet i människoanden, som påminner om svalan, som svingar eller lärkan, som i hänförelse höjer sig mot skyn, man påminnes blott om kråkan, som från sin gårdsgårdsstör ropar: „mat! mat!“

Äfven verklig frihet kommer att saknas i det nya samhället långt mera än i det borgerliga.

Alla äro underordnade uppsyningsmannens piske. Ingen själfständighet, intet initiativ. Och deras herrar d. ä. ämbetsmän komma att äga alla de nuvarande ämbetsmännens fel, men sakna många af deras förtjänster.

Allt detta gör, att jag icke tror, att den drömda socialiststaten trots allt oväsen någonsin kommer att förverkligas. Och där den verkligen upprättas, kommer den nog icke många år att äga bestånd, innan den kastas öfver ända“.

Biur satte sig ned på sin sten. Äfven åhörarne blefvo sittande i stilla begrundan. Blott asparna prasslade liksom i hemlighetsfullt samspråk och gråsparfvarne skreko och slogos på åkertegen.

Det var i medlet af september. Familjen Biur var redan inflyttad. Märta ensam hade stannat ute på Ånäs. Trots det religiösa allvar, som på senare tid hvilat öfver henne, hade hon i hufvudsak bibehållit sitt lätta, goda lynne. Tillika hade hon alltmer fått håg och sinne för arbetet ute i det fria. Hon sysslade ute i trädgården, deltog ock stundom i det tunga arbetet på åkern, och det icke utan framgång. I bredd med sina öfriga syskon, Erik, den blifvande jordbrukaren,

icke undantagen, var hon i detta hänseende ojämförlig.

Icke hade hon heller stannat ensam på Ånäs blott för att njuta af landtlefvernets ljuflighet, utan för att göra gagn. Hon hade tagit upp potäter, kålrötter, morötter, rödbetor, palsternackor m. m. Däremellan hade hon varit nere hos Malla Berglöf och stundom äfven deltagit i hennes sysslor i mejeriet och ladugården.

För tillfället höll hon på med att nedplocka äpplen från träden. Då Gammel-Jovan, som forslat ett lass rotfrukter till staden, kom hem mot middagen, skyndade hon honom till mötes för att mottaga bref och tidningar. Hon hade knappt fått paketet öppnadt, innan hennes ögon föllo på provisor Alexander Napoleon Toréns af svarta sorgkanter omramade dödsannons. Det svindlade för hennes ögon, hon skyndade upp till sig utan att veta, huru hon kom upp på sitt rum. Med nervös brådska slet hon upp brefvet från sin moder. Här stod blott ett enkelt omnämmande åtföljdt af ett bleklagdt tillägg, att det var det bästa för honom. „Huru kan mamma taga det så lätt?“ tänkte Märta. „Hon vet ju dock, att han för blott några månader sedan ånyo gjorde ett frierianbud, och hon läste ju mitt afböjande svar. Eller vill hon lugna mig genom att låtsa som det egentligen ej vore något så synnerligt att fästa sig vid?

Men det är ju något förfärligt. Mamma! mamma!“ ropade hon högt och sträckte ut händerna, som hade hon sett moderns gestalt framför sig och velat kasta sig till hennes bröst för att få gråta ut.

Så lade hon brevet ifrån sig och störtade ut med en hast, som hade hon fruktat att vara ensam med sina tankar och sina minnen i den människotoma våningen.

Hon skyndade ned till mejeriet, men fann där icke någon. Så begaf hon sig till ladugården. Där stod Malla Berglöf och utdelade åt enhvar af kalffarna deras efter ålder noga bestämda matransoner.

„Malla!“ ropade Märta med djup smärta i sitt vackra lättrorliga anlete.

„Hvad i all världen? Hvad har händt?“ sporde Malla Berglöf och ställde stäfvan ifrån sig.

„Någonting förfärligt“, sade Märta, i det hon lutade sig öfver Malla Berglöfs högra axel och brast i gråt.

„Nej, men säg nu hvad som händt — kanske kan det hjälpas ännu“.

„Nej det *kan* icke hjälpas — det *kan* icke. Jag har dödat en människa.“

„Dödat hvad? Är du sjuk Märta?“ sporde Malla, i det en rysning genombäfvade henne.

„Bed mig icke säga något; det är så förskräckligt“, snyftade Märta.

„Men jag måste ju få veta hvad det är, som du så förfärligt förstorar i din inbillning“.

Märta berättade under snyftningar om hvad som inträffat.

„Men var icke Torén tuberkelsjuk?“

Märta jakade.

„Nå ja nåh!“ svarade Malla Berglöf.

„Mitt afböjande svar påskyndade i alla fall hans död“.

„Hade du kanske bort gifta dig med honom och få tuberkulösa barn och ändock se honom dö?“

„Nej, jag tyckte nog mycket om honom, men icke på så sätt; jag kunde det icke“.

„Nå ja nåh. Kanske du inte gett honom ett halft löfte engång?“

„Nej, för Guds skull, nej.“

„Nå ja nåh, måhända inte engång en liten förhoppning — i ord eller ögonspel?“

„Nej, nej, inte så vidt jag kan minnas — jag har visst samspråkat vänligt med honom som med alla andra, men jag kan ej påminna mig, att jag skulle gett honom några förhoppningar eller afsiktligen låtit mina syndiga ögon utöfva någon lockelse“.

„Nå ja nåh! Där ser du nu själf. Jag förstår det så väl. Du var ju tidigare fäst vid En-

zio och under senare tid vid den där läsarprästen Erik Gardberg“.

„Säg icke så — icke nu — icke nu“, svarade Märta. „Han är för öfrigt icke lekmanpredikant; han är teologiestuderande och ärnar bli präst“.

„Är det så. Men hvarför i all världen då taga det timade dödsfallet så tungt?“

„Då jag såg dödsannonsen med dess sorgkanter, var det som han anklagande stått för mig med sina djupa, sorgsna ögon och det stod i första ögonblicket för mig som hade jag varit saker till hans död“. Märta stod fortsättningsvis med hufvudet lutadt mot Malla Berglöfs vänstra axel.

„Hm—muh“, lät Somarlu, den rödbruna skällkon med sina goda, fromma ögon.

„Hm—muh“, lät Hjärtlu och höjde sitt vackra något långlagda hufvud med de krokiga hornen mot de på gången stående kvinnorna, liksom hon velat lukta sig till hvad för slags lifstragedi det var, som så upprörde dem.

„Hm—muh“, läto Ringlu och Blomstergåsa liksom äfven de velat visa förståelse, men så afbrötos alla dessa yttringar af sympati, då Ranglu okänsligt begynte storråma.

„Prins, din baddare, är du ej nöjd med din egen ranson, skall du äta upp äfven Kunigundas!“ bannade Malla Berglöf, som var helt misslynt

öfver att hon i följd af sitt samtal med Märta försummat att egna tillräcklig uppmärksamhet åt kalffvarna. Då Märta gått, klarnade hon åter upp. Helt plötsligt glimmade det till en spjufrig gläd-tighet i hennes ögon. „I nödens stund trodde Märta mera på mig än på Gud. Så är det med de läsarena“, tänkte hon. Men så stramade det åter till öfver hennes anlete, hon böjde lätt på knäna och sade halfhögt: „Gud förlåte mig, arma synderska, mina syndiga tankar.“

Det slog som en flammande blix t öfver teo-logiestuderanden Erik Gardberg, där han låg i sin säng. Utan att få klart för sig, om det var dröm eller verklighet reste han sig upp, famlade efter sticklådan och fick eld på ljuset.

„Gamen! gamen!“ mumlade han. Han sof i allmänhet illa och hade oroliga drömmar. I dröm-men var han alltid omgifven af människor, som hade mycket med honom att skaffa och han med dem. I natt hade Prometheus plötsligt låtit sin eld blixtra öfver honom och visat gamen väg till honom. Det tog några ögonblick efter det han fått eld på ljuset, innan han konstaterade, att han var ensam, absolut ensam i rummet, i sitt eget rum och att ingen hade där att skaffa, allra minst

sagans Prometheus. „Sist af alla skulle väl den lidande och ännu mindre en befriad Prometheus tillåtit sig skicka gamen på en stackars olycklig student. Hvilken fantastisk drömväfnad!“ mumlade Erik Gardberg. Han sökte och fann rätt på klockan. Den hade nyss slagit 1 — den vanliga tiden, då han brukade vakna och sedan ha svårt att ånyo få sömn.

„Så“, sade han till sig själf. „Det är i hvarje fall gamen, som hugger på mina inälfvor. Ruel sen öfver min syndfullhet och ängslan och nervositet skola hålla mig vaken igen i natt. De gamle grekerna voro sunda och lyckliga människor. I Prometheus' lefver började gamen sitt arbete först vid solens uppgång och upphörde vid dess nedgång. Huru annorlunda har icke jag det, jag midnattens barn! Mörker bakom mig, mörker omkring mig, mörker framför mig, — och gamen, som lämnar mig ingen ro“.

„Men jag är ju icke ensam,“ återtog han, då han alltmer återfunnit sig själf. „Gud är ju närvarande!“ Erik Gardberg hade ju haft det mycket lättare, hans nerver hade blifvit stärkta, hans allmänbefinnande förbättrats och de sömnlösa nätternas antal minskats, sedan han lärt känna Gud. Syster Sofi hade fört honom till metodistpredikanten Lagerlöf, och denne hade fört honom till Gud. Och han vände sig till Honom, från hvilken all

tröst och hälsa, all ro och lycka kommer, han vände sig i bön till Gud likt solrosen som sträcker sig mot solen för att vederkvickas af dess lifgifvande strålar. Han bad, att hans himmelske Fader ville upplysa sitt anlete öfver honom och vara honom nådelig; han bad att den Högste ville sända honom sin nådes solstrålar att förjaga mörkret och synden, ängslan och oron ur hans sinne; han bad himlarnas och jordens Herre, att det slam af synd och smuts, hvori han under tidigare år vandrat, måtte förvandlas till en bördig jordmån, som kunde alstra rika skördar af andens evighetsblomster — till tröst och fägnad för fattiga syndare, som ännu slafvade i mörkret och hade det så svårt som han hade haft det, innan han funnit Gud.

Bönen gaf honom sinnesfrid. Han steg dock upp för att slå några hvarf kring kvarteret, — medan det lilla rummet vädrades. Utkommen tog han vägen öfver kyrkobrinken ned mot bron. Fuktiga höstvindar slog mot honom — mörker och blåst — det var bilden af hans förflutna lif — den närvarande tiden bar ännu spår af storm och strid, men han hoppades, att framtiden skulle bli full af ljus och lycka. Och blef den ej det, fruktade han icke, ty han hade ju funnit Gud.

I tankarna vek han af från bron åt vänster och följde strandgatan åt. Nere vid lastningsbryg-

gan stannade han. Vågorna skvalpade mot de halfruttna plankorna. Han kom ihåg, huru han för några år sedan en vacker solig sommarmorgon sett en själfspillings anlete skimra mot sig i det solglittrande vattnet. Han hade fått upp honom och lämnat honom att ligga på bryggan. Han hade dessa tider lefvat värdshuslif och blek och utvakad kommit ned till stranden för att svalka sina värkande tinningar. Han kom ihåg, huru själfspillingens rosiga anlete liksom hviskat till honom: „Kom du hit med! Här är rum nog. Det här är ett mycket bra gömställe“. Lockelsen hade denna tid ännu trots allt icke varit synnerligen farlig för honom. Han hade ännu haft för mycken lifslust och energi. Men huru hade det kunnat gå äfven honom, om han fortsatt sitt bohème-lif? Han ryste; men kände sig på samma gång så lycklig öfver att han funnit Gud. Blåsten snodde och slog fladdrande sina elastiska armar om honom, ryckte honom i armar och ben, men han stod så trygg och lugn.

Han vände om igen till sin kammare och tog en omväg längs Ludvigsgatan. Allt lefvande låg sänkt i sömnens ro. Blott stormen arbetade, och en ensam nattlampa kastade sitt matta sken ut genom krogfönstret — från „småtimmarnas rum“. Han betogs af vedervilja och vände sig bort liksom han sett hopadt på ett ställe allt det kvalm

och gift han under årens lopp låtit strömma genom sina ådror. Äfven andligt gift. Krogmäniskor äro brutala, tänkte han, och äfven de mera känsliga bland dem, som i buteljen söka tröst för sina sjäslidanden, dölja denna sin känslighet bakom ett pansar af brutalitet.

Huru mycket finare, ädlare och framför allt pålitligare voro icke de vänner han nyligen funnit och vunnit — de voro verkliga vänner: metodistpredikanten Lagerlöf, Märta Biur och Syster Sofi.

Hemkommen läste Erik Gardberg välsignelsen, lade sig och sof lugnt till följande morgon.

Mot kvällsidan samma dag rullade ett åkdon långs den för tillfället genom de första höstregnen uppblötta vägen, som från Ånäs gård ledde fram mot staden. Märta Biur skötte tömmarna. Malla Berglöf hade följt henne ett stycke framåt på vägen trots knappheten om sittplats i den af rotfrukter och äpplen öfverfyllda vagnen. Märta kände sig vid godt mod, ehuru naturen i dag egentligen icke stämde sinnet till fröjd. Himlen var låg. Tunga grå moln vältrade fram öfver jorden. Omkring sig såg hon blott vissna, bleka, vattensjuka marker, öfver hvilka den starka blåsten trängde kylande kall. Ett vallhjon stod i lä af en stor sten, med blå, halft vemodiga ögon, rödvulna händer och

blåfrusna fingrar. Hela naturen företedde en ödslig bild af ödeläggelse och resignation. Blott en gammal, ensam, svartglänsande korp ropade på väg till de stora skogarna sitt själfmedvetna „kär-lonk, korpi-klonk.“

Då hon lät blickarna öfverfara de vattensjuka, ödsliga, blott af videbuskar sparsamt bevuxna fälten och sedan betraktade sitt på jordiska håfvor så öfverflödande lass, undföll henne endast orden: „O, hvad Gud är god!“ och hon riktade en blick af tacksamhet upp mot den i grå regntunga moln dolda himmelen.

Hemkommen samlades hela familjen kring henne, och hon redogjorde mildt och gladt för sin två veckor långa vistelse på Ånäs. Sitt ifriga, tunga arbete gled hon lätt öfver. Blott Biur förstod det och sade vid en lämplig afslutning: „Tack för arbetet — det har varit ett styft arbete.“ Härvid nickade han energiskt, men kunde icke låta bli att tillägga: „Det skulle ingen af er andra kunnat göra“. De öfriga barnen tycktes inom sig jaka och samtycka. Blott öfver Eriks ansikte göt sig en lätt rodnad, och han sväljde två gånger som om pillret varit både stort och beskt.

Märta gick efter att ha druckit te in i sitt rum för att byta om kläder och var så plötsligt försvunnen.

„Hon är hos Syster Sofi“, visste Greta meddela.

„Hon brukar där sammanträffa med den där läsarprästen — Erik Gardberg eller hvad han nu heter“, tillade Ester oskyldigt.

„Huru vet du det?“ frågade modern.

„Hela staden talar ju därom. Man säger att de äro förlofvade“, svarade Ester.

„Hela staden förvånas däröfver“, tillade Ernst.

„Det är ju icke under“, svarade Erik. „Han är ju ingenting. Som student pröfvade han sig i hvarje fakultet, tills han hamnade i den teologiska, där han ej håller mäktat med några examina; han är utan all arbetsförmåga numera“. Och så måste han tillägga, hviskande i den yngre broderns öra: „Ratades i Helsingfors till och med af buffetmamsellerna.“ Erik, som var klenare i sina stycken än den yngre brodern, ville gärna imponera på denne genom sin större människokänedom och världsvisdom.

„För min del tror jag icke på hela pratet; Märta har berättat ingenting åt mig“, sade modern. „Det har hon alltid förr gjort“, tillade hon, då hon såg de många anletena med tvifvel tecknade i sina drag.

„Det var förr det“, sade Biur och hans nedre läpp skälfdde. „Men hon har redan alltför länge

gått sina egna vägar och får så göra't. Huru mycket annonserade hon i tiden om sin äfventyrliga färd till guvernören?"

Eljes yttrade Biur ej något. Blott en och annan skälfning i nedre läppen visade, att han följde med hvad som sades. Han hade på senare tid med varmt sinne följt Märtas utveckling. Hon var i trädgården och på åkern rentaf outtröttlig — liksom hade hon sysslat med kroppsarbete i alla sina dagar. Hittills hade hennes religiosite och täta besök hos Syster Sofi egentligen icke oroat honom. Allra minst hade han från detta håll väntat någon friare. På vårsommaren hade han på en ångbåtsfärd fäst sig vid en gladlynt, intelligent man, som af naturen tycktes vara utrustad med stora utvecklingsmöjligheter. Han hade tagit reda på hvem mannen var och till sin öfverraskning funnit, att det var den frejdade, af damerna dyrkade läsarprästen Lagerlöf. Den mannen hade han helst sett på en annan bana. Sannolikt hade föräldrarnas medellöshet satt hinder i vägen för hans uppfostran. Bredvid honom hade hans fru suttit, blek och med blöta ögon. Biur hade inom sig beklagat henne — kvinnan med de många rivalerna. Men för Märta hade han känt sig lugn.

Medan man i det Biurska hemmet tänkte stygga tankar om den blifvande släktmedlemmen,

satt han och Märta hos Syster Sofi. Det rådde det ljufvaste samförstånd mellan de tre. Syster Sofi var mycket god. Hon hade fört bägge dessa sina skyddslingar till metodistpredikanten Lagerlöf och han hade fört dem till Gud. Att en innerlig sympati af mindre himmelsk art utvecklats mellan Märta och Gardberg tycktes Syster Sofi ej heller ha något emot. Hon tog äfven deras kär- under sina vingars skugga.

Gardberg tystnade plötsligt midt i deras samtal, och det stramade till öfver hans ansikte. Han hade öfverenskommit med Märta att följande dag anhålla hos Biur om hennes hand. Tanken därpå stack då och då fram sitt hufvud och gjorde honom för en stund kuslig till mods. Syster Sofi märkte, att det i afton då och då drog tunga tankar genom hans sinne. Hon antog, att han igen blifvit omildt åtgången af någon af sina vedersakare. Hon vände sig till honom och såg på honom med dessa goda ögon, som tycktes tränga rakt in i hjärtats skrymslen, klappade honom på handen och sade: „Man skall vara god äfven mot sina fiender“. Märta, som förstod, att hon misstagit sig med afseende å Eriks tankegång skrattade kort och själfullt.

„Ja, ja“, återtog den hjärtegodas Syster Sofi, som icke heller förstod hvarför Märta skrattade.

„Vi människor böra likna cederträdet, detta härliga träd, som med sin vällukt omger själfva yxan, som lägges till dess rot.“

„Så tänker en god människa. Gudi lof att goda människor ännu finnas. De onda gjuta ofta nog sin giftiga andedräkt öfver oss och skada oss andligen och kroppsligen“, sade Erik Gardberg.

„Vi skola icke inandas deras giftiga andedräkt, då är det ej så farligt“, sade Märta.

„Du har rätt, lycklig du, som undgått giftet“, svarade Erik Gardberg.

Märta såg, att detta samtal smärtsamt berörde honom och öfvergick med ett lätt, silfverklingande skratt att berätta om sitt arbete de senaste veckorna på Ånäs.

Följande dag kom Erik Gardberg i svart långrock för att anhålla om Märta's hand.

Biur hade knappt om tid, var otålig och visade honom med en kort gest att stiga in i sitt rum.

„Jag kommer för att anhålla om er dotter Märta's hand“, sade Erik Gardberg djupt bugande.

„Inte mer och inte mindre!“ svarade Biur.

„Med hvad tänker Ni föda hustru och barn?“ återtog Biur, då han såg att den andre försynt böjande på hufvudet ej ämnade svara något.

„Vi hafva så mycket andligt; vi behöfva ej så mycket af det materiella“, svarade Gardberg.

„Det är med förlof sagdt poesi. Verkligheten har allvar med sig. Somliga behöfva mera, andra mindre af de jordiska håfvorna. Men ingen kan undvara ett visst minimum. Hvilka äro Edra inkomster?“

„Jag har 60 mk i månaden som resepredikant“.

„Det är ju knappt för er ensam“.

„Som gift kostar lifvet för två ej mer än för den ogifte ensam.“

„Jaså, kanske blir det lika billigt äfven för tre och fyra, då familjen tillväxer.“

„Då Gud gifver barnen, gifver han ock utkomsten.“

„De två sakerna följa tyvärr icke med nödvändighet på hvarandra.“

„Jag tror, att så skall ske. Åtminstone har jag alltid fått hvad jag bedt Gud om.“

„Såå! Då har ju herr Gardberg det bättre ställt än sagans guldgosse, han med trollstafven. Jag skall själf tala med Märta.“

Biur räckte nästan motvilligt handen till afsked och ryckte den åter hastigt till sig liksom om den blifvit bränd.

Hela Biurska familjen var i uppror. Det var

som om en bomb slagit ned. Det som man på sista tiden fruktat, hade sålunda skett.

Hebla tog saken lugnast. „Det är Märta's lycka vi böra tänka på“, sade hon. „Genom Erik Gardberg får hennes lif dock mera innehåll än utan honom. Blir hon olycklig med honom, blir det i hvarje fall mindre olyckligt än om hon icke får honom“.

„Hon är ju kommen till myndig ålder“, sade Biur och lät hufvudet sjunka ned i handen.

Erik Gardberg hade efter sitt besök hos Biur begifvit sig raka vägen hem. Hans tankar snurade rundt, och gatan tycktes honom smal som en strimma. Han hade under de senaste lyckliga tiderna glömt sin ringhet och obetydlighet; nu först fann han huru orimligt det var att använda de stora vackra orden, vid hvilka han vant sig i sin nya omgifning. Han kände det som hade han blifvit nedstörtad från en upphöjd plats, och för honom stod åter hela räckan af hans lufs misstag och förvillelser. I ruelsen häröfver låg han orörlig till fram mot kvällen, då han genom Syster Sofi erhöU kännedom om att Biur gett sitt ja och samtycke.

„Tidigt är magistern i rörelse?“

„Är det tidigt? Karlström har ju haft längre väg än jag och har väl redan varit en hel timme uppe“, svarade Biur.

Karlström var den nye innehafvaren af Silfverbros torp. Gamle Silfverbros hade redan på våren lämnat torpet ifrån sig, efter det han uppfört åt sig en liten varmt ombonad stuga och Biur lämnat honom nygårdan invid till bebrukande — hans pension.

„Ja, hvad skall man tala om oss, som måste“, svarade Karlström, och de små kloka ögonen vände sig inåt mot hvarandra som på en kräfta.

„Jag måste väl nog, äfven jag. Och vore det än icke ett måste, skulle jag i alla fall vara tidigt ute.“

„Ja, morgonstund har guld i mund“.

„Icke blott det. Nej, den tidiga morgonen skänker fröjd åt sinnet och stål åt nerverna. Särskildt en morgon härlig som denna“. Biur förde handen utåt liksom förevisande. Det var ock en härlig morgon sådan den i slutet af augusti kan vara det. Friskt, nästan kallt. Ett strålande skimmer öfver bygden. Daggdroppar glänste i gräset, daggdroppar lyste på de mossbelupna gärdesgårdarna, daggdroppar tindrade i de fina spindelnäten som gnistrande diamanter. Det var något af högtid i naturen. Karlström såg sig omkring, men utan synnerligt sinne

för växlingarna i naturens anlete, sade han blott: „Alldeles, alldeles!“ Därpå fortsatte han sin tidigare tankegång med orden: „Men hvarför sofva herrgårdarna? Hvarför sofva städerna? Jag menar dem, som ha råd därtill?“ Hans skarpa små ögon drogo sig ånyo in mot hvarandra och ett skyggt själfbelåtet leende spelade synbarligen mot hans vilja öfver läpparna.

Biur svarade ej något.

De öfriga dagsverkarne hade emellertid hunnit anlända och samlades omkring sin husbonde.

„Nog har det ofta förvånat mig“, återtog Karlström, „att de, som borde veta och förstå allting bäst, så grundligt bryta mot naturens ordning. De orka därför heller ingenting. Vid en förnäm begrafning får man stundom se ett halft dussin stora feta herrar icke utan svårighet fylla grafven. Redan efter ett par tiotal skyffelfång lös sand och grus stå de flämtande, och svettdropparna pärla stora som ärter fram på deras panna.“

Det hade redan en stund ryckt i Rintalas kindmuskler, och Biur befarade, att han redde sig att rida upp på den kähphäst, hvarmed tidningen Työmies begåfvat honom. „Jag tror vi ta ihop med dagens arbete“, sade Biur. „Rintala blir eljes otålig, han har redan en god stund stått och förargat sig öfver det myckna och onödiga munväder vi här producerat“.

Dagsverkarne skrattade. Blott Rintala blef ledsn. Sedan han en lång stund begrundat sakförhållandet, fann äfven han, att han icke hade någon anledning att vara ledsn, men han kunde icke frångå sin natur och fortfor att vara ledsn.

Äfven Biur var tankfull. Det försåtliga i Karlströms frågor hade icke undgått honom. Så allmänt syftande de än tycktes vara, gingo de direkt hem till Ånäs. Biur hade i år mindre än förut lyckats intressera de sina för arbetet på åkern. Märta, som jämte sin man kommit på „sommarbete“, redan i början af juni, hade visserligen genast börjat syssla i trädgården, senare äfven på åkern. Men så hade Hebla en dag underrättat sin man om dotterns blifvande moderskap. Märtas man var åter den mest omöjliga öfverklassare. „Han blott hjälper sina unga svågrar att göra ingenting“, klagade Biur icke utan en viss uddig bitterhet.

Hemkommen satt han tyst och fåordig vid middagsbordet. Hebla, som led af att se honom trött och betungad, kunde icke afhålla sig från att klaga öfver att han ansträngde sig för mycket. Icke var han ju skickad för tungt kroppsarbete. Och hade han äfven engång i tiden varit det, hade han under en så lång mellantid icke lagt hand vid jordbruket, att han numera ej kunde annat än förstöra sig med sådant arbete.

„Ja, naturligtvis!“ svarade Biur kort och afböjande. „Det behöfves bara att också jag upphör att arbeta“.

„Å, nej“, tillade han, „människan har af en allgod natur fått en stor förmåga att lämpa och dana sig efter förhållandena, särskildt i unga år“.

De unga förstodo, att det gällde dem. Middagen åts under tystnad.

Biur återföll snart i sin tunga vemodsfulla, lättretliga stämning. Det hade ock varit en olycksalig dag i dag. Karlströms försåtliga ord, som han redan halft glömt under arbetet, surrade nu, då han hade de sina framför sig, fram det ena efter det andra. I sådana ögonblick blef han fjärrsynt och såg då allt i mörkt. Han såg då de svensktalandes läge — „de framtidslösas“ — hopplöst. Intet, som var klent hos barnen, undgick hans uppmärksamhet och han fruktade den framtid, som väntade dem. Det var fattigdomen. Fattigdomen, som han själf i unga år burit tämligen lätt. Huru medellös han än varit som student, aldrig hade det fallit honom in att han icke skulle hålla sig öfver vågen. Stolt hade han stött sin staf i marken, då han under vandringsåren tågat ensam ut i världen viss om att kunna taga sig fram, vid hvilken kust än hans lefnadsjulle landade. Han stod ju naturen nära och kunde i nödfall förtjäna sitt bröd som kroppsarbetare. Huru

annorlunda kunde ej framtiden gestalta sig för hans barn. De voro kulturbarnt med större behof och ömtåligare sinnen. De skulle mötas af den till makten komna fennomanin, som för de svenska i landet sökte stänga alla vägar. Af naturen voro de skapade för en jämn lefnadsbana — helst ämbetsmannens — liksom de flesta ståndspersonsbarn. Men stängdes vägen, ägde de krafter, ägde de mod att bryta sig nya banor? Det var spörsmål, som likt tunga, vemodsfyllda höstmoln drogo förbi hans andliga ögon.

Kort därpå kunde han i lugnare ögonblick stämpla sin fjärrsynthet som närsynthet, men de dystra slagskuggorna i hans själ hade då redan hunnit draga kvalm och åskvädersstämning öfver hemmet.

Från middagsbordet drog han sig tillbaka in i sitt rum. Han tände sin pipa, men tankarna hvirflade om i samma kretsgång.

„Huru olika“, sade han sig, „tedde sig ej lifvet ett halft sekel tillbaka för de svenska i landet.

Här i Suomi, landet i den kulna norden,
Ringa äro våra minnen,
Blott den framtid som vi drömma,
Skapar stolta våra sinnen.

I hvilket glimrande solljus sågo icke den tidens män och kvinnor framtiden — vårt folks framtid, den svenska stammens icke mindre än den finska befolkningens. Hurudan är den framtid de svenska nu drömma? Våra barns framtid?“ Han afbröts i sin tankegång af Hebla, som steg in. Hon var trots sin hjärtåkomma en lycklig kvinna med en ljus och vacker lifssyn. Lifvets realiteter hade icke i nämnvärd grad fallit inom hennes synvinkel. Hon lefde i sin drömvärld och såg den verkliga världen ljus och god. Hon tog inga sorger från det flydda, lefde lycklig i nuet, och framtiden syntes henne lik en glittrande fjärd, där horisonten visserligen var trång, men dock så vid, att afståndet idealiserade den motsatta stranden. Framför allt var hon en ädel och uppoffrande kvinna. Då hon såg vemodsskyarna på sin mans panna, gaf hon sig ingen ro, innan hon fått dem att skingras. Och dock var hon medveten om att det medförde obehag att söka skingra dem, ty det lättaste vidrörande kunde framkalla en hel svärm af brännande gnistor. Hon hade ock knappt hunnit tilltala honom, innan han utbrast: „Hebla, du kunde nu, då jag är ute om morgnarna, åtminstone söka få de unga ur säng, så att de icke lägga sig till vanor, som i en framtid bli dem fördärfbringande. Likaså borde de hållas vid någon praktisk sysselsättning. Hvad skall det blifva

af ungdom, som endast drömmer, pratar och läser romaner. Det är ett osundt lif, som blott alstrar dunster och griller i hjärnan och gör människan omöjlig för livvets allvar.“

„Hvarför icke Märta mera gör utarbete, vet du själf“, började Hebla. „Men hon syr ju allt, hvad hon hinner och går däremellan ned till ladugården eller mjölkammaren för att inhämta, hvad hon där kan, genom Malla Berglöf.“ Det var osökt, men med god framgång Hebla drog fram Märta och hennes arbetsamhet som sköld för de andra. Biurs anlete ljusnade. „Erik följer med dig, och Ernst har klabbat all ved här gått åt“, fortsatte hon.

„Men småflickorna?“ De benämndes fortsättningsvis småflickorna, ehuru Ester redan var fullvuxen och Greta efter ett år skulle bära studentlyran.

„Nå, de ha ju sina studier, men kallar jag på dem, får jag nog hjälp“, sade Hebla.

„Och så ha vi här den stora gökungen -- ja, jag menar Erik Gardberg“, fortsatte Biur, ehuru han såg Hebla ogilla hans benämning på svärsonen.

„Något måste man ju tåla för hemtrefnadens skull — ty det är ju hemtrefnaden, som alstrar samhörighetskänslan och skapar goda familjer och grupper af goda människor“, sade Hebla likasom

för sig själf. „Mina föräldrar läto oss barn ej se annat än det, som var ljust och godt. Och så tror jag det alltid varit bland människor, som varit eller äro lyckliga; de ha sett blott sol och lycka i barndomshemmet. Hvad kunna människor, som icke engång ha minnet af en ljus och lycklig barndom, ett ljust och lyckligt hem, se annat än mörker och elände ute i världen?“

„Det är ju allt mycket sant“, svarade Biur. „Det åskådningssätt, som du nedärft, har i tiden skänkt vårt land en fint bildad och nobel ståndspersonsklass. Men den gamla goda tiden var icke så fordrande, så mångskiftande som vår tid är och framtiden i än högre grad kommer att bli det. Man behöfde då blott tillhöra ståndspersonsklassen för att få en plats på lifvets solsida, om ock solstrålarna föllo något sparsamt på somliga. Men de tider, som äro, och de tider, som randas, ställa helt andra anspråk på den svenska ståndspersonsklassen, och då får man se till, att de unga verkligen äro rustade för lifvet“.

Det var följande vinter. Biur besökte liksom under tidigare år åtminstone engång i veckan Ånäs. Färden företogs fram på eftermiddagen efter det skolarbetet avslutats. Vanligen kom han tillbaka till staden ännu samma afton.

En dag efter nyåret hade hans vistelse på gården räckt långt utöfver kvällsvardsdags, hvarför han beslöt att stanna öfver natten. Färden till Ånäs hade i dag som vanligt varit uppfriskande och de frågor han som husbonde hade att lösa, räknade han därför icke som besvär. Det hela var blott en angenäm omväxling, som gaf hans verksamhetslystna ande större spänstighet och ökad ungdomlig kraft. En smärtsam förnimmelse hade han dock haft i dag, då han vände upp mot Ånäs gård. Gårdens corps de logis, „stora byggnaden,“ låg som vanligt omgifven af hvit ren snö, nästan som inbäddad i bomull; men tyst och öde. Där hade bort brinna ljus i fönstren, och Märta hade som värdinna bort komma och taga emot honom i stället för att hon nu dvaldes i något litet kyffe långt uppe i norra Österbotten, där hennes man denna vinter hade sin verksamhetskrets och där han af billighetshänsyn slagit ned sina bopålar i en aflägsen by. Märta skulle ypperligt skött gårdens förvaltning och nyckelknippan skulle helt visst hvilat i goda händer. Märta och Malla Berglöf — det betydde för Ånäs god, billig arbetskraft — ja mer än så — det betydde en trefnad och en verksamhet, som icke kunde ersättas med penningar. Och Märta, hans med stor ömhet omfattade äldsta dotter, skulle på Ånäs ägt ett godt hem och tillräckligt uppehälle. På samma

gång skulle hennes man från denna, om ock anspråkslösa så dock trygga operationsbasis kunnat företaga sina predikoturer efter de order han mottog. Denna tanke hade nog redan under senaste sommar föresväfvat honom, men det i hjärtat burna missbilligandet af svärsonen hade då gjort, att han aldrig tänkt tanken ut, utan städse varit färdig att slå bort den, som hade det gällt en sak som ej kunde komma i fråga. Härtill kom fruktan att få öfvertaga och uppfostra en ny familj, sedan han väl fått sina egna barn så långt, att de själfva kunde reda sig. Och hvilken familj sedan! Den Erik Gardbergska med de från fadren nedärfda dragen af slapphet och brist på dådkraft, denna lust att „splittra sina krafter“, hvarmed Gardberg brukade urskulda sig! Men den äldsta i den blifvande kullen var ju icke född ännu, och Biur fann numera sina farhågor långsökta och löjliga, minst sagdt löjliga.

Fången i dessa tankar satt han uppe fram emot midnatt, rökte sin pipa och drömde framtidsdrömmar. Där ute tindrade stjärnorna, och frostflingorna i hängbjörkarna glimmade som diamanter. Det var nästan ljust i rummet, då han lade sig, och en ensam stjärna blickade in genom rutan öfver hans hufvud, då han såg upp. Men han nändes icke fälla ned gardinen. Trött af dagens växlande mödor, föll han dock genast i en stilla

dvala, och det drog som det finaste silkesflor fram öfver honom och täckte hans ansikte. Och in kommo Hebla och efter henne Märta jämte de öfriga syskonen och slogo ring om honom. Omgifven af denna angenäma livvakt kände han sig trygg och lycklig, sjönk allt djupare i sömn och sof godt, tills det blef tid att stiga upp och begifva sig till sina arbeten och sina timmar i staden.

Han satte sig som vanligt i munter sinnesstämning i släden — morgonfrisk och stärkt af vistelsen på Ånäs. Drömmen, den lätta drömmen från tiden före det djupare inslumrandet, drog smekande genom hans sinne. Han såg åter Märta och de öfriga kära gestalterna, såg huru de kommo i sina lätta ljusa sommardräkter, slogo sig ned omkring honom och vakade öfver hans goda sömn — en dröm symboliserande allt det goda och ljufva en ädel familj skänker sina medlemmar. Men liksom öfver den i morgonstillhet drömmande skogstjärnen en kastvind slår ned och åstadkommer en mörk krusning öfver den glindrande, jämna vattenspegeln, så drog en mörk tanke genom hans sinne och skingrade hans ljusa drömmar. Huru hade Märta det? Det var oförsvarligt att lämna henne så där ensam med hennes oföretagsamma och omöjliga man. När som helst kunde ju den minsta oförsiktighet kosta henne lifvet. Det var

som om någonting kommit honom i halsen, han sväljde och suckade djupt, fick så tag i piskan, smällde till så att hästen, ovan vid slik behandling, skräckslagen slog in i streck, hvarpå det i hvinande fart bar in till staden liksom han jagat undan en olycka. Hebla sökte lugna honom med att en månad ännu återstod, innan hon väntade. Men han lät icke lugna sig. Ungt folk — särskildt Gardbergs — kunde lätt misstaga sig i sina beräkningar. Raskt skref han ett bref, däri han uppmanade Märta att omedelbart komma ned till Helsingfors, så att hon kunde få skötsel och vård där. Erik kunde ju följa med henne. Biur skulle nog svara för hans uppehälle i hufvudstaden.

Efter ett par veckor hämtade ett bref från Gardberg den glada underrättelsen, att de hade en dotter, frisk och rask.

Märta mätte efter omständigheterna rätt väl.

„Han borde hängas!“ utropade Biur utom sig.

„Men för Guds skull!“ sade Hebla och dolde ansiktet i händerna.

„Han borde hängas!“ upprepade Biur. „Så oföretagsam, att han icke kunde hämta henne till Eira, äfven om man sticker penningar i handen på honom, än mindre att han själf skulle kunna förtjäna dessa penningar. Ho vet, hvem som för-

löst Märta! En barnsängsfeber och hennes saga är all. Nej, han borde hängas!“

Med första tåg begaf sig Biur upp till Österbotten. Han återfick sitt goda, jämna lynne först då han vid järnvägsstationen i Vörå satte sig i släden och skjutsbonden skrytsamt förklarade, att hans Polle var den snabbaste löparen i hela socknen.

Det bar i raskt traf af på jämn, god väg genom hvita drifvor under stjärnklar himmel; blott undantagsvis genom skog, hvit stor skog med af snö böjda trädgrenar eller mörkgrön unggran.

Hunnen till byn, lät Biur stanna framför en större nybyggd bondgård och skickade skjutskarlen in för att fråga, hvar Erik Gardberg bodde.

På något bösshålls afstånd upphof framför en annan gård en raggig hund en långt utdragen vemodsklagan. Den tystnade och tog om visan på nytt än mer utdragen och vemodstyngd. I folktron bebådar denna klagolåt död och begängelse. Där nedanför på åisen vid kvarndammen åstadkom vintern, som tillskärpte, ett dånande brak som hade en rad pelare ramlat öfver ända och krossats.

Biur var icke vidskeplig, men han kände sig dock helt belåten, då skjutskarlen kom ut med underrättelsen om att Gardbergs bodde i en liten enstaka koja i den öfre delen af byn.

Biur lät stanna några stenkast från den bo-

ning, som utpekades för honom som Märtas hem. Den lilla stugan låg där i det silfverskimrande månskenet på kullen helt förtjusande, omgifven af lågvuxen björk och al, i hvilkas kronor tallösa snökristaller gnistrade och glimmade. Ett sagans féslott. I Biurs tycke var ock stugan boning för en fé, hans kära, kära Märta. Aldrig tyckte han sig heller ha sett en så idealiskt vacker liten boning som denna koja, där den låg omhöljd och omstrålad af vinternattens skära dallrande ljus. Hans hjärta slog häftigt liksom han fruktat, att han icke mera skulle finna henne lefvande; det var ju som ett återsken från höjden sänkt sin förklaring öfver ett heligt rum. Han väcktes ur sina bäfvande drömmar af skjutskarlen, som sporde om han icke finge bära in kappsäcken.

Biur lät kalla ut Erik Gardberg, fick af honom de första lugnande underrättelserna och förlät honom i sitt hjärta.

Han ville dock ej gå in, innan han rådfört sig med barnmorskan. Det var en medelålders kvinna, mörklagd och med bestämda fasta drag.

„Det är i morgon den dag, då den närmast liggande faran för feber är öfver“, sade hon och bad honom uppskjuta sitt besök till andra morgonen. Märta hunne då ock bli behörigen förberedd på mötet med fadern. Den mörklagda kvinnan ingaf honom förtroende, och tacksam mot henne

liksom mot Försynen vände han om till den gård, där han först låtit stanna för att få tak öfver hufvudet.

Inkommen i stugan fann han dess invånare i färd med att gå till hvila. Folket var svenskt, som där i trakten mest, och gjorde ett godt intryck. Hviloplasterna i stugan utgjordes af s. k. polar, tre ofvan hvarandra. Man hänvisade honom till främmandekammaren med uppbäddad säng. Men genomfrusen som han var, anhöll han om att få sofplats i den öfversta polan uppe under taket. Dess invånare klef ned utan att visa någon motvillighet, och Biur klättrade upp med paletån under armen. Uttröttad af resan och genomfrusen, somnade han snart i den välgörande värmen där uppe i höjden.

Klockan 4 vaknade han, då värdinnan gjorde upp eld i spisen och satte kaffepannan på. Man hade tidiga vanor här i gården! Före klockan 5 voro alla familjemedlemmarna — unga som gamla — samlade kring den muntert flammande brasan — enhvar sysselsatt med sitt arbete. Biur låg och iakttog med förnöjelse det goda förhållande, som påtagligen rådde bland detta allmogefolk. De voro liksom de flesta människor skapade för familjelif och funno synbarligen i hemmet och arbetet sin lycka och förnöjelse. Socialistagenterna skulle nog icke vinna anhängare bland dem. Ej

heller skulle de finna det tilltalande att lefva som hanar och honor, begagnande sig af rättigheten att stoppa barnen i den stora gemensamma socialistbarnkrubban. Nej, han kunde icke tänka sig annat än att människorna i socialistsamhället måste bli mera lata, råa och simpla än i det borgerliga. Idel grått i grått i andligt afseende. Och dock fanns det så mycket sanning i de socialistiska teorierna och tillsvidare åtminstone så mycket vrångt och snedvridet i det borgerliga! Skulle detta någonsin komma idealsamhället nära, så nära som det är möjligt i människovärlden med så olika sinnen och olika viljor, så många fel och brister?

Tidigt på förmiddagen besökte Biur Märta. Hennes boning var nog intet féslott, såsom det hade tyckts honom i stjärnljusets trolska belysning, det var en gammal smutsig stuga, som trots sin dragighet och sina isiga rutor kastade från sitt innandöme emot den inträdande ett stänk af unkenhet. Biur hade i början rentaf svårt att tillbakahålla tårarna och sökte dölja sin svaghet genom att betrakta lilla Märta, som han fann i hög grad likna modern.

Senare då han lugnat sig, satt han med Märta's bleka hand i sin. Han erbjöd henne plats som nyckelbärska och förvaltarinna på Ånäs. Hon tryckte med tacksamhet faderns hand, väl

inseende att „vi bräckliga människor“ behöfva något materiellt att stöda oss på, särskildt då familjen ökas och därmed äfven till en början det svaga och bräckliga elementet; låt vara att det så är, att de, som äga något andligt att stöda sig på, äro mindre beroende af de jordiska håfvorna än de, för hvilka det materiella utgör lifvets a och o.

Biur dröjde kvar några dagar, tog så familjen Gardberg med sig ned till Nyland, där Märta snart fann sig installerad som nyckelbärska på Ånäs gård.

Det blef en kall vår. Första maj, vårens fest, hade visserligen ingått glittrande glad, solig och strålande med vårstämning i luften och feststämning i människornas sinnen. Det var som hade söderns prins Carneval vågat sig på ett besök i kulen nord. Snart hade han dock märkt, att han var på villospår. Redan på eftermiddagen blåste det ostliga vindar, hvilka drogo gråbleka snömoln öfver himmeln. Så hade det sedan fortgått dag efter dag, vecka efter vecka. Än nordliga vindar med hög himmel och klar, kall luft, än ostliga med jämna framdrifvande moln, som blott då och då skänkte de vissnande broddarna och de ytterst långsamt spirande gräsen och knopparna i

träden ett kortvarigt regn eller bredde ett tunt lager hagel eller snösörja öfver marken.

I det Biurska hemmet började man emellertid längta ut till Ånäs, som småningom i deras föreställningar blifvit det egentliga hemmet, ehuru man med undantag af Märtas — man sade icke Gardbergs — bodde där ute blott under de några snabbflyende sommarmånaderna. Eljes hade man hållit sig tappert öfver vintern. Hebla hade varit mindre besvärad af sitt hjärtfel än under föregående vinter, och Greta och Ester gingo blåfrusna i tunna, eleganta vådräcker, försäkrande att det icke var kallt ute. Biur själf däremot gick i vinterpaletå och led af en envis katarr med hosta och stundom styng — något som äfven under tidigare år framträdte islossningstiden och visade att han i afseende å sin hälsa var klenare än hvad man med afseende å hans rörliga, verksamma lif haft anledning att förmoda.

Som bäst var han upptagen af att rusta sig åstad till en färd till Ånäs. Skolans elever, som förgäfves hade väntat på vackert väder och fruktade att med det annalkande terminsslutet gå miste om sitt månadslof, hade nämligen förskaffat sig lof till följande dag.

„Det får du helt enkelt inte“, sade Hebla, som såg hans tillrustningar.

„Jaså!“ svarade Biur muntert skrattande. Vid

närmare begrundande af saksförhållandet fann han dock det rådligast att uppskjuta sin resa till följande morgon.

Hebla önskade, att han helt och hållet skulle uppskjuta färden, tills han upphört att krassla.

Men det kunde han icke. Han måste öfvervaka nedläggandet af stockrören till den under uppförande varande vattenledningen. Diket var redan gräfdt. Kunde detta ärende än uppskjutas på någon tid, påkallade olika förhållanden hans närvaro. Så skulle han hålla räfst- och rättareting med Karlström, som under vinterns lopp sålt ved i staden från hans skog.

„Hvartill tjäna här räfst och rättgång; det blir väl nog ej bättre därmed. Så länge du hyser socialister på gården, vilja de nog dela med dig, hvad du äger — öppet eller hemligt — och anse det icke vara stöld“, svarade Hebla.

„Icke är det så alldeles heller“, svarade Biur. „Karlströms stöld har nog intet att skaffa med hans socialism. Han har nog varit invecklad i tvetydiga affärer redan, förrän han blef socialist — om han nu alls är det. Härtill kommer, att familjen är stor i förhållande till torpets afkastning. Han är nog en driftig och arbetsam karl, och hade han kommit till mig, hade jag från magasinet utanordnat väl så mycket som han på orätt väg förskaffat sig. Allt detta skall jag säga

honom på samma gång jag vill lära honom att visa respekt för skogen, så att den småningom får hämta sig efter tidigare ågången sköfling“.

„Om det nu lönar sig att visa ädelmod mot tjufvar“.

„Det kan gifvas fall, då det lönar sig. Jag har alltid i lifvet haft lätt att ekonomiskt reda mig och alltid haft en öppen hand för den verkligt behöfvande. Med åren har jag därför småningom fått en nästan fatalistisk tro på sanningen af ordspråket: „Gud gifver åt en glad gifvare“.

Hebla svarade ej något. Hon var en generös natur och hans uttalade trossats öfverensstämd för öfrigt alltför mycket med hela hennes från fädren nedärfda världsåskådning för att hon skulle velat göra nya invändningar. Det låg i det afstannade samtalet ett tyst erkännande af en af de goda och starka sidorna i Biurs läggning. Det var som om man kommit till punkt på ett afrundadt helt, hvarje ord på andra sidan punkten gjorde det hela oskönt och fult.

Biur hade en ledsam natt. Hostan hindrade hans sömn under förra delen däraf, och då han på morgonsidan insomnade, vaknade han snart åter af en dröm, hvars innebörd blef föremål för

hans betraktelser och beröfvade honom sömnen äfven för den återstående delen af natten.

Han tyckte att han var på Ånäs. Underhåfvandena hade under ledning af Rintala etablerat strejk. Rågen rann på åkern. Korna bölade i smärta öfver sina öfverfulla, svällande jufver, ty strejkarena hindrade ladugårdsflickorna att närma sig med sina mjölkstäfvor. Malla Berglöf grälade högljudt, bannande de hjärtlösa, som läto fromma oskyldiga djur umgälla deras mellanåfvande med sin husbonde. Biur såg sig förtviflad om. Fanns ingen hjälp? Han såg blott ryggaflorna af Janslund, Perslund och Silfverbros, som resignerande öfver det hopplösa i läget vände sorgsna hemåt. Då kom hans moder, stillsam och lugn — i sin blårutiga duk och sin enkla gråa kofta och sade sakta till honom: „Vi skola simma korna öfver ån!“ Där hade han det! Huru hade han icke själf kommit på denna enkla utväg att undgå strejkarens onda anslag. Som gosse hade han ju jämte sin yngre broder under sommaren för den stora kreaturspesten två gånger hvarje dag simmat gårdens dåvarande hornboskap öfver ån — först fram och sedan tillbaka. De enkla klädesplaggen, skjortan och fyrskafvsbyxorna, hade han simmande på rygg plägat hålla i ena handen. Nej; saken var ju utomordentligt enkel. Korna sattes omedelbart i gång. Hans moder sväfvade lätt öfver

vattnet — i drömmen väcker intet förvåning — medan han själf gled i strömfåran efter henne öfver till andra sidan, där de, komna uppför strandbrinken, hade framför sig en härligt grönskande äng.

Så vaknade Biur. Han kände det kallt mellan axlarna och drog täcket högre upp. Ja så, mor, hans kära aflidna moder, hade besökt honom. Och för hans andliga syn framdök den ena bilden efter den andra, som erinrade honom om deras i tiden ömma förhållande till hvarandra. Särskildt de tunga stunderna, då de åter för en tid måste lefva skilda, och de första lyckliga timmarna vid återseendet. Under studentåren — för honom veritabla vandringsår — hände det oftast så, att han vid sina besök först på natten hann fram till hemmet. Han bultade på. Först ett par lättare slag, så ett par hårdare. Ibland hände det, att hon frågade: „Är det Lars?“ Ibland sköt hon utan vidare regeln från förstugudörren.

„Huru visste Ni, mor, att det var jag?“

„Du har så lefvat i mina tankar de sista dagarna“.

Hade han nu igen så lefvat i hennes tankar! Var det möjligen någon fara, som hotade honom? Och så hade hon fört honom till andra stranden! Icke kom hon väl för att afhämta honom? Det var ju i trettio år — hade han läst hos någon teosof — själen kunde materialisera sig och åter-

vända. Hon hade varit död blott i fem år. Men då gick oklarheten i hans tankegång upp för honom. Han reste sig till hälften upp. Icke hade hon ju gått igen! Han hade ju blott sett henne i drömmen, och orsaken till drömmen var ju uppenbar. Han hade aftonen förut i samtal med Hebla i tankarna varit på Ånäs, och katarren hade hindrat honom att fara dit ut. Där uppräningen till drömmen. Feberkylan i blodet hade gett upphof till simfärden öfver ån — och att hans aflidna mor varit hans ledsagarinna var en vändning så lätt som hvilken annan vändning som helst i en dröm, förorsakad af lätt feber.

Emellertid var hans nattsömn förspild. Han steg upp och begaf sig tidigt af till Ånäs. Blekgrå, tunna moln täckte som under de föregående dagarna himmelen. En trist vårdag var det, och de nakna träden och de gulbleka ängsmarkerna gåfvo sommartid så fagra nejderna ett till ytterlighet torftigt och fattigt utseende. Till och med de osådda åkertäpporna, som sommartid omgifna af grönska gåfvo anblicken af en bördighet och en fetma, som tyvärr icke alltid fanns, hade ett grått och magert utseende. Biur satt och beskådade de växlande scenerierna och värdesatte som en äkta jordbrukare i tankarna jorden med dess möjligheter till jordbruk och skogshandtering. Han kom in i den engång så vackra, numera tämligen sköf-

lade Furumoskogen. Från den ensamstående vackra unggranen uppe vid krönet af Furumobacken lät en ensam gransångare sina enkla toner med något af silfverklang liksom droppvis falla ned, då han åkte förbi. Det rörde sig något varmt i Biurs bröst, han såg upp och tårarna kommo honom i ögonen. Det var minnena från det enkla barndomshemmet med den vackra granen framför stugan och gransångaren, som hvarje vår återkom och sjöng för honom. Han såg åter sin mor med de blida dragen och sin far med det rika lockiga håret, som i bucklor vände sig upp kring mösskanten och genomlefde så ånyo morgonens känslöstämningar och tankar. Han väcktes ur sina drömmar af att han plötsligt till sin glädje såg mellan furornas kronor en liten blå flik på himmelen. Molnen sletos allt mer i sär; och då han kom fram till Ånäs, strålade majsolen från en tämligen molnfri himmel öfver hans hembygd.

Biur hälsades af Malla Berglöf välkommen nere vid mejeriet och emottogs af Märta vid stora trappan.

Han lät kalla upp Karlström. Det drog en lätt sky öfver Märtas anlete, men då hon fann, att fadern för tillfället var vid godt lynne, lugnade hon sig.

„Nå, Karlström har sålt ved i vinter — från gårdens skog?“ sporde han den inträdande torparen.

Karlströms små, kloka ögon vände sig liksom på kräftan in mot hvarandra och sedan de rådgjort och funnit, att det väl var rådligast att icke göra undanflykter, vände de sig mot Biur, och deras bleklangda magra ägare bugade sig och sade: „Om förlåtelse, herr magister, men jag har varit så uppställd i vinter“.

„Uppställd?“

„Ja i nöd — verklig nöd; jag har för många små munnar att mätta; och barn, som äro friska äta som blinda hästar!“

„För huru mycket har du sålt ved?“

De kloka grå ögonen rådgjorde igen med hvarandra, och Karlström svarade efter en stunds begrundande:

„För omkring 50 mk“.

„Det smärtar mig, att du icke är byggd af bättre virke än så. Jag har svårt att förlåta dig. Hvarför har du gått på skogen, den sköflade skogen, med hvilken jag enkom bedt eder fara varligt fram. Lättare hade jag haft att förlåta, om du tagit dessa pengar ur min börs. Helst hade jag dock sett, att du kommit till mig och ärligt sagt, hurudan din ställning var, då hade jag väl alltid funnit någon utväg att hjälpa dig. Men att gå på skogen, en sköflad skog, om hvilken jag är mån som om min ögonsten — det är för mycket. Att nedtrampa säden på åkern, är ju att trampa

på brödet, på Guds gåfvor. Åkern kan dock kort därpå gifva säd igen, men det tager en hel mans-ålder, innan en sköflad skog har växt upp igen. Och jag vill, att gamla Ånäs icke skall se ut som om det vore i röfvarehänder“.

„Det var endast vindfällena och skatar från den sista skogssköflingens tid vi sålde; stubbar och grenar ha vi bränt själfva; men allt betalar ju sig nu, då veden är så dyr.“

„Detta är ju visst lättare att förlåta; men förrådet af bråtved är ju icke outtömligt, och vi få då gå lös på ungsbogen“.

„Gården har ju växande skogsmark och ungsbogen måste gallras, så jag tror gården redan har vedskog nog“.

„Du sade vi; var du icke ensam med om dina mandater?“ frågade Biur användande det sista ordet i dess nyländska betydelse.

„Nog var det Rintala, som först kom upp med saken och jag var för tillfället utan bröd“, svarade Karlström.

„Han tyckes bli en dyr karl för gården; han icke blott stjal tid och arbete; han går äfven på skogen.“

„Nog är han ett skadedjur; fast jag själf säger det“, menade Karlström. „Man skall skynda lagom“, säger han till den öfriga dagsverkarperso-

nalen, „så att man är lika mjuk i knäveckan på lördagskvällen som på måndagsmorgonen.“

„Rintala gör ju blott tre dagsverk“.

„Nå visserligen, men det är blott som litet sirat på orden för att det skall taga sig bättre ut. Fast icke gör det nu stort till eller ifrån, då vi i Anders Jovan Runn ha en så bra och duglig arbetsförman“.

„Och bra och dugligt folk i öfrigt ock“, invände Biur.

„Ja, visserligen, fast inte vet man huru det skulle gå, om någon riktigt fritt skulle få spela med ungdomarna — de äldre komma ju sällan själfva på dagsverk“.

Efter det Karlström gått, satt Biur i djupt allvarlig öfverläggning med sig och sitt samvete. Det vore lyckligt om Rintala själf begrepe att lämna sitt torp, hvarom inte, var det väl nödvändigt att han sade upp honom? På granngårdarna hade ju underhafvandena nappat på det bete socialisterna utkastat. Men var det under? Andligen och lekamligen utsugna eller snarare svältfödda, närde de hat och bitterhet mot sin husbonde, ofta oförståndigt egennyttig, och hoppades på en förbättring i sin ställning af hvilken förändring som helst. Helt annat var förhållandet på Ånäs. Socialismen vann ingen anslutning. Själfva Karlström, som utpekats för honom som

socialdemokrat var det synbarligen icke. Någon fara för Rintalas agitation fanns det sålunda icke och efter hvad Karlström vidgick, hade hans slapphet i arbetet icke heller i nämnvärd grad inverkat på omgifningen. Ledsam var han visserligen. Biur erfor vid sitt mellanhafvande med Rintala något af den känsla af obehag, han hade, då en stor padda makligt hoppade fram mot honom — men något måste han ju kunna fördraga — det icke blott emedan han var mån om att vara en god husbonde, utan än mer därför att han ville, att alla hans underhållande skulle äga en känsla af trygghet.

Där ute väntade man på sin husbonde; man var färdig att börja nedlägga de borrhade rören.

Biur gick rakt fram till Rintala. „Du får betala tillbaka de pengar du fått för veden du sålt i vinter — från Ånäs skog.“ Han trodde sig ha sagt dessa ord mycket lugnt och lågmäldt, men de hade dock uppfattats af de invid stående arbetarena. Med en lätt resning på sig, påminnande om rättning i led, lade de i dagen det obehagliga intryck den omständigheten gjorde på dem, att de hade en tjuf ibland sig. Själf var Biur helt upprörd.

Rintala blef röd i nacken, kinderna fingo högre färg, det glimmade till i hans små grå ögon, i det han kastade en ondskefull blick på Karlström. I följande ögonblick hade han återfått det

slappa och säfliga i sin hållning, där hvarje rörelse äfven utan ord tycktes uttala valspråket: „brådska lagom!“

Att han dock trots sin skenbart likgiltiga uppsyn och sin om möjligt mer än vanligt slappa hållning rufvade öfver den nesa hans daterådragit honom, kunde man sluta däraf att han gjorde än det ena, än det andra under dagen bakvänt. Så hade han fått ett granrör bakfram ned i vattenledningsdiket.

„Lyfta nu upp stocken, så att vi få vända om den!“ sade Biur, icke utan otålighet öfver Rintalas långsamhet.

„Icke går det nu så bara heller för en ensam att lyfta upp den“, sade Rintala, i det han rätade på sig och blickade trotsigt upp från diket.

„Upp med dig!“ sade Biur befallande. „Upp med dig!“ Han hade nästan lust att använda socialist-utropet: „alas!“

Han hoppade själf ned i diket, fick tag i stocken, lyfte den upp och slungade den ett stycke åt sidan. Men i samma ögonblick kände han något varmt i bröstet, en blodstråle sprutade upp i munnen och han kände knäna svikta under sig.

Han gick in, lade sig, fick litet salt och förklarade för den uppskakade Märta, att det icke var så farligt.

Märta ville omedelbart skicka efter läkare,

men fadern kunde icke förmås att ge sitt samtycke därtill.

Trots hennes böner lät han mot middagen spänna för vagnen och begaf sig till staden. Det var med njuggan nöd hon fick honom att taga Anders Jovan Runn som körsven i stället för Janne, som fortsättningsvis, ehuru småningom fullvuxen, var ett barn.

Utan lof följde Märta med sin man efter i en schäs.

På Furumobacken stannade vagnen. Runn steg af och sysslande med något inne i vagnen blef han stående bredvid med tömmarna i handen.

Märta skyndade till. Hon såg sin fader ligga inne i vagnen med slutna ögon, blod i skägget och blod på kläderna.

Hon välsignade honom. Han slog upp ögonen, såg förvånad på henne och sade lågmäldt, men fullt tydligt: „Hälsa Hebla, hälsa mamma, hon måste lefva.“ Så kom en ny ström af blod, klart blod och lefradt blod. Han blef blå i ansiktet, kände kväfningssymptom och slog ut med händerna liksom sökande att få tag i något för att höja sig uppåt. Anders Jovan Runn sprang fram och åter utan att veta, hvad han skulle taga sig till, trasslade in sig i tömmarna, och hästarna ryckte till. Vagnens skakning gjorde att Biur upphörde att känna känslan af kväfning, men

såg tvenne gyllene stänger slutande' med glimmande gyllene knoppar utgå något ofvanom sitt hufvud och sluta vid fötterna. En ny lätt knyckning, och han såg ett svallande haf med gyllene böljor och sitt hufvud gungande midt bland gullvågorna. Några sekunder blott, hufvudet sjönk i de gyllene böljorna, och det blef mörkt omkring honom. Efter någon minut var han död. Han hade kommit till andra stranden — till den strand, dit hans moder fört honom i drömmen.

Då Märta såg hvilken fruktansvärdt allvarlig vändning faderns sjukdom tog, föll hon på knä ned på landsvägen och bad med ögonen riktade mot himlen: „Herre, förbarma dig öfver oss!“

Erik Gardberg, som såg henne bedja och hörde orden, men icke förstod, att det gällde lifvet för Biur, gjorde till en början reflexioner öfver huru armt och torftigt intryck de svenska orden som bön gjorde i förhållande till katolikernas på latin frammässade: „Domine, miserere nobis“. Och han begynte sakta för sig sjunga orden, först som på försök blott, sedan med allt större och större andakt.

Men då Märta såg att fadren var död, öfverväldigades hon af smärta och kom storgråtande och kastade sig mot sin man.

Äfven Runn stod gripen af dödens majestät. Han var blek, hans läppar skälfdes, och hans hän-

der skakade. Han satte sig på en sten vid vägen med hufvudet stödt mot handen. Uppe i en grantopp sjöng en taltrast. Ingen lyssnade till en början till sången, ingen märkte ens att sångaren fanns där. Småningom begynte dock Runn, som genom sin husbonde blifvit fågel- och naturvän, följa med hans melodiska, vemodiga toner och inlade ofrivilligt i sången orden:

Kära barn, tyst, tyst,
Far till byss,
Far till byss,
Hokko tror du lyss, lyss
Till din bön,
Till din gråt
Här långt borta i skog-en.
Far till byss,
Far till byss.

Han tyckte till en början att orden voro vackra; men så märkte han plötsligt, att de innehöllo hednisk hädelse. Han steg då hastigt upp och stannade midt på landsvägen. Då han en god stund förgäfves väntat på order till uppbrott, sade han högt: „Jag tror vi fara nu“. Och då han såg Märta och hennes man redo att följa hans uppmaning, satte han sig upp på kuskbocken och lät hästarne springa i sakta lopp fram mot staden.

Då grödan mognat till skörd och de fyllda

axen allt djupare böja sina hvitnade hufvuden mot jorden, finner man allt i sin ordning, då liemanen låter de trötta komma till hvila. Helt annat då en man, som knappt nått livvets middagshöjd, plötsligt ryckes bort midt i sin fulla verksamhet. Biur hade i det verksamma lifvet oftare känt törnen stinga än rosendoft fläkta emot sig. Efter hans fränfalle sparade man icke på loford.

Per Perslund, som talade å underhafvandenans vägnar vid griften, menade: „Han var den djärfvaste och flitigaste arbetaren bland oss, ehuru vi nog icke alla förstodo det. Då man betänker, huru han från barnaår varit ett stöd för dem, som behöft stödjas, vore man färdig att önska att en sådan man lefde till 100 år. Outransakliga äro Herrans vägar.“

Den gamle vännen och kamraten på de mest olika arbetsområden lektor Riddelin menade däremot: „Med kännedom af Biurs verksamhetslust, som icke stod i rätt förhållande till hans jämförelsevis klena kroppskrafter, kan man icke veta, om det icke är så, att man får antaga, att han dog i en lycklig stund. Hans krafter hunno allt fortfarande till på de arbetsområden han alltmer vant sig att med kärlek omfatta. Hade det, som var svagt i hans kroppsbyggnad, sakta och långsamt smugit sig fram öfver honom, hade det nog

för hans verksamhetslystna ande blifvit tungt att släppa taget än här än där, för att slutligen vingbruten och bunden vid sängen blott lätt förnimma vingslagen ute från det verksamma lifvet.“

FÖRSTA RESANS GOSSE.

Det var en stilla försommarnatt. Den äfven eljes icke breda vägen genom den tallbevuxna bergstrakten syntes i halfskymningen som en kort, hastigt afsmalnande fåra, vinden var djupt inslumrad, skuggorna stodo täta bakom träd och buskar och tycktes nästan skalkaktigt betrakta Karl Henrik, en liten karl om tolf år, mest lik en nisse, där han satt på kuskbocken och med manligt allvar styrde den tunga, glänsande vagnen nedför bergklackarna. Det var icke ringa det förtroende den lille mannen hade till sig själf; men icke heller mindre förtroende hade de frodiga, omsorgsfullt ryktade vagnshästarna till tolfåringens grepp i tömmarna.

Bullret af åkdon hördes på afstånd. Det kom allt närmare. Slutligen såg Karl Henrik i vägkröken hufvudet af den första framsprängande trafwaren.

Han stannade vagnen.

De ankommande hejdade icke farten.

„Kör Ni fast, så ska jag visa er!“ skrek Karl Henrik.

Allt samma vilda lopp.

„Skadar Ni den nya vagnen, så skall jag visa er“, skrek han ånyo utom sig af rädsla och harm-senhet.

Hvad han skulle visa dem, sade han icke; de hade emellertid förstått honom, och den främst åkande storskrattade, i det han sittande på sina „rotajsor“ körde förbi, så att hjulen slogo gnistor ur stenarna i skogslaggen.

„Liten, men kvass“, ropade han, i det han vände sig om.

„Liten, men kvass“, upprepade den följande och vände äfven han ett storflinande ansikte upp mot den stormodige, lille körsvennen uppe på kuskbocken.

Karl Henrik kände det som hade en olycka dragit förbi. Han såg än engång åt sidan af vägen, där de bägge våghalsarna åkt fram utan respekt för diket, som visserligen var skäligen igen-vuxet, ej heller för stenarna i skogslaggen. Säker hand i tömmen och afundsvärdt skickligt gjordt, äfven om han tog det sakförhållande i betraktande, att de sutto på rotajsor — ett åkredskap, som icke stälper så lätt.

Han tog på tömmarna och det gick raskt framåt. I den stilla natten hördes blott hästarnes

tramp och vagnens rullande, som stundtals gaf ett doft genljud mot berggrunden under vägen. Det var som om han åkt fram öfver taket på bergkungens salar.

„Kii-auk, kiauk, kauk, kauk, kauk“, skar det plötsligt genom luften från högra sidan af vägen, där en smal vik af fjärden lyste fram mellan tallarna. „Kii-auk, kiauk, kauk, kauk, kauk,“ svarade det från vänstra sidan af näset. Och så uppstod en duett mellan de två jättefåglarna, en ihållande duett, som i den stilla natten gaf genljud mellan fjällen så högljudt och öfverväldigande, att Karl Henrik aldrig hört något liknande. Han hade icke gått i skola och icke håller läst något ur bok om fågelvärlden. Men i sagorna hade han hört talas om underbara fåglar, och detta fruktansvärda ljud hade väl sitt upphof från jättestora fåglar. Stora och höga som hundkojor stodo de där nere på hållarna och speglade sig i fjärdarnas vatten. Hade han icke haft hästarna och vagnen, skulle han tyst och varsamt smugit sig ned till stranden till höger för att taga den underbara företeelsen i närmare betraktande. Han skulle nog vågat, ty han hade sin knif med sig, och det en utmärkt god knif ändå.

Den sällsamma fågellåten hade emellertid högljudd och öfverväldigande rört upp hans blod och väckt drömmar och aningar till lifs. Det var som

hade sagornas underbara väsen blickat fram mellan grenar och snår. Själva buskarna och träden tycktes stå lyssnande och spejande liksom i väntan att få se hvad som skulle hända honom. Något underbart upplefde han emellertid icke mer under sin nattliga färd. Dock drog han en lättnadens suck, då han hade vagnen välbehållen framför vagnsliderdörren.

Först då han släppt hästarne på bete i Storgården, hörde han i närheten af rian åter sällsamma ljud. Det ljud som hade man skurit metall. Tvenne smärre fåglar af ungefär en järpes storlek flögo upp. Stora voro de icke, men näbbar hade de så starka och hvassa, att de väl kunnat knipa näsan af en liten karl.

Det var allt underbara fåglar han sett och hört och märkvärdiga händelser han upplefvat under denna stilla drömmande försommarnatt.

Följande morgon stod den tolfårige Karl Henrik under frukostrasten i dagsverksrummet och samtalade med de öfriga drängarna trygg och lugn som hade han varit jämnårig med dem. Och huru skulle han icke känna sig som jämgod. Så länge stalldrängen låg sjuk, var det han som fick sköta tvåspannet, ett förtroendeuppdrag, som icke kom någon af de öfriga drängarne till del. Han

berättade för dem om de stora jättefåglarna och deras fruktansvärdt gälla låt.

„Det var visst Stora Gripen“, sade en af drängarna.

„Stora Gripen?“

„Ja, har du icke hört om Stora Gripen. Han, som jagade efter den lilla fågeln, som egentligen var en förtrollad prinsessa. Slutligen tog den lilla fågeln sin tillflykt till en kyrka, men Stora Gripen kom inflygande efter den, och hans vingars skugga gjorde det mörkt i kyrkan och . . .“

„Ja, sådana fåglar får blott en första resans gosse se och höra“, tillade en annan af drängarne.

De skrattade.

Karl Henrik kände sig djupt kränkt i sin värdighet. Härefter skulle de visst icke få höra något om hans märkvärdiga upplevelser.

Det var en afton en vecka senare. Karl Henrik stod ensam vid brunnen och hväste med brynsten sin utmärkt goda knif, som han var så stolt öfver.

„Kii auk, kiauk, kauk, kauk,“ ljöd det genom björkparken. Det var ju klangen af hans jättefågels låt; den ljöd visserligen mycket svagare, men han kände igen grundtonen. Hastigt stack

han sin knif i skidan och sprang genom björkparken ned mot ån med ifvern hos en jakthund, som spårat upp ett byte.

„Kii-auk, kiauk, kauk, kauk, kauk“, ljöd det åno och han såg en skock vackra sillmåsar med sammetsmjuk fjäderklädnad i vitt och blågrått svingande i vida kretsar. De hade kommit från hafvet upp längs ån — det bådade storm.

Karl Henrik betraktade dem tankfullt. Voro de jättefåglar, hvilkas gälla låt han hört under sin resa, simpla måsar? Han ville icke tro det. Han funderade och funderade. Kunde nattens stillhet och de omgifvande fjällen göra klangen af deras låt så högljudd och öfvermäktig? Dessa sina tvifvel delgaf han ej åt någon. Man skulle visst icke härefter behöfva skämta öfver honom som första resans gosse.

Då han följande morgon gick förbi rian, hörde han åno fågeln med lockljudet, skarpt som klangen af metall, men i alla fall svagare än under den stilla förtrollande natten.

Tvenne fåglar flögo upp.

„Var det järpar?“ frågade Karl Henrik.

„Nej, det var raphöns“, svarade en äldre dräng, som var jägare. „Det hörde man på det skarpa lockljudet och såg man på de rödbruna stjärt pennorna. Man ser dem för resten denna tid alltid två och två; de äro trogna makar, ser du“.

Den tolfårige Karl Henrik gick tankfull bredvid kamraten. Det var sålunda blott fridsamma rapphöns han hört i den stilla försommarnatten. Han hade sett dem och måste ju tro sina ögons vittnesbörd. Men voro jättefåglarna med den högljudda, öfverväldigande låten blott simpla måsar? Han hade svårt att tro det. Emellertid teg han med sina upplevelser under sin sällsamma resa i den stilla drömmande försommarnatten. De skulle visst icke få skämta öfver honom. Han ville gå och gälla för en allvarsam man, den tolfårige Karl Henrik.

INNEHÅLL:

Ett samhälle i uppror	Sid. 1.
Staffans syn	„ 39.
Mörksens funder	„ 59.
Lars Biur	„ 89.
Första resans gosse	„ 257.

PRIS 3 MARK

Sw. skönl. 1.

Allardt

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOELMA

120 102 1199

B 188

2

